

STM 1943

Stockholms första musikhandel

Av Albert Wiberg

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

STOCKHOLMS FÖRSTA MUSIKHANDEL

AV ALBERT WIBERG (Stockholm)

I sin intressanta och givande framställning »Beiträge zur Geschichte der schwedischen Sinfonik»¹ framhåller docent Stig Walin, att en första bokhandel, som samtidigt också kunde gälla för speciell musikhandel, öppnades i Stockholm 1806, då Jacob Björnståhl där började sin verksamhet. Björnståhl, som varit överliggare i Uppsala, hade genom att anordna en illumination till konungens ära vid dennes besök i Uppsala lyckats — trots akademiska konsistoriets avstyrkande — erhålla privilegium på inrättandet av ett lånbibliotek i lärdomsstadens år 1800. Redan samma år flyttade han emellertid med sin biblioteksverksamhet till Gävle, där han vistades ett par år. Sedan han därefter varit informator något år och gift sig, begärde han hösten 1805 att få flytta lånbiblioteket till Ullångers socken i Ångermanland, varifrån hans maka var, och att där få bedriva boklånerörelse på landsbygden. Trots Härnösands domkapitels motstånd bifölls Björnståhls ansökan även denna gång.² Under tiden kom han emellertid på andra tankar och flyttade 1806 till huvudstaden, där han ägnade sig åt boklåneverksamhet, bokhandel och förlagsrörelse. Mest bekant gjorde han sig därvid genom vis-förlaget, som drevs i stor skala.³ Huruvida man skall räkna Björnståhls vishandel såsom musikhandel i egentlig mening, såsom Walin gör, därom torde meningarna vara delade.⁴ I varje fall är Björnståhl icke, såsom Walin menar, den förste inom musikhandelsbranschen.⁵ Denna ära tillfaller andra, vilka icke nämnas av Walin och vilkas arbete på detta område även i övrigt synes ha blivit alldeles bortglömt. Vi skola därför här ägna dessa pionjärer en liten undersökning.

¹ Stockholm 1941, sid. 197 f.

² Bifallsresolution ¹⁶/₁₁ 1805.

³ Ifråga om Björnståhls verksamhet stöder jag mig på en ännu icke publicerad undersökning rörande folkbibliotekens och bokbarernas historia i Sverige före 1809. Jfr Bonnier, I. A.—Hänell, A., Anteckningar om svenska bokhandlare bd II, Sthlm 1935, sid. 87. Hänells uppgifter äro som synes delvis felaktiga.

⁴ Walins mening är icke tillräckligt grundad i denna sak.

⁵ Walins källforskning, som för 1700-talet är synnerligen grundlig, synes ha blivit försummad vad gäller det begynnande 1800-talet.

Om det starka musikintresset under den gustavianska tiden tala som bekant många förhållanden. Om intresset vid akademierna vittna bland annat de »tal», som allt som oftast hölls inom nationerna. Redan under frihetstiden förekommo sådana. Sålunda höll exempelvis studeranden Abraham Falck av Smålands nation i Uppsala »en wacker Oration på obunden Latin om Musiquen» inför nationen vid sammankomsten den 12 mars 1755.¹ Under gustavianska tiden fortsatte denna tradition. Den sedermera så bekante läkaren Daniel Erik Næzén höll under sin studenttid, för att nu anföra ett exempel, tvenne orationer, i vilka han behandlade musiken.² Den första, »Oration om Musikens Nyttä och Beröm», höll han inför sin nation (Västgöta) i Uppsala den 14 dec. 1776, och den andra, »Oration om de Fria Konsternas Öden, Prydlighet och Nyttä för et Samhälle», höll han å de viktorianska stipendiaternas vägnar i akademiens större lärosal den 8 mars 1780.³ Om musikintresset i studentkretsar i början av 1800-talet får man höra mycket i Erik Gustaf Geijers brev och i Bernhard von Beskows minnesanteckningar. Sven Yckenbergs disertation 1797 »De fatis musicis in Suecia» bör därför betraktas som ett uttryck för det livliga samtida musikintresset inom den akademiska världen.

Det omkring sekelskiftet 1800 förefintliga musikintresset tog sig också många uttryck i dagspressen. I artikel efter artikel, notis efter notis, togs ämnet upp till behandling. Bland de talrika exemplen härpå under 1790-talet kan anföras, att Extra Posten år 1793 innehöll en skildring av den italienska sången och presenterade ett flertal sångare från detta land för svensk publik.⁴ Våren 1799 innehöll Stockholms Posten ett flertal musikartiklar, bland vilka märkas några, som tydligen hade Georg Johan Abraham Berwald till författare. Det var först en artikel »Öfwer Musik» och sedan en insändare, »Utdrag af et Bref från Wien til en Wän i Stockholm», i vilken

¹ Liber Actorum, pag. 388: Smålands nations arkiv, sign. U 1220 b (UUB).

² Næzéns namn misshandlas konsekvent av doc. Walin, som kallar honom Nætzén. Walin har vilseletts av Wilhelm Paulis brev till Musikaliska akademiens präses den 28/1 1788, i vilket brev namnet felstavats. Walin har icke lagt märke till att Pauli skrivit namnet korrekt i brevet av den 15 juni 1789, och att Næzén själv aldrig använt det Walinska skrivsättet *Nætzén* utan i alla bevarade handskrivelser skrivit namnet *Næzén*. (Koncept och Protokollsutdrag 1770—1795: MAA). Jfr Sacklén, J. F., Sveriges Läkare-Historia bd I, Nyköping 1823, sid. 707.

³ Jfr brev till C. C. Gjörwell 1800—1801, Ep G 7: 33 (KB).

⁴ Extra Posten 238 18/10 1793: »Den Italienska Sången». Jfr notisen om långfredagsmusiken i riddarhussalen i samma tidning nr 74 3/4 1793 och de musikkritiska anmärkningarna i Dagligt Allehanda 12/4 samma år.

författaren skildrar sina intryck från uppförandet av Haydns »Skapelsen».¹ Längre fram på året kom en ny artikel, »Om Musiken i Wien» (SP 30/10 1799). Haydnintresset, som omvittnas genom inlägg i den periodiska litteraturen redan i början av 1790-talet, fann nya uttryck i artiklar i samband med »Skapelsens» uppförande i Ladugårdslandskyrkan 17/3 1802 (Jfr SP 15/3 1802). I en del tidningsartiklar spekulerades ganska friskt om musikens betydelse i olika avseenden. Man kan som exempel härpå anföra en artikel om »Musikens werkan mot Convulsioner», införd även i landsortspressen.² Då man 10/8 1794 skulle inviga ett nytt orgelverk i Danderyds kyrka, meddelades detta åt även en större allmänhet genom en notis i dagspressen, i vilken det bland annat hette, att »Musiken därwid upføres af Hr Kammereraren Åhlström». Olof Åhlström, som var mycket litet trakterad av den offentlighet hans musik skulle få, kungjorde därpå i tidningarna, att notisen införts utan någon hans vetskap och att han »endast på persvasion» åtagit sig att spela orgelverket under invigningsgudstjänsten.³ På samma sätt gick man tillväga, då Strängnäs domkyrkas nya orgelverk invigdes den 20 maj 1804, ty då celebrerades händelsen icke blott med en invigningsfestlighet i staden utan även med en längre artikel i Stockholms Posten (SP 5/6 1804). Sistnämnda tidning innehöll längre fram under året artiklar om »En Musikalisk Skräddare», innehållande en anekdot om sångaren Farinelli, »Musikaliska Anekdoter» rörande Benda, Bach och Farinelli, och »De Gamles Artister hade också Nycker», vilken sistnämnda artikel sysslade med en flöjtspelare i det gamla Rom (SP 20/7; 20/11; 3/12 04). Det följande året, 1805, kom en artikel om »Telemaque i Musik». Uppsatsen gav ett exempel på den av samtiden högt skattade s. k. beskrivande musiken, för vilken väl Abbé Vogler var den främste representanten hos oss. Enligt uppsatsen hade Raimondi år 1777 givit en konsert i Amsterdam, i vilken musiken skulle »beskriva» Telemaques äventyr. Rollerna voro följande: »Telemaque, första Fiolen; Mentor, Violoncell; Calypso, Flöjttraver; Eucharis, en af Calypsos nymfer, Hoboe; de öfriga Nymferna, Blåsinstrumenter». Stycket började med en symfoni, som skulle uttrycka en storm. Därpå följde en ackompanjerad duett mellan förste fiolen

¹ Stockholms Posten nr 91 23/4 och 92 24/4 1799. För korthetens skull användas här nedan förkortningarna SP = Stockholms Posten; DA = Dagligt Allehanda.

² Se t. ex. Weckoblad för Gefleborgs Län 1801 nr 11.

³ Dagligt Allehanda 1794 nr 178 o. 179. Kungörelsen i sistnämnda nr är under-tecknad: Sthlm 9/8 1794. O. Åhlström. Stockholms konsistorium hade förbjudit annonserande av musik i samband med gudstjänsterna, ett förbud, som på grund av överträdelser (se t. ex. DA 31/12 1801) måste upprepas ett flertal gånger. Jfr Konsist:s prot. 9/3 1802 § 14 (SSA).

och violoncellen, vilket betydde, att Telemaque och hans Mentor glädja sig över sin räddning. Innehållet var i övrigt följande: »Flöjt-traveren Calypso visar sig, och förer ynglingen under en sakta läspning i sin grotta. De qwarblifwande Nymferna göra Tutti, hwilket stundom afbrytes af Hoboens Solo, emedan Eucharis äfwen blifwit kär i Telemaque. Detta fortsättes, tills slutligen hela Orchestern uttrycker Skeppsbranden. Blåsinstrumenterna hafwa ömsom Solo, för att försinnliga Calypsos klagan och tårar.» Artikelförfattaren slutar sin uppsats med reflexionen, att han icke kände till någon annan än Abbé Vogler, som gjort liknande försök. Han ville nämligen icke räkna Haydns Skapelsen och Årstiderna till denna sorts musik, emedan förståelsen för musiken i dessa kompositioner understöddes av texten. Kompositörerna borde dock, menade han, vara varsamma vid valet av ämne, ty vissa saker såsom t. ex. en skeppsbrand borde icke däri få förekomma (SP ⁶/₆ 05).¹

I en artikel år 1806 underrättas allmänheten om att en författare i Paris utgivit »et besynnerligt arbete under namn af Musiken betraktad såsom ett allmänt språk» (SP ²⁵/₉ 06). Följande år kommo en hel rad artiklar om den nya koralboken (SP 221, 226, 233).² Dessutom underrättades läsekretsen om artisten Kaufmanns nya musikuppfinningar, bl. a. hade han uppfunnit ett nytt instrument, en slags musikalisk maskin, vilken till läsarnas uppbyggelse beskrives tämligen ingående (SP ²⁷/₁ 07). I sept. s. å. trakteras läsekretsen med några entusiastiska reflexioner om Haydns Skapelsen (SP ²³/₉ 07), vilka i november följdes av »Harmoniens förmåga. Sann händelse», i vilken artikel skildrades, huru en yngling på ett underbart sätt räddats från döden genom musik (SP ⁵/₁₁ 07). I början av 1808 meddelas, att en engelsman James Fifin utgivit ett musikarbete, »Musical Calendar, or Vocal Year for one, too or three Voices, with introductory Symphonies expressive of the four Seasons», vilket var märkligt därför, att kompositören gjort ett försök att »måla» de tolv månadernas förändringar. »Ibland månaderna», heter det, »utmärka sig Februari, Mars och December med mycken musikalisk förtjenst» (SP ¹¹/₁ 08). Under sommaren 1808 återgives en lång artikel av en fransk läkare om »Musikens Inflytelse på Helsan» (SP ¹¹/₇ 08). Denna följdes av

¹ Rörande kritik av dylik »målande musik» se t. ex. SP 1799 nr 91 (»Öfwer Musik»), nr 109 (kung. av Vogler), nr 114 (förlöjligande av Voglers musik), nr 127 (en insändare försvarar Vogler). Jfr amiralen greve Ehrensvärds roliga parodi på Voglers orgelkonserterkungörelser. Sign. Saml. 20, nr 27 (LSLB).

² Koralboksfrågan hade som bekant varit aktuell i tidningspressen vid flera tidigare tillfällen. Se t. ex. SP 1799, nr 9, 14, 19 och 26.

en artikel om »Owanliga kunskaper hos en sexårig Gosse», vilken gav skribenten tillfälle att erinra om »den namnkunnige Mozart, som i samma ålder genomreste Europa, och då redan väckte allmän beundran genom owanliga prof af sitt musikaliska snille, som han sedan utvecklade till sina stora mästerverk» (SP ²³/₇ 08). Liksom föregående år kunde tidningarna även detta år underrätta läsarna om nya instrumentuppfinningar. En viss Polleau hade sålunda »inventerat ett nytt musikaliskt instrument, kalladt Orchestrino, hwilket Conservatoire de Musique i Paris låtit pröfwa», och funnit värdigt att med beröm omnämna (SP ¹³/₄ 08).¹ I 1809 års tidningsårgång kom en lång artikel, handlande »Om det Lifliga i Musik» (SP ¹⁵/₄ 09), och på samma sätt komma strödda musikartiklar årgång efter årgång under 1800-talets andra årtionde.²

Vi skola här icke gå närmare in på konsertväsendet. Blott det skall framhållas, att även detta följdes av ett levande intresse hos allmänheten. Såsom exempel kan anföras, att Abbé Voglers orgelkonserter gävo upphov till en hel rad artiklar i dagspressen, fyllda av beröm och goda råd. Efter en orgelkonsert sommaren 1786 inflöt sålunda en artikel, i vilken författaren uppmanade Vogler att ge noggrannare programanvisningar vid sina eljest så berömvärda konserter (DA ⁹/₇ 1786). Abbé Voglers popularitet var för övrigt så grundmurad, att landsortsbor, som besökte huvudstaden, gärna ville höra en orgelkonsert, innan de återvände till sina hemorter. Även från huvudstadsbornas sida fick Vogler titt och tätt uppmaningar att ge nya konserter, varvid man som förevändning anförde, att inkomsterna kunde gå till välgörande ändamål. Belysande härvidlag är en tidningsartikel från i februari 1794:

Et resande Sällskap, jämte flere Musique-älskare, önskar, at Herr Abboten Vogler behagade med det första fägna Allmänheten med en Concert på Orgor. Då Herr Abboten, genom sin Musicaliska talang och förträffeliga konst, at förtjusande tractera detta Instrument, redan gjort sig så namnkunnig, och då Herr Abboten nu äger tilfälle, at widare förwärfwa sig deras högaktning af Swenska Allmänheten, som känna och älska Musique, samt wara et medel til nödlidandes understöd, lærer denna önskan icke wara förgäfwes (DA ¹⁰/₂ 1794).

¹ Är det manne ett dylikt instrument, som dansmästaren A. Cedervaller 1814 ville sälja och som då gick under namnet Orchester mécanique? Se SP nr 75, 81:1814.

² Så publiceras artiklar om kompositören Haydn, sångaren Farinelli, sångerskorna Catalani och Gabrielli, vidare utredningar sådana som »Något om den nya Smaken i Musik», »Om Musicaliska Conservatorium i Paris» etc. och reflexioner sådana som »Musikalisk Dröm» etc.

Ressällskapet och musikälskarnas önskan uppfylldes, men därmed var icke musikbehovet mättat. Redan i okt. s. å. kom en ny uppmaning till Vogler att låta höra sig på orgel. Denna gång anförde tidningsinsändaren följande:

Då Hufwudstadens Innewånare aldrig fattas nöjen, lämpade efter hwar och en årstid, och då wi nu hafwe så godt om Spectacler, Baler m. m. saknar man et det ädlaste och oskyldigaste, at få höra en utwald Concert. Herr Abboten Vogler har ofta fågnat oss med sine förträffelige Örgel-Concerter; men som wi på lång tid icke haft den lyckan höra honom, önska flere med mig, at Herr Abboten behagade med första uppföra en Concert på Orgor; hwarwid herr Abbotens ypperliga Musique på Psalmen N:o 393 samt öfwer Rubens yttersta Dom benägit torde exequeras. Man hoppas så mycket mera, at denna önskan blir upfylld, som et nytt tillfälle gifwes för Herr Abboten, at af alla Musik-kännare och Amateurer blifwa beundrad, samt sjelf äga en ljuf tilfridsställelse, at ock kunna bidra till de fattigas hjälp och understöd. Musik-Älskare (DA ²¹/₁₀ 1794).

Det musikaliska intresset omvittnas också av de många musik-sällskapen, av vilka en del uppräknas av Norlind i hans musik-historia.¹ Det mest bekanta av dessa sällskap är det, som 1790 kom till stånd i Åbo och en tid framåt blev ett centrum för musiklivet i Finland. Talrika notiser i tidningarna gjorde detta sällskaps verksamhet bekant även i Sverige.² I Stockholm tillkommo dylika sällskap redan i början av den gustavianska tiden. Det mest bekanta, det så kallade »Musikaliska sällskapet», synes ha börjat sin verksamhet redan 1775. Detta år lästes nämligen en kungörelse av följande lydelse i i tidningarna:

De Herrar Musique-älskare, som för öfning och nöje äro hugade at twänne gånger i veckan deltaga uti Concerter, kunna därutinnan mot en ganska billig afgift blifwa betjante af en som ej ännu är mycket bekant, men af sina wänner därtill encouragerad, hwarwid lofwat åtminstone en Solo hwarje gång, äfwen som at ingen får biwista Concerterne, hwilken ej pränumererat. Billetter för en månad äro emot 24 daler K:mts ärläggande at undfå på det så kallade Sacken-hjelmska Coffeehuset wid Riddarhustorget, och så snart et wisst antal äro försålde, utlämnas inga flere; närmare underrättelse härom ärhållas på berörde Coffeehus (DA ³/₇ 1775 under rubr. Div. kung.).

¹ Norlind, T., Svensk musikhistoria, Sthlm 1918, sid. 211 ff. Nästan i varje stad, som hade s. k. societetsinrättning, fanns också ett musikaliskt sällskap. Jfr Wiberg, A., Till Örebro bibliotekskrönika, Örebro 1941, sid. 26.

² SP ²³/₂ 1793. Sällskapet verksamhet har utförligt skildrats av Otto Andersson i Musikaliska sällskapet i Åbo 1790—1803: Svenska Litteratursällskapet i Finland Skrifter CCLXXXIII, Helsingfors 1940.

Möjligen var det samma sällskap, som hösten 1784 annonserade om samling inför den nya vintersången, då en kungörelse av följande innehåll infördes i pressen:

Som någre Musik-Älskare åstunda at öfwer Winter-Månaderna en gång i veckan kunna utgöra en Concert, och man til den ändan wil blifwa et choiseradt och slutadt Sällskap; så gifwes sådant härmed til känna, med anwisning för dem, som häruti wilja deltaga, at uti Directeur Fyrbergs Boklåda om planen härtil närmare underrättas och sig der antekna låta (SP ²²/₁₀ 1784; jfr Walin s. 141).

År 1793 skänkte Musikaliska sällskapet ett belopp av 326 rdr till huvudstadens fattiga. Beloppet överlämnades till överståthållaren greve Sparre samt börsdirektionen såsom ett tack för att sällskapet avgiftsfritt fått begagna mindre börssalen för sina konserter och övningar (DA ¹²/₂ 1793).¹ Omkring 1810 synes Musikaliska sällskapet av de annonserade konserterna att döma ha upplevt en verklig storhetstid.² Då förfogade sällskapet också över egen musik- och konsertsal i Sodemanska huset vid Västerlånggatan.

Om de musikaliska sällskapen närmast avsågo musikintresserade i allmänhet, så fanns det också gott om musikskolor för ungdomens behov. Sådana funnos såväl i huvudstaden som i landsortsstäderna. Såsom exempel på huru musikundervisningen för ungdom i en landsortsstad kunde ta sig ut, där den var som häst, kan man anförä den undervisning, som lämnades eleverna i Norrköpings trivialskola. Denna musikundervisning hade kommit till stånd genom den s. k. Nyströmska donationen av år 1793 och tog sin början 1797 under kantor Hellströms ledning. Musiktimmarna voro två i veckan, nämligen mellan klockan 11 och 12, måndagar och fredagar, och handledning lämnades i violinspelning och sång. Undervisningens organisation, mål och medel angivas på följande sätt:

Til Musiqven admitteras blott de äldre, som hafva god röst och godt gehör; de andre afrådas därifrån. För dem åter, som äga naturlig fallenhet och utmärkt hug därtill, antagas på försök det sätt, at sedan de alla lärt Scalen och känna Noterna, spelas 3 stämmigt, då de mera öfvade ombyta imellan Prime och Base, och begynnare göra lätta Secunder. — I början fortfares längre tid med Psalmer och kända Sångstycken, Visor och Arier: sedan bekandta Marcher, Minuetter och Contradansar; omsidor simpla Trior, Quartetter och Symphonier, som äro jämnfylligt satta och cantabla. — Gossarne vänjas från begynnelsen, at sakta utsjunga Noterna och omsidor ord jämte och under det

¹ Gåvodressen var undertecknad å sällskapets vägnar av Abr. Alnoor, N. G. Eichstedt, M. D. Holmström och Sam. Wennberg.

² Se t. ex. SP ⁵/₂, ⁸/₂, ¹⁰/₂ 1810. Vissa år, t. ex. 1801 och 1802, voro Musikaliska sällskapet sammankomster synnerligen talrika.

de spela. — De skickeligaste Sånggossar tagas äfven frie från sången, gå up Musiqve timarna, lära sig Noterna och sjunga dem jämte de andras spelande, hvilket icke blifver för dem svårt, när lätta stycken utur rena och lätta toner af kända Melodier nyttjas och de tillika hjälpas af Violisterna, hvilke också här af upöfva sitt gehör at gripa rent.¹

I Stockholm var Musikaliska akademiens skola den förnämsta. Då dess undervisning av flera skäl emellertid måste vara ganska bunden och den dessutom icke kunde räcka till för alla, uppstodo vid sidan av densamma ett flertal privata skolor med friare musikundervisning. Mest bekant av dessa var väl den 1786 av abbé G. J. Vogler grundade musikskolan, som bland lärarna räknade så bekanta förmågor på området som Hæffner och Berwald.² I viss mån såsom en fortsättning på denna skola torde man få räkna den föreläsningsverksamhet, som Vogler började 1794. Om orsaken till dessa föreläsningars upptagande uttalar sig Vogler i ett meddelande till allmänheten i januari detta år. Han säger:

Som åtskillige Musik-älskare för mig yttrat sin åstundan, at lära grunderne af Harmonien, och trägna göromål betaga mig tilfälle at få lämna hwar och en särskildt underwisning, har jag beslutat at i detta ämne hålla almäna föreläsningar, som komma at börjas i slutet af denna månad, och hwarom jag förbehåller mig at få lämna någon underrättelse åt alla dem, som behaga infinna sig hos mig om hwar dagarne från kl. 8 til 10 förmiddagen, boende på Regeringsgatan hos Franske Tracturen Robinot, Huset N:o 34, två trappor up. Aboten Vogler (DA ¹⁰/₁ 1794).

Det dröjde emellertid ända till slutet av februari, innan Vogler kunde meddela något om föreläsningarnas början. Då kunde han emellertid fastställa, att föreläsningarna skulle begynna tisdagen den 4 mars (DA ¹/₃ 1794).³ Att föreläsningarna blevo i hög grad uppskattade och populära framgår därav, att Vogler nästa år måste fortsätta. I ett meddelande i början av år 1795 säger Vogler sålunda:

Efter flere af de Herrar Musik-älskares åstundan, hvilke antingen bewistat mine förledit år hållne Föreläsningar, eller genomläst min af Trycket utkomne Inledning til Harmoniens kännedom, ärnar jag åter öppna Theoretiske och Practiske Collegier öfwer mit System i Harmonien. — Föreläsningarne, som komma at börjas med Februarii

¹ Sundelius, H. O., Norrköpings Minne, Norrk. 1798, sid. 558 f. Om musikin-tresset i Norrk. se för övrigt Norlind, T., a. a. sid. 213 f.

² Jfr Norlind, T., a. a. sid. 205. Walin, S., a. a. sid. 109 med not 4.

³ Voglers meddelande här lyder: »Nästa Tisdag den 4 Martii, börjar under-teknad sina Musicaliska Föreläsningar. Stockholm den 28 Februarii 1794, Aboten Vogler, Kongl. Musik-Directeur».

månad och fortfara til Påsk, ske alla Ons- och Lördagar ifrån kl. 4 til half 6 eftermiddagen, då hwarje Lection slutas med en Sonat eller Capricio på Organo Chordium, som skall tjena til practiset exempel eller uplysa de förut gifne Theoretiske Explicationer öfwer grundsatserne. — At få närmare underrättelse om denna Inrättning, behaga de som där af wilja profitera, anmäla sig hos mig på Drottninggatan, Huset N:o 3, två trappor up (DA ²⁰/₁ 1795).

Sedan anmälningarna under de närmaste dagarna inströmmat, kunde Vogler meddela, att föreläsningarna skulle börja onsdagen den 11 februari 1795 (DA ¹⁰/₂ 95).¹ Ett uppehåll i föreläsningarna gjordes sedermera under terminen i samband med att Vogler flyttade sin bostad från ¹/₄. Även om detta uppehåll och om föreläsningarnas återupptagande underrättas vi genom en kungörelse av Vogler i tidningarna. Denna gång meddelade han sålunda:

De Respective Herrar Musik-Älskare, som deltaga i mina Musicaliska Föreläsningar, får jag äran tillkänna gifwa: at början med de återstående Lectionerne sker Onsdagen den 8 April kl. 4 eftermiddagen, uti Nerellske Huset wid Regeringsgatan midtemot Fransyska Wårds-huset, 2.ne trappor up, dit jag nu flyttar. I desse Föreläsningar komma såväl de i Enke-Cassans Concerter upförde bågge Sorg-Musikerne, Ouverturen och Miserere, som ock Grauens Passions-Musik, at analyseras. — Om Författaren til Artickeln om Musik i Extra Posten N:o 68, behagar bewista afwännämde Collegier, så låfwar jag på min heder, at han med all vänskap skall blifwa emottagen, utan at erfara någon anstötelig utlåtelse, aldraminst med något uttryck, som kan rubriceras för owett; ty disputer äro stridande emot min Character och mina Förklaringar hwila endast på grundsatser (DA ¹/₄ 1795).²

Förutom Voglers musikskola och föreläsningsanstalt väckte även den musikskola stor uppmärksamhet, som 1790 upprättades av den äldre Berwald och som började sin verksamhet ¹/₉ detta år.³ Att verksamheten vid denna skola varit lyckosam framgår av ett meddelande, som Berwald publicerade i pressen strax före det nya »läsårets» början 1791. Han säger nämligen däri, att »De Herrar, som åstunda, och de som allaredan anmält sig hos undertecknad, at profitera af dess Violin-Schola, behagade infinna sig den 1sta October uti Huset N:o 30 wid Drottningegatan och hörnet af Sqwalbänken, då denne underwisning tager sin början» (DA ²⁷/₉ 1791).

¹ Meddelandet löd: I morgon Onsdag den 11 Februarii öppnas mina Publique Theoretiska och Practiska Föreläsningar öfwer Harmoniens kännedom. A. Vogler.

² Kungörelsen är undertecknad: Stockholm den 31 Martii 1795. Ab. Vogler. Kgl. Musik-Directeur. Jfr Extra Posten 1795 N:o 68, i vilket ett mot Vogler riktat inlägg finnes infört. Se även N:o 79.

³ Jfr Wiberg, A., Mus. ak:s lånebibliotek: STM 1938, sid. 98. Se även Berwalds kung. om »wacker Musik för Begynnare» i DA ¹⁰/₄ 1802.

Att elever i stora skaror strömmade till musikskolorna, berodde väl främst på att musiken vid denna tid var en integrerande del av allmänbildningen. Alla, men framför allt de unga kvinnorna, borde förstå sig på och helst även kunna utföra musik. I ett »Prospektus till en ny Pensions-Inrättning till Unga Fruntimmers uppfostran» år 1810 heter det, att varje ung kvinna måste kunna behärska varje slags instrument och kunna alla kontradanser, angläser och valser samt alla nyare arior och sålunda borde vara en verklig »Panharmonica», värd sin omgivnings beundran.¹

Behovet av fri undervisning i musik och levande språk blev i början av 1800-talet så stort, att man planerade ett slags borgarskola för undervisning i dessa ämnen samt i en del andra allmänbildande discipliner. Det var alltså i viss mån fråga om att upptaga och utvidga abbé Voglers föredragsverksamhet från 1790-talets mitt. Planen till den projekterade skolan publicerades sommaren 1804, och meningen var, att verksamheten skulle börja hösten samma år. I vilken omfattning verksamheten kom i gång är icke ännu undersökt men planen är i alla fall mycket betecknande för sin tid och ett intressant exempel på de aktuella bildningsproblemen. Skolprospektet och undervisningsplanen hade följande lydelse:

Att en Nations anseende och wälmåga till stor del beror af dess kunskap i främmande Språk, samt kännedom af andra Länders Författningar, är en sanning bestyrkt af erfarenheten. I synnerhet måste denna kännedom wara gägnelig för Inwånarne i de större Städer, emedan deras industrie har behof af att stiga, så till sägande, i proportion till deras mängd.

Frankrike, England och Tyskland, besökta af många Nationer, med Handelsrelationer till dem alla, äga widsträckta fält för omtanken och industrien. Man kan med säkerhet påstå, att dessa Länders inwånare till större delen känna andra Folkslags litterära och borgeliga yrken; äfwensom att de, jemte modersmålet, merendels kunna hwarandras Språk, emedan dessa äro för wettgirigheten likasom nycklar till allt det wigtiga, nyttiga och förnöjande, som mensklige förståndet kan framalstra.

Sverige, mera sällan besökt af Utlänningen, är derigenom i saknad af förmåner, hwilka ofelbart skulle bidraga både till allmänt och enskildt wäl. Det äger likwäl sådane källor till allmän wälmåga, hwaraf de södra Länder äro i saknad, och af hwilkas rätta begagnande det bör wänta den lyckliga werkan, att kunna täfla i wälstånd med dem.

Genom en naturlig följd af ett beständigt bemödande, finner den Lärde och Naturforskaren med mindre swårighet anledningar till gagnande företag. Den lärgrige Swenske Medborgaren, som endast will inhämta nödiga kunskaper, eller blott öfning i redan förwärfwade,

möter ofta mångfaldiga hinder: stundom förbjuder en trägen Syssla, stundom Näringsomsorger, de flestes önskan att uppföra en wiss tid åt Wetenskaperna. Man kan kalla detta uppförande en ädel hwila, och en lättnad under lifwets mödor; ty, i Wetenskapernas sköte lifwas tankan till ädlare werksamhet. I de fleste Europeiska Hufwudstäder finnas Instituter, hållna af Private, der hwar och en mot billig afgift äger inträde. Ofta hafwa dessa Wetenskapernas Skolor framlockat snillet och ur sin gömsla framdragit förtjensten.

Man har derföre öfwerenskommit med ett tillräckligt antal kunnige Män, hwilka till stor del under resor förwärfwat sig kännedom af de flesta Europeiska Staters kommersiella och ekonomiska förhållanden. Till följe af denna öfwerenskommelse, kan en hwar, under konversation med dem, winna fullkomlig färdighet uti Franska, Engelska och Tyska Språkens läsande, skrifwande och talande, emot 12 Skilling i timmen för personen. Derjemte hålles Föreläsningar uti Historien, Geografien, Matematiken, Algebra och Elementerne af Astronomien, samt meddelas underwisning i Musik, Sång, Dans, Rita, och Fäkt.

Förmiddagarne.

Ifrån kl. 6 till 7 Lästimma, Historien, Harpa, eller Sång för Herrar.
 » 1/28 » 1/29 Skriftimma, Geografi. Flöjttraver, » Rita » Herrar.
 » 9 » 10 Lästimma, Historien, Zittra, » Sång » Fruntimmer.
 » 1/211 » 1/212 Skriftimma, Geografi. Harpa, » Rita » Fruntimmer.
 » 12 » 1 Konv.timme, Astronom. Klarinett, » Fäkt » Herrar.

Eftermiddagarne.

Ifrån kl. 1/22— 1/23 Lästimma, Matem., Violin, eller Italienska för Herrar.
 » » 3— 4 Skriftimma, Algebra, Klaver, » Dans » Herrar.
 » » 1/25— 1/26 Konv.timma, Italienska Klaver, » Dans för Fruntimmer.
 » » 6— 7 Konversationstimma för båda könen af hwarje Språk särskilt.
 » » 1/28— 1/210 Konversationstimmar för båda könen af alla Språk, Wetenskaper och Talanger samfält.

Alla Helgedagar undantagne.

Som det wackra Italienska Språket nu för tiden af flere läses och talas, så komma Föreläsningar deruti att hållas på ofwannämde 2:ne timmar, i åtskilliga ämnen, af en skicklig Italianare.

Underwisningen i de öfriga Språken och wackra Konsterna bestridas af sådane personer, för hwilkas skicklighet man äfwen kan ansvara.

Äfwen får man med tillåtelse omnämna, att ett aktningwärdt Fruntimmer behagat låfwa biträda med underwisning på Klaver.

Af nyssnämde Språk, Wetenskaper och fria Konster för Herrar, kan en hwar wälja, hwilka som behagas, emedan Biljetterne blifwa gällande hwilken timma som helst, för den dag de äro utgifna.

Med de timmar, som äro för Fruntimmer blifwer förhållandet lika. Särskilta rum finnas för Franska, Engelska och Tyska Språken. Till hugade Läsaes tjenst komma Stockholms Dagblad, andra Städers Tidningar och de nyaste Utländska Awisor, att för denna Inrättning anskaffas. De som här af wilja begagna sig månadswis, erlägga 8 R:dr

¹ Journal för Litteraturen och Theatern 1810 nr 98.

i månaden för 2:ne timmar hwarje Söcknedag. För en vecka räknad till 6 timmar, betalas en R:dr 12 ss., och qwartalswis 18 R:dr i qwartalet, allt R:Gssedlar, för 2:ne timmar om dagen, som för 6 ss. per timma. Emot dessa billiga wilkor kommer Subskribenten allenast att uppgifwa, hwilket Språk, hwilken Wetenskap eller Talang han i synnerhet åstundar, hwarigenom hwars och ens lärgirighet så mycket lättare kan blifwa tillfredsställd.

För att göra denna Inrättning i flera afseenden nyttig, i synnerhet för dem som walt handeln till sitt yrke, har man äfwen anskaffat åtskilliga Utländska Myntsorter, genom hwilkas jemförande med våra Swenska, på det tydligaste skall wisas rätta förhållandet dem emellan. De som framdeles uti denna Inrättning, i händelse af någon Lärares afgång, på ett eller annat sätt wilja biträda, och dertill äga erforderlig skicklighet, bekomma en emot beswäret swarande rättwis belöning. Deras Adresser kunna med det första inlemnas uti Hr Direkt. Fyrbergs Boklåda.

Kände och wördade Snillen och Lärde skola med sina besök i denna Inrättning gifwa densamma sitt tillbörliga wärde.

Denna Öfnings- och Underwisnings-Anstalt, som man will gifwa namn af *Konversations-inrättning*, kommer att taga sin början den första nästkommande Oktober, eller förr, om ett tillräckligt antal Subskribenter sig anteckna, antingen för vecka, månad eller qwartal. Till hwilken ända Subskriptions-Listor finnas på de fleste Boklådor här i Staden.¹

Högst märkligt och betecknande för tiden är, att sådana ämnen som harpa, flöjt, cittra, klarinett, violin, klaver och sång jämställas med matematik, geografi, historia, astronomi och levande språk. Detta visar, vilken betydande plats sången och musiken intogo i det allmänna bildningsmedvetandet. I själva verket syftade inrättningen till att vara ett helt litet musikkonservatorium med allmänbildande program.

Man kan nu ställa den frågan, huru den genom det allmänna musikintresset alstrade efterfrågan på instrument och musikalier tillfredsställdes. Ute i landsorten och där blott enklare krav ställdes, åstadkommos instrumenten uppenbarligen av inhemska instrumentmakare. Då större krav ställdes, måste man lita till import från utlandet. Denna import sköttes emellertid icke av särskilda musikhandlare utan bar helt och hållet tillfällighetens prägel. Än var det en bokhandlare, än en manufakturist eller annan affärsman, som av någon tillfällighet blivit innehavare av utländska instrument, vilka annonserade försäljning därav. Huru man därvid gick till väga och vad man hade att erbjuda den köplystna allmänheten, det fram-

¹ Prospektet var daterat: Stockholm 1/6 1804 (SP 19/6 04). I vissa hänseenden torde Signoret de Villiers' dramatiska lyceum få betraktas som en föregångare till konversationsinrättningen.

går med belysande tydlighet av en försäljningskungörelse redan från år 1727. Det heter sålunda däri:

Gifwes härmed tilkänna/ at hos Manufacturisten Herr Lucas von Breda, som bor på Normalm/ wid begynnelsen af Nya Kongsholms bron/ finnas åtskillige Musicaliske Instrumenter til kiöps/ såsom: Clavicordier, ClaveCimbaler, Spinetter, Regaler, Pandorer, Chitarrer, Zitrincher, Viol d'Amourer, BratzViolier enckla och dubbla/ Violiner, hwarunder är en Steiners de A:o 1676, och en Gerh. Menslagers de A:o 1647, Dulcianer, Bass-Fleuter, Hautboir, Fleute douce, Stock Fleut, med mera/samt ett partij åtskillige Musicaliske Compositioner.¹

Samma prägel av tillfällighet bar instrumenthandeln över sig under hela 1700-talet.²

Behovet av noter tillfredsställdes på samma sätt som beträffande instrumenten, vilka sistnämnda dock kunde importeras blott enligt särskilda förordningar, som utfärdats av myndigheterna. Noter anskaffades sålunda dels genom import utifrån, dels genom inhemska framställning. Vad beträffar den inhemska musikalieframställningen så är först att erinra, att vårt lands första nottryckeri år 1788 startades i Stockholm av Olof Åhlström,³ på vilket tryckeri han erhöi ett privilegium exclusivum på vissa år. Då detta privilegium utgick fick han det ytterligare förlängt till år 1818, då det äntligen upphörde, och konkurrensen släpptes lös. Från nottryckeriet utkom mycken god musik, såsom samlingen »Musikaliskt tidsfördrif», tryckt i serie-följd åren 1789—1834, och »Skaldestycken satta i musik», som utkom i 18 band fram till 1823. Åhlström åtog sig även tryckning av verk på beställning och subskription. Såsom exempel härpå kan man anföra en kungörelse, som infördes i dagspressen år 1794 och i vilken det hette:

Et Wärk Solo, af Major Henric Bratt, Opera 1, underdånigst tilägnadt Hans Kongl. Maj:t, bestående af 6 Sonater för Violin med Bas, är färdigt at tryckas och hos Herr Kammereraren Åhlström i detta ändamål inlämnat; den som inom den 12 Februarii nästkommande härpå prenumererar med En R:daler 16 ss., har at därföre bekomma et komplett Exemplar den 25 därpåföljande utaf Auctor, i Huset N:o 179 wid Köpmangatan 4 trappor up, hwarest Prenumerations-summan ärläggges. Prenumerations-tiden uphörer den 12 Februarii (DA 31/1, 4/2, 7/2 94).⁴

¹ Stockholmske Post Tidningar Anno 1727 31/7, sid. 4. Dövtumlärare Ernst Nylander, Manilla, har fäst min uppmärksamhet på denna kungörelse.

² Jfr Walin, S., a. a., passim.

³ Om Åhlström och hans verksamhet se Norlind, T., i STM Bd VIII 1926.

⁴ Jfr C. G. Kuhlaus kungörelse i DA 15/1 1801.

Trots de insatser, som Åhlströms nottryckeri sålunda gjorde dels genom framställning av musikalier på eget förlag dels genom tryckning på beställning och subskription, måste man dock säga, att Åhlströms privilegium närmast fick en förkvävande verkan på den svenska musikens utveckling. Ända fram till 1818 hindrades genom privilegiet nyare metoder inom notframställningens gebit att få göra sig gällande i vårt land. Då handlanden Georg Heinrich Mahnke från Hamburg år 1799 ansökte om »att här i Hufvudstaden få anlägga ett Not-Tryckeri med Breitkopske Stilar, samt att fritt och obehindradt få i Riket införa och till afsalu hålla Musicalier och Instrumenter, jämte de till sådan Handel vanligt-vis hörande Artiklar, nämligen linieradt eller olinieradt Papper, Kopparstick, Strängar af alla slag, samt Böcker i synnerhet rörande Musikque»,¹ så medgav Musikaliska akademien i sitt yttrande över ansökningsen, att »en sådan Inrättning med de så kallade Breitkopske Stilar, skulle . . . mycket bidraga till utbredande af Musiquens kännedom här i Landet, i det detta lätt läsliga och nätta Stil-Tryck, som nu för tiden är vid Breitkopske Inrättningen i Leipzig bragt till särdeles fullkomlighet, faller sig lindrigare i kostnaden än nottrycket . . . med graverade Plåtar, och hvarigenom Tillgång lättare och snarare kunde vinnas på Musikaliske Läro-Böcker och andre Afhandlingar på Svenska Språket uti ämnen rörande musiquen, hvilka ännu saknas, och förmodeligen länge skola saknas, då sådane Böcker tarfva till uplysning många Exempel i noter, hvilka utan Stil-Tryck icke gärna kunna på deras ställe i Texten införas, och då de tryckas på särskilda Tabeller med graverade noter att inbindas efter sjelfva Boken eller Afhandlingen, göra den både dyrare . . . och obehämligare att läsa, samt således i betydlig mån försvåra Afsättningen af dylika Böcker». Då det Åhlströmska privilegiet emellertid icke tillät något intrång, så kunde Mahnkes ansökan icke bifallas.

Då ett enda och därtill relativt dyrt nottryckeri icke tillnärmelsevis kunde tillfredsställa behovet av musikalier, måste man gripa till andra medel att öka tillgången. Viktigast var härvid musikaliekopieringen, vilken förekom i allra största utsträckning under hela 1700-talet. Särskilda kontor härför upprättades här och var. Det kanske mest bekanta torde vara det Berwaldska i Stockholm, vilket var i full verksamhet redan 1790. I ett meddelande i pressen detta år hette det, att i huset N:o 30 vid Drottninggatan och hörnet av Sqwal-

¹ Björkbohm, Carl, Sv. musiktryck, sid. 53 ff. (Nordisk Boktryckarkonst 1937, Bd XXXVIII, Sthlm 1937). Mahnkes ansökan finnes i avskrift i KB under sign. U 79 a. Jfr Mus. ak. prot. 7/8 1799. Även andra utlänningar sökte vinna inträde på den svenska musikmarknaden. Se t. ex. E. F. J. Halys kung. i DA. 2/9 1801.

bänken »et Copiatur-Contoir för Musicalier blifwer inrättadt, der man med afskrifning af Noter, så för Claver som andra Instrumenter, kan skyndesamt och med all accuratesse, emot billigaste pris betjent blifwa» (SP 23/8 90; DA 24/8 90; Sthlms Posttidn:r 30/8 90). Kungörelsen var undertecknad av »Berwald den Äldre. Kongl. Hof-Musicus och Informations-Mästare wid Kongl. Musicaliska Akademien», bakom vilken långa titel döljer sig musikern Christian Friedrich Georg Berwald (1740—1825), äldre halvbroder till Georg Johan Abraham Berwald (1758—1825), bekant för sitt lånbibliotek för musikalier. Följande år 1791 lämnade Christian Berwald ett nytt meddelande om sitt kopiekontor i samband med att han kungjorde återupptagandet i lokalerna nr 30 vid Drottninggatan av verksamheten vid den föregående år startade musikskolan. Han kungjorde denna gång sålunda: »Copiatur-Contoir för Musicalier är på samma ställe, där man med afskrifning af Noter, så väl för Claver, som andra Instrumenter, kan skyndesamt och med all accuratesse emot billigaste pris betjent blifwa» (DA 27/9 91).¹ Kopiekontorets verksamhet var för övrigt mycket mera omfattande, än man skulle kunna tro med anledning av de här meddelade notiserna. Detta framgår bl. a. av en kungörelse, som utfärdades våren 1793, i vilken Berwald meddelade:

Som jag ärnar ifrån mitt Musicaliska Copiatur-Contoir utgifwa en Samling af utvalda Piecer, tagne ur Haydens Symphonier och Qwarterter, jämte Pleijels, förvandlade till Duetter för två Violiner, för en Violin och Alt-Viola, och en Violin och Violoncelle; så får jag härmedelst ödmjukeligen tillkänna gifwa, at, sedan de redan Prenumererade Exemplaren med denne månads slut hunnit förfärdigas, med vidare Prenumeration härå fortfares, dock så, at flere än 4 Prenumeranter för hvarje månad ej emottagas, helst flere Exemplar, för andre göromål, månadligen ej kunna utgifwas. Contoiret är belägit i Fabriqueuren Frestadii Hus wid Kongsbacken, til höger i portgången. (DA 9/4 93.)

Under de följande åren flyttade kopiekontoret flera gånger sina lokaler. Hösten 1798 flyttade det sålunda till kryddkrämaren Hassels hus i hörnet av Drottninggatan och Kammakaregatan (DA 11/10 98). Av ett meddelande i pressen samma höst framgår, att kontoret icke blott kopierade musikalier utan även arbetade såsom pappershandel (DA 17/10 98).² 1799 befann sig kopiekontoret kvar i samma lokaler

¹ Kungörelsen är undertecknad: Berwald den Äldre. Hof. Musicus och Informations-Mästare.

² Under rubriken Diverse Kungörelser meddelar Berwald: Den resande Herrn som på Musicaliska Copiatur-Contoiret, i undertecknads frånvaro, i början af September månad inlämnade en 25 Riksdalers Sedel, med aftal, at få til sig handla 8 Ris Linieradt Notpapper, til accorderadt pris 12 Rd 24 sk. Riset, täcktes inom

som föregående år och erbjöd nu allmänheten, att man där kunde få renskrifning utförd av noter »så wäl för Claver, Zittra, Harpa, Partitur, Contradanser, Regements Musik och Coral-Böcker större och mindre format, ifrån 6 till 16 rader» (DA nr 234, 245). Verksamheten fortsatte under det följande årtiondet, såsom exempelvis framgår av en kungörelse 1803. Berwald meddelade nu: »Det Musicaliska Copiatur-Contoiret, där man skyndsamt och med all accuratess kan blifwa betjent med renskrifning af Noter, är nu mera tilfinnandes wid Smålands gränden i Huset N:o 9 til höger från Regeringsgatan, i portgången hos undertecknad» (DA 7/10 03).

Trots nottryckning och kopiering inom landet tillfredsställdes de viktigaste behoven ifråga om musikalier dock genom import utifrån. Då dessa musikalier emellertid blevo ganska dyra i inköp, utlånades redan ganska tidigt musikalier ur Musicaliska akademins bibliotek,¹ men då dylik utlåning givetvis kunde ske blott i begränsad omfattning, gjordes under 1780-talets senare hälft ett försök att få ett fristående musikaliskt lånbibliotek i gång. Den som gjorde detta försök, var den här förut nämnde kopiekontorsföreståndaren Christian Berwalds yngre halvbroder Georg Johan Abraham Berwald, som troligen fått idén från sitt hemland Tyskland, även om också svenska företag, särskilt Swederi boklånebibliotek, givit uppslag till initiativet.² Ehuru musiklånebiblioteket upphörde efter ett par år, fortsatte Berwald dock att på olika sätt förse allmänheten med musikalier från utlandet. Han tog sålunda hem noter både på beställning och i kommission. 1797 underrättade han allmänheten, för att nu anföra ett exempel på hans verksamhet, om sin musikalienförsäljning på följande sätt:

En anseelig tilökning af nya Musicalier för både Röster och Instrumenter, är nu åter inkommen, bestående af de nyaste Mästares Arbeten, äfwen Org-Musik och Dans-Musik, med och utan Tourer, hwilket Resp. Musik-älskare tilkänna gifwes, samt at försäljningen därpå sker

slutet af nästa wecka afhämta nämnde Papper. I annat fall kan sedermera i anseende til brist, ej mera erhållas än de 2:ne Risen för hwilka betaldt blifwit. Stockh. d. 10 Oct. 1798. C. F. Berwald. Jfr kung. i DA 20/3 1801 och 2/3 1802.

¹ Se Morales, O.—Norlind, T., Mus. Ak. 1771—1921. Minnesskrift, Sthlm 1921, sid. 34. Jfr Walin, S., a. a. sid. 196.

² Om Berwaldarna och deras verksamhet i Sverige se Sv. biogr. lex. bd IV, Sthlm 1924, sid. 26—29. Om Berwalds lånbibliotek se Wiberg, A., Mus. ak:s lånebibliotek: STM 1938, sid. 86 ff. Jfr Wiberg, A., Sthlms första stadsbibliotek: Biblioteksbladet 1938, sid. 101 ff. Märkligt är, att vi i Sverige så tidigt fingo dylika biblioteksinrättningar. Enligt E. Hanslick (Geschichte des Concertwesens in Wien bd I, Wien 1869, sid. 99) tillkommo sådana lånbibliotek i Tyskland först i början av 1780-talet, och ungefär samtidigt fick Wien dylika musikalienamlingar. Jfr Pohl, C. F., Joseph Haydn bd II, Lpzg 1882, sid. 154 f.

alla Söknedagar från kl. 8 til 10 förmiddagen och från 2 til 4 eftermiddagen en trappa up i Huset N:o 87 wid Swärtmangatan och Tyska Kyrkogården. — Respective Musik-älskare i Orterne behagade i Bref til undertecknad upgifwa hwad slags Musique, som åstundas jämte rigtige adresser, så skall genast förteckning på tilgänglige Piecer med utsatt moderat pris afsändas. Stockholm den 1 Augusti 1797.

G. J. A. Berwald. Kgl. Kammar-Musicus. (DA 2/8, 5/8 97.)

Något längre fram under hösten meddelade Berwald i samband med publicerandet av en ny liknande kungörelse, att »Till Wintern, då alla Musicalier äro inkomne, som kunna för detta året hos mig inwäntas, skall genast Förteckningen N:o 1 tryckas och utdelas, hwilket jag i Tidningarne skall tilkänna gifwa» (DA 1/9 97).¹

Följande år hade Berwald åtagit sig att söka sprida en underutgivning varande upplaga av Mozarts samlade verk i vårt land. I en lång och utförlig artikel i dagspressen inbjöd han allmänheten att subskribera. Då hans artikel i många hänseenden är belysande för musikhandelns svårigheter och förhållandena på området vid denna tid, återge vi den berwaldska artikeln här in extenso:

Prospectus til en ny Uplaga af Mozarts samteliga Werk.

Mozart, den af Musicaliska werlden så odödeligt förtjente Mozart, har, liksom alla store Författare och Konstnärer, skapat delarne, til sin wärdigaste minneswärd — i sina Werk. För oss återstår blott at samla och förbinda desse delar, at upresa dem i et Helt, och sålunda mot förgängelsen säkrast skydda Mästarens minne.

Man ämnar fullgöra, denne hans stoft och hans beundrare, skyldiga plikt. Man har beslutit, at i en fullständig, correct och wacker Uplaga utgifwa alla hans Musicaliska Werk, — hwilka dels i origtiga afskrifter, dels i strödde aftryck äro kringsspridde, dels ännu aldeles icke kände.

Detta företag skall utföras under flere kunnige Mäns upsigt. Således har man ej at befara, at i denna Uplaga få emottaga åtskilliga under Mozarts namn understuckna Musicalier. Utgifwarne ansvara därföre, at inga andra Stycken däruti inflyta, än de som wärkeligen äro af den store Componistens hand. För Swenska Musik-älskare har därföre undertecknad den äran at på äfwannämnde fullständiga Samling öfna Prenumeration.

På hwarje Häfte därpå, som kommer at bestå af Tjugufem til Trettio tryckte Ark godt papper med coloreradt omslag, prenumereras med En R:dales 32 ss. Riksg:mynt, et pris, hwartil inga Musicalier, hwarken skrefne eller tryckte, eljest möjeligen kunna erhållas.

De första Häftena innehålla Claver-compositioner, Concerter, Sonater o. s. w. — Quartetter, Quintetter och smärre Instrumental-Musik; —

¹ Kungörelsen är undertecknad: »Stockholm den 29 Augusti 1797. G. J. A. Berwald. Kongl. Kammar-Musicus.» Kung. upprepades i DA 12/8 97.

de följande: Operor, Cantater och andre Compositioner i partitur, Stämmor och Clavers-utdrag.

Trenne Häften äro redan färdige, och skola tillika med det fjerde, som nu är under Notprässen, til Respective Prenumeranter i Sverige öfversändas med första Sjölägenhet nästa Wår. På dessa fyra Häften prenumereras således på en gång — och uphör prenumerationstiden därpå med instundande December månads slut. — Det står hwar och en fritt, at prenumerera på et eller flera af dessa Häften samt på et eller flera Exemplar af hwart Häfte; äfwen at, när som behagas, uphöra med prenumerationen på de följande, hwilken efter förutgången tillkännagifwelse, emottages hwart fjerdedels år före Exemplarens hitkomst. — Efter denna första och hwarje tid efter annan därpå följande prenumerations-termins slut, kostar hwart oprenumererad Häfte Tre R:daler Riksgälds-mynt.

Respective Prenumeranter i Hufwudstaden och Landsorterne behaga antingen sjelfwe eller genom Commissionairer, wända sig til underteknad, för at inom utsatt tid och mot utsatt pris undfå Prenumerations-Sedlar på de första hitkommande fyra Häften. Och som en Förtekning öfwer alla Nationers Prenumeranter på dessa arbeten, kommer at bifogas et af de följande Häften; så anhålles, det hwar och en Prenumerant måtte upgifwa sitt namn, sin character och sit hemwist.

Första Häftet prydes med Mozarts Brösbild, stucken i Koppär af en känd Mästares hand.

Sluteligen får jag tillägga, at jag under mit nyliga wistande i Leipzig, haft tillfälle at i Breitkopfs och Härtels Musicaliska Bokhandel, där detta Werk utgifwes, sjelf se de trenne färdiga Häften. Jag wågar därföre med så mycket fastare öfvertygelse försäkra, at Respective Prenumeranter skola finna denna Uplaga i skönhet, renhet och riktighet swara mot den odödliga Harmonistens förtjenst och deras egen önskan. Stockholm den 23 October 1798. G. J. A. Berwald. (DA ³¹/₁₀, ⁹/₁₁ 98.)¹

I början av år 1799 meddelade Berwald, att subskriptionstiden utsträckts till ¹⁵/₂ för de fyra första häftena av det mozartska verket (SP ¹/₂ 99). Sedan han därefter i början av hösten återkommit från sin utländska resa, lämnade han ett nytt meddelande till Mozart-subskribenterna samt underrättade allmänheten om att han nu också upptog prenumeration på Haydns arbeten. Han anförde sålunda:

Underteknad, som nu från sin utländska resa hemkommit, får härmedelst den äran gifwa Respective Prenumeranterne på Mozarts samtelige Werk tilkänna, at Fjerde Häftet ofördröjeligen inkommer, och tillika anmodas de Respective Prenumeranter, som icke uttagit de tre föregående näml. 1:sta, 2:dra och 3:dje Häftet, at, til förekommande af oordning dem med möjligaste första låta afhämta: och får jag tillika anmoda de Herrar Musik-älskare, som i min frånwaro tingat första

¹ Till namnet är fogad följande titel: »Kgl. Kammar-Musicus, boende på Swartmangatan inwid Tyska Kyrkogården, i huset N:o 87, en trappa up».

och andra Häftet, om-desse Häftens snara afhämtning, emedan de eljest blifwa til andre köpare försälde.

Fortsättningen af Prenumeration på 5:te och nästföljande Häften, tager nu genast sin början och kan i anseende til den sena årstiden icke uppehållas längre än til slutet af innewarande eller de första dagarne af October månad, hwarföre anhålles at de Respective Musik-älskare, som äro hugade at prenumerera, behagade ju förr dess häldre sig anmäla. Prenumeration blifwer nu tilökt til 2 R:dal. 16 ss. för hwarje Häfte, i anseende til den höga Coursen.

Nu genast öppnas äfwen prenumeration på den namnkunnige Joseph Haydns samtelige Werk, i hopp at denne berömde och store Compositorens så allmänt kände och omtyckte arbeten icke skola sakna Prenumeranter.

Sluteligen får ock hos hwarje Musik-älskare underteknad den äran recommendera sin i Commission tagne Musik handel, hwaraf förrådet nu efterhand ökas och kompletteras, så för Röster som alla slags Instrumenter, med försäkran, at hwar och en, både i Stockholm och Landsorterne, som behagar anlita honom med beställningar af all slags Practisk och Theoretisk Musik, skall ske behörigt nöje. Stockholm den 10 September 1799. G. J. A. Berwald. Kongl. Kammar-Musicus, boende wid Swartmangatan inwid Tyska Kyrkogården i Huset N:o 87, en trappa up. (DA ¹³/₉ 99.)

Längre fram under hösten upprepades denna vädjan till allmänheten flera gånger i något förändrade ordalag, då även samtidigt erinrades om Berwalds »i Commission tagne Musik handel» (DA ⁸/₁₁ 99).¹ Berwald hade sålunda mer och mer kommit att syssla med en verksamhet liknande en musikhandlares, och hans kommissionshandel skulle antagligen ha utvecklat sig till Stockholms första egentliga musikhandel, om hans ombytliga kynne givit honom ro nog därför. Hösten 1800 konserterade han med sin son, den sedermera hos oss så bekante kapellmästaren Johan Fredrik Berwald, i Köpenhamn, och då han härvid kom i strid med musikledningen i Stockholm, lämnade han Sverige och bosatte sig i S:t Petersburg. Därmed upphörde också hans i sitt embryo varande musikhandel.²

Berwalds verksamhet för musikaliespridning fortsattes visserligen snart av andra ehuru icke med samma framgång. Den som närmast upptog verksamheten var läraren Carl Nernst vid Tyska skolan. Att denne icke hade samma framgång i egenskap av musikhandlare, berodde väl främst på att han splittrade sina krafter på för många verksamhetsfält. Jämsides med sin lärartjänst i Tyska skolan grundade och drev han en privatskola samt inrättade en bokhandel för

¹ DA ⁸/₁₁, ¹²/₁₁ 99. ²⁸/₉ meddelade han dessutom, att han upptog beställning på vissa utländska böcker.

² Subskribenterna hos Berwald erhöilo fortsättningen på sina beställda verk genom bokhandlaren G. A. Silverstolpe. Se härom t. ex. DA ¹/₇ 1801.

utländska böcker¹ och förband med denna en kommissions- och beställningsmusikhandel. Vad han hade att bjuda på i den sistnämnda, meddelar han exempelvis i en annons, i vilken det hette: »I Tyska Skolhuset 3 trappor upp försäljes: Musikalier af Mozart, Haydn, Himmel, Struck, Hupka, Hoffmann, Bornhardt, Klingemann, Woelfl, Lutgert, Wessely, Lauska, Naumann, Müller, Rausche, Schall och Schwenke; tillika med Ouverturer utur dem Dorfbarbier, Marche de Bonaparte, Lied beym Siege Nelsons, Rule Britannia, Collection de tous les Airs patriotique, o. s. w.» (SP ²⁰/₃ 02). Någon stor omfattning synes Nernsts musikalförsäljning emellertid aldrig ha nått.

En viss roll för handeln med musikaler spelade även bokhandlarna. Sedan gammalt hade det ansetts höra till deras verksamhetsfält att upptaga beställningar på noter och »införskriva» dem. Några av bokhandlarna i Stockholm, såsom Anton Adolph Fyrberg och Johan Justander, hade även i sina bokhandelsprivilegia uttryckligen stadgat, att dem även tillkom handel med musikaler.² De övriga åberopade gammal hävd för sin rätt till dylik handel.³ Även om bokhandlarnas musikaliehandel få vi en del upplysningar av deras annonser i tidningarna. Så meddelar t. ex. bokhandlaren Gustaf Abraham Silverstolpe 1797, att han i sin boklåda säljer »Dictionnaire de Musique, par Rousseau, 3 Vol» för en riksdaler 24 skilling exemplaret (DA ²/₁₀ 97), och 1802 säljer han ett flertal verk av Mozart, såsom Oeuvres de Mozart pour Clavicin, 8 Cah., Concerts, 5 Cah. Ouverture aus der Zauberflöte, Hymne: Gottheit über alle mächtig, Pieces d'Harmonie och Quatuors N:o 1—6 (SP ²⁵/₁ 02). Bokhandlaren Utter synes ha varit Åhlströms speciella försäljare. Sålunda kunde man hos honom köpa »Musikaliskt Tidsfördrif», och 1802 tog han dessutom upp subskriptioner för Åhlströms räkning. I en annons av Utter heter det nämligen: »På flere Musikälskares begäran utgifwes från Musikaliska Tryckeriet Haydns Oratorium Skapelsen med Svenska ord: Första Häftet deraf utkommer wid slutet af nästa vecka . . .» (SP ²⁹/₁, ⁵/₂, ¹²/₂ 02; jfr SP ¹⁰/₁ 02). Under 1810-talet bidrog även uppsalabokhandlaren Emanuel Bruzelius till införskaffandet av utländska musikverk och till deras spridande i huvudstaden. I sistnämnda hän-

¹ Se t. ex. SP ²⁴/₃ 02. Jfr kung. i DA ²⁷/₅ och ⁹/₆ 1801.

² Fyrbergs privilegium var av ¹⁷/₁₂ 1776 och däri talas om hans rätt att driva handel med »In- och Utrikes Böcker samt Musikalier». Justanders priv. var av ²⁸/₁ 1800, och i detta talas om handel med in- och utländska böcker samt kopparstick och musikaler. Dessa två bokhandlare voro alltså enligt sina privilegia även musikhandlare.

³ Se i det följande! Jfr t. ex. Librairie Française's kung. i DA ¹⁵/₉ 1801 och Silverstolpes musikalieannons i DA ²³/₆ 1802.

seende samarbetade han med Björnståhl, som var hans ombud i Stockholm.¹ Att Björnståhl skulle ha intagit något slags särställning bland bokhandlarna som pionjär på musikhandelns område, såsom Stig Walin menar, därav finnas inga spår. Vad landsorten beträffar, synes försäljningen av musikaler ha varit ordnad på ungefär samma sätt som i huvudstaden. Bokhandlare och bokbindare voro förmedlare.²

Ehuru bokhandlare, kopister m. fl. sålunda kunde svara för tillgång på musikaler, så fanns ingenstades någon rikt försedd sortering, där musikälskaren-köparen kunde få göra sig hemmastadd och välja, vad som föll honom i smaken. Förhållandena voro följaktligen väl tillrättalagda för start av en verklig musikhandel, särskilt sedan G. J. A. Berwald lämnat Stockholm och slagit sig ned i S:t Petersburg. Exemplet från utlandet måste med nödvändighet framlocka initiativ i denna riktning. Initiativ togos också snart av flera, först av hovtrumpetaren Olof Örnberg, sedan av Pär Aron Borg och Ulric Emanuel Mannerhjerta.

Musikaliehandel hade hovtrumpetaren Olof Örnberg börjat bedriva redan på 1790-talet. Den första kungörelsen om denna hans verksamhet, som jag påträffat, är från 1798 och lyder:

Hos undertecknad, som bor i Huset N:o 10 på Norrmalm och Kardusmakare-Gränd, midt emot Frimurare-Barnhuset, finnas alla bruke-

¹ Se t. ex. SP 1815 nr 223 och 1816 nr 161.

² Se exempelvis Jönköpings Allehandan nr 35, ³⁰/₄ 1800, i vilket tidningsnr bokbindare Nordström publicerar en lång lista på till salu varande musikaler. — Landsorten blev för det mesta illa lottad ifråga om konserter. I vanliga fall var det endast andra rangens konstnärer, som hade tillfälle att göra besök. Erik Gustaf Borg ger i ett brev till sonen ¹⁴/₄ 1806 (Brev till Pär Aron Borg KB sign. Ep B 10: 1) en lustig skildring av en avsigkommen konstnärs framträdande i Västerås. Han skriver: »Nu hafwa wi hört den bekanta Harponisten Niemezcick, som kom tillbaka ifrån Berlin och Köpenhamn, och fortsatte sin resa till Stockholm. Denne man spelade med mycken fermeté och exsequerade de swåraste saker. Men först och främst hade han en den minsta och uslaste Harpa, som jag någonsin sedt, så at den icke gjorde den effect, som man wäntade, och för det andra sjöng han så illa och med en sådan Öl-ton, at åhörarna nästan allmänt föllo in uti skratt. Mig förekom han som en kroghjelte, hwilken der skulle göra största lyckan, men at han hade mycken både Theori och Praxis i Musiquen, kan dock icke nekas. I löpningar och drillar gjorde han werkel. underwerk på Harpan; men i mitt tycke spelade han för skarpt. Då han lade et kläde öfwer, let det mera ljufeligt. Det war på yttersta wippen, at han i stället för att upföra en concert skulle träda i arrest och residera på Slottet, emedan han hade utfärdat sina afficher innan han upwist sitt pass samt upfört sig oanständigt emot Landshöfdingen . . .».

liga Contredanser och Walsar som nu nytjas, äfwen fås Dansmusique, då därom tillsäges. Örnberg. Hof-Trumpetare.¹

Följande året hade Örnberg flyttat till Stortorget, där han fortsatte att stå allmänheten till tjänst med tillfällighetsmusik, musikalier och, som det synes, också med instrument. Nu kungjorde han:

Hos Undertecknad, som bor i Huset N:o 44 wid Stortorget, finnas alla nya Contradanser med Tourer och Musik, samt Walser och Långdanser, äfwen finnes et par små Pukor samt et par inventiösa små Walthorn, som kunna passa til Julklappar. Örnberg. Hof-Trumpetare.²

Örnbergs verksamhet torde ha varit framgångsrik och lovande, eftersom han ett par år senare planerade att utvidga den till en fullständig musikhandelsrörelse. ³⁰/₄ 1802 inkom han med en underdånig ansökan härom till Kongl. Maj:t. Då skrivelsen är mycket belysande för huru en ansökan om musikhandelsprivilegier vid denna tid lämpligen borde motiveras och den dessutom anger, vilka syften Örnberg hade, återge vi den här:

Stormäktigste Allernådigste Konung!

Inför Eders Kongl. Maj:t, vågar jag i allerunderdånigaste ödmukhet framföra det, hwartill högsta nöden mig kräfwer. Jag får i Allerunderdånigste ödmukhet anmäla följande.

Jag är född 1751, och blef af min fader som war TullInspector i Borås underhållen till studier tils 1763 då han dog, sedermera war jag tillika med 3:ne syskon hemma hos min mor tils 1766, då jag kom i handelslära här i Stockholm hwarest jag förblef tils 1771, då lätta Dragone Corpsen inrättades i Borgo. Som jag då förut lärt mig musique, blef jag af framledne Herr General Sprengtport Engagerad som Trumpettare wid nämde Corps hwarest jag mäst ensam måste göra tjenst i brist af Cammerater tils 1778, då jag af Högstsalig Hans Maj:t Konung Gustaf Den 3:dje blef befalt att wara HofTrumpettare. Under sista kriget i Finland blef jag Comenderad till tjenstgöring hos Högstsalig Hans Maj:t. Sedermera därifrån och ifrån Gefle Riksdag blef jag ett åsyna wittne och uptäckare till den förhatliga konunga mördaren Ankarström, som på masqveraden gjorde det, för hwilket hela werlden här afsky, ifrån den tiden har jag blifwit hatad och förföljd af några wissa personer, hwilka på ett nog nedrigt sätt ifråntagit mig den lilla förtjenst med dansspelning i OrdensSälskaper som jag förut enligt Contract med Orden innehade, och kunde då någorlunda försörja mig och de mina, nu har jag däremot sedan jag mistat all förtjenst, kommit

¹ Kung. är införd i DA ²⁸/₉ 98. Systematiska efterforskningar efter annonser av Örnberg ha icke företagits, varför det är sannolikt att ytterligare spår av hans verksamhet kunna påträffas i tidningarna.

² Kung. är införd i SP ²³/₁₂ 99. Om Örnbergs strid med stadsmusikanten Johan Kluth (Kluht?) se t. ex. DA ¹³/₂ och ¹⁰/₃ 1801. Jfr Kluths ansökningar i MAA.

i yttersta fattigdom, och skuld, i anseende till dryg hushyra och andra lifwets nödwändiga behofwer.

Jag har warit omtänckt på alla möjelige sätt, att för min öfriga lifstid någorlunda kunna lätta lifwets beswär, och sålunda funnit på ett, som torde hända kan tillika wara allmänheten nyttigt, hälst sådant förut ej finnes. Jag anropar Eder Kongl. Maj:t allerunderdånigst om nåd för att få Privilegier att hålla en öppen Bod till alla handa Musicaliska Instrumers (!) och Musicaliers försäljande. Då ingen sådan förut fins i Hufwudstaden vågar jag hoppas att Eder Kongl. Maj:t af nåd, tackes bewärdiga en gamal trogen tjenare des anhållan.

Med djupaste nnderdånighet framlefwer Eder Kongl. Maj:ts Allerunderdånigste och tropligtigste undersåte och tjenare. Olof Örnberg. Hof-Trumpettare.¹

På M. Rosenblads föredragning remitterade Kongl. Maj:t ansökningen till kommerskollegium för utlåtande.² Innan collegium avgav sitt utlåtande beslöt det att inhämta Musikaliska akademiens mening i frågan, varför utlåtande i ämnet infordrades från akademien.³ Akademien upptog remissen till behandling vid sin sammankomst den 2 juni 1802, då enligt protokollet följande förekom:

Föredrogs en af Kongl. Commerce-Collegio under den 17. nästledne Maji Akademien communicerad Kongl. Maj:ts nådiga Remiss till bemälte Collegium, uppå Hof-Trumpetaren Olof Örnbergs underd. ansökning om tillstånd att hålla öpen Bod till Musikaliers och allehandas Musicaliska Instrumenters försäljande. Därvid förekom under öfverläggningen följande, nämligen att till närvarande tid ingen egentelig Handel med musikalier eller Musikaliske Instrumenter här eller annorstädes i Riket ännu blifwit öpnad, vidare, än at en eller annan Bokhandlare, antingen i commission från utländske Musik-Handlande till försäljande emottager; eller efter Requisition af Musik-Älskare, införskrifwer Musikaliske Böcker samt Musikalier, äfvensom sådant stundom sker särskildt af Musik-Älskare, hvilka med utrikes Musik-Handlande äga bekantskap, och af dem kunna anmodas, att här i Landet befordra afsättningen af något där utkommet Werk eller Arbete: At den Tillgång af Musik härigenom winnes likväl är obetydelig — mot behofvet, sedan smaken för Tonkonsten i sednare tider blifwit allmännare, och att ofta införskaffandet af hvad Musik-Älskare påfordra sker med längre tids utdrägt: Att därföre en särskild Handels inrättande härstädes med i fråga varande artiklar, i likhet med hvad på de fleste utrikes orter, särdeles i Hufvud-Städerna sker, skulle, efter Akademiens tanka, blifva för Musikaliska Wetenskapens odlande och fortkomst förmånligt, då samma Handel drefwes med kännedom och urskillning, och de arbeten som voro begärlige, kunde af en Mann, hvars egenteliga både yrke och förmån det vore att sådane till handa hålla, skyndsammare införskaffas;

¹ Skrivelsen finnes såsom bil. bland kommerskollegii skrivelser till K. M. 1802, vol. Aug.—Dec. (RA).

² Remissen skedde ¹⁰/₅ 1802 (RA).

³ Utlåtandet infordrades genom skrivelse ¹⁷/₆ 1802 (RA).

Och ansåg Kongl. Akademien altså för dess del, det af Örnberg nu sökta Privilegium till hållande af ett öpet Musik-Magazin, kunna i underdånighet tillstyrkas, så vida det icke blifver ex(c)lusivt: Och vidkommande i öfrigt Örnbergs underd. anhållan, att det sökte Privilegium äfven må sträcka sig till försäljning af allehanda Musikaliske Instrumenter, så syntes ej därvid vara något vidare att erinra, än att sådana äro förbudne till införsel utifrån, och att således Handeln därmed lärers böra inskränkas inom hvad Författningarne medgifva. — Hvilket således skulle Kongl. Commerce-Collegium till svar meddelas, jämte det den communicerade Kongl. Remissen återstältes.¹

Sedan koncept till skrivelse i överensstämmelse med protokollet utarbetats, justerades utlåtandet vid sammankomsten $\frac{8}{9}$ s. å.,² var-efter det avgick till kommerskollegium. Den 18 därpå följande november var kommerskollegiet färdigt med sitt svar på den kongl. remissen, men skrivelsen synes ha inkommit till Kongl. Maj:ts kansli först den 6 april 1803. Kollegiet anförde härvid bland annat:

I anledning af Hof Trumpetaren Olof Örnbergs hos Eder Kongl. Maj:t i underdånighet gjorde och till Commerce Collegii underdåniga utlåtande i Nåder Remitterade ansökning om tilstånd, at i öppen Bod få försälja allehanda *Musicalier och Musicaliske Instrumenter*, får Collegium i underdånighet anmäla, at Musicaliska Akademien, efter erhållen del af Örnbergs underdåniga ansökning, gifvit Collegium tilkänna, at til närvarande tid ej någon egentlig handel med Musicalier eller Musicaliske Instrumenter här eller annorstädes i Riket ännu blifvit öpnad vidare än at en eller annan Bokhandlare, antingen i Commission från utländske Musikhandlande til föryttrande emottager, eller, efter Requisition af Music-älskare införskrifver Musicaliske Böcker och Musicalier; äfven som at sådant skjer särskildt af Musicälskare, hvilka kunna anmodas at här i Landet befordra afsättningen af något utländskt Musicaliskt verk eller arbete. Då den tilgång af Musik, som härigenom vinnes, likväl vore obetydelig emot behovet, har Akademien ansett särskild handels inrättande med desse artiklar, i likhet med hvad på de fläste utrikes orter skjer, blifva för Musicaliska Wetenskapens odlande och fortkomst förmonligt, då samma handel blefve drifven med kännedom och urskillning, samt de arbeten, som vore begärliga, kunde skyndsammare införskaffas af en person, hvars yrke och förmån det blefve, at sådana til salu hålla. Af denna anledning och som något hinder icke synes förekomma emot Örnbergs föresats at idka denna handels gren, til hvilken 1734 års allmänna Handels Ordning föreskrifter icke äro lämpelige, utan egentligen är af den beskaffenhet at den bör hänföras til Bokhandel; Så hemställer Collegium i underdånighet, om icke hans ansökning i denna del må i Nåder bifallas; äfven som Collegium icke anser betänkligt at i underdånighet tillstyrka, det

¹ Mus. akad. prot. $\frac{2}{6}$ 1802, § 2 (MAA).

² Mus. akad. prot. $\frac{8}{9}$ 1802, § 1 (MAA). Konc. finnes bevarat i volymen »Handlingar, Concept. Prot. Utdr. 1795—1849 (MAA).

Örnberg må tillika få föryttra Musicaliske Instrumenter, enär denna handel icke sträcket til utländske Instrumenter, som äro til införsel förbudne eller til så kallade *Barnfioler*, hvilka vanligen af Kryddkram-handlare försäljas och til deras handel höra.¹

Ärendet avgjordes därpå vid konselj å Stockholms Slott $\frac{19}{4}$ 1803, då Kongl. Maj:t beslöt att i allo bifalla kommerskollegii hemställan.

Trots det att Örnberg sålunda fått sin ansökan bifallen, fortsatte han som förut utan att förverkliga musikhandelsplanerna. Ännu 1809 hade häri icke inträtt någon förändring, vilket framgår av en detta år publicerad kungörelse. I denna hette det nämligen:

Hos undertecknad, som bor i Huset N:o 134 på Baggensgatan, finnas de nyaste Qvadriller, med Tourer, satte både för Violin och Claver. Örnberg. Hof Trumpetare.²

Orsaken till att Örnberg aldrig förverkligade sina planer på att grunda en egentlig musikhandel, torde främst ha varit den, att han fick konkurrenser på området, vilka hade större resurser än han och vilka därför kunde utmanövrera honom.³ Dessa konkurrenser voro de ovan nämnda, kanslisten Pär Aron Borg och kornetten Ulrik Emanuel Mannerhjerta.⁴ Det var Borg, som blev initiativtagare och grundare av vår första egentliga musikhandel.

Pär Aron Borg var född $\frac{4}{7}$ 1776 i Avesta i Dalarne, där fadern Erik Gustaf Borg då var rektor scholæ.⁵ Sedan han genomgått skola och gymnasium i Västerås, dit fadern befordrats såsom lektor, inskrevs han vid Uppsala universitet $\frac{16}{2}$ 1796.⁶ Till en början sysslade han med studier för magistergraden i syfte att efter dennas avläggande ägna sig åt prästkallet, men snart ändrade han sig, övergick

¹ Kommerskollegii skrivelse till K. M. 1802, vol. Aug.—Dec. (RA). Jfr rör. den Örnbergska ansökningen Walin, S., a. a. sid. 193 f. 197.

² Kung. är publicerad under rubr. »Till salu finnes» i SP $\frac{26}{9}$ 09.

³ Stig Walins mening, att vi ingenting veta om huruvida Örnberg någonsin utnyttjade det tillstånd han fått, är som synes utan grund. Walin, S., a. a. sid. 197.

⁴ Mannerhjerta, som var född 1775, hade kommit till Stockholm redan i början av år 1794 (Se DA.N:o 11 $\frac{15}{1}$ 1794 under rubriken: »Ankomne Resande», där bland andra resande uppräknas även »Kornetten Ulric Mannerhjerta från Skåne, bor i Schönbergsska Husets»). Han hade mycket snart levt sig in i huvudstadens musikvärld, och synes i början av 1800-talet ha kommit över en större samling musikaler, med vilka han ville börja en musikhandel. Om Mannerhertas öden i öfrigt se i det följande samt Hånell, Aug., Anteckningar om sv. bokhandlare, Sthlm 1935, sid. 92 och Carlander, C. M., Sv. Bibliotek Bd I, Sthlm 1904, sid. 373. En samling brev till Mannerhjerta från hans musikvänner finnes i KB.

⁵ E. G. Borg befordrades sedermera till historiarum et moralium lector i Västerås. För sina förtjänster erhöill han professors namn, heder och värdighet.

⁶ Uppsala univ:s matrikel 1782—1804 (UUA): Petrus Aron Borg, Vestmannus.

först till medicinska och sedan till juridiska fakulteten och studerade juridik.¹ Sedan han ¹³/₁₂ 1798 avlagt kansliexamen,² erhöi han ²⁵/₁ 1799 anställning som e. o. kanslist vid kanslikollegii expedition.³ Då kanslikollegium upplöstes år 1801, förflyttades Borg till expeditionen för inrikes civile ärenden, där han befordrades till kopist ¹/₃ 1803, kanslist 1806 och protokollssekreterare 1809, med vilken titel hans avancemang på ämbetsmannabanan stannade.⁴ Jämsides med den i huvudsak oavlönade kanslitjänsten innehade Borg till en början en informatorsplats samt gav sedermera dessutom lektioner i språk och musik.

En ändring i Borgs förhållanden inträffade 1802, då han ⁸/₃ gifte sig med landssekreterarens i Gävle Jacob Marschells dotter, Kristina Ulrika.⁵ För att få ekonomiska förutsättningar att bilda familj arrenderade Borg från den 1 april 1802 en puder- och stärkelsefabrik i huvudstaden. Fadern, lektor Borg i Västerås, varnade både för äktenskapet, så länge sonen saknade fast anställning och säkra inkomster, och för det, som han menade förhastade arrendet.⁶ Faderns betänkligheter vad fabriksarrendet beträffade, visade sig vara mer än fullt befogade. I stället för att bli den inkomstkälla, som Pär Aron Borg beräknat, visade sig puder- och stärkelsefabriken bli högst förlustbringande. Redan sommaren 1802 började Borg därför att skaffa sig biinkomster genom försäljning av musikalien. Såväl ifråga om stärkelsen och pudret som ifråga om musikalien skaffade han sig ombud också i landsorten. I Västerås arbetade sålunda fadern för hans räkning, sedan han mottagit musikkataloger och varuprover. I ett brev i juli 1802 meddelade han sonen bland annat: »Den sända Musicaliske Catalogen skall jag communicera med Musique-Älskare här å Ortén och bjuda till att skaffa dig någon afsättning. Äfwen som jag efter middagen skall gå ut och tala wid köpmännen om stärkelsen och pudret.»⁷ I Stockholm propagerade Borg själv för sina musikalien bland annat genom annonser i tidningarna. Så hette det i en annons:

¹ Jfr Prawitz, J., Manilla dövtumskola 1812—1912, Sthlm 1913, sid. 30.

² Jfr Tidningar från och för Upsala. 5 hft ¹⁵/₁₂ 98.

³ Jfr Sondén, Per, Kongl. Kansliets Ämbets- och tjänstemän 1714—1801, bd IIb, sid. 184 (RA).

⁴ Sondén, P., a. a. sid. 184 f.

⁵ Jfr Biogr. lex. Bd V, Sthlm 1925 s. v. Borg.

⁶ Brev från Erik Gustaf Borg till Pär Aron Borg ¹³/₄ 1802, Ep. B 10: 1 (KB). Jfr vad P. A. Borg själv yttrar i sin självbiografi om verksamheten i Sthlm de första åren av 1800-talet. P. A. Borgs Biographie: ÅSU vol. 54—55, sid. 315.

⁷ Br. ⁸/₇ 1802, Ep. B 10: 1 (KB).

Nyss inkommen och wald Musik af de namnkunnigaste Autorer för alla Instrumenter finnes hos undertecknad, boende i gården N:o 4 på lilla Trägårdsgatan i Stenhuset wid sjön, 1 trappa opp. Pehr Aron Borg. (SP ¹⁷/₇ 02; se även ²⁹/₇, ⁷/₈ 02.)

Efter äktenskapets ingående sökte Borg skaffa sig inkomster också genom att taga pensionärer. Även i denna sin verksamhet understöddes han effektivt av fadern.¹

Borg var en mycket habil sällskapsmänniska, musikälskare och stor ordensbroder.² Med sin stora bekantskapskrets torde det ha legat nära till för Borg att utvidga musikalienhandeln till en verklig musikhandel, då fabriksrörelsen började att gå allt sämre och sämre. Snabbt fattade han sitt beslut i denna riktning, och den ²⁰/₆ 1803 inköm han till Kongl. Maj:t med följande ansökan:

Stormäktigste Allernådigste Konung!

Då till alla inrättningar som kan medföra nytta och gagn Eder Kongl. Majt sträcker en hägnande och lifvande hand, vågar allerunderdånigst Jag hoppas att af Eder Kongl. Majt erhålla Dess Nådigste tilstånd att till befrämjande af Musikens hastigare och mindre kostsamma fortkomst i Sverige, få inrätta ett Musikaliskt Magazin där hvarje Musikens Idkare, Älskare och Skyddare må äga tillfälle att för mest möjliga goda pris kunna förskaffa sig de berömdaste och högst godkända Auctorsers för detta utgifne och framdeles utkommande arbeten.

Länge har man härstädes varit i behof af en sådan inrättning; Jag har därpå använt flere års arbete, och genom en vidlöftig correspondance och med en kostnad af nära 16 000 Rdr änteligen hunnit bringa min Samling af Musikalien till den fullständighet, att nästan intet verk som utkommit från de största Tryckerier i Europa därstädes nu saknas.

Och om Eder Kongl. Majt Nådigst skulle täckas bifalla denna min underdånigste ansökan vågar jag i djupaste underdånighet anhålla att med Eders Kongl. Majts Nådigste Privilegium till ett Musikaliskt Magazins Inrättande i nåder varda hugnad.

Med djupaste undersäteliga vörndnad Nit och trohet framhärda

Stormäktigste Allernådigste Konung

Eder Kongl. Majts

allerunderdåntropligtigste Tjenare och Undersäte

Pär Aron Borg.³

Samma dag som skrivelsen inkom, den ²⁰/₆, remitterades den på M. Rosenblads föredragning till kommerskollegium för yttrande. Den ²⁸/₆ var kollegium färdigt med sitt utlåtande, ehuru det inkom till Kongl. Maj:t först den 1 augusti. Kollegium, som från den Örn-

¹ Se t. ex. br. fr. E. G. Borg ¹/₁₁ 1802, Ep. B 10: 1 (KB).

² Jfr br. från E. G. Borg den ³/₁₂ 1802, där det är tal om en ordensparentation!

³ Finnes såsom bil. till hovkanslerns skr. i ärendet till K. M. Hovkanslerns skrivelser till K. M., vol. 1803—1805 (RA).

bergska inlagans behandling kände till Musikaliska akademiens ställning till musikhandelsfrågan, hade denna gång icke ansett sig behöva inhämta akademiens yttrande utan avgav självständigt sitt utlåtande. Kollegium anförde härvid:

Till följe af Eder Kongl. Majestts Nådiga Befallning uti Remiss af den 20:de i denne månad, rörande Copistens i Eder Kongl. Majestts Cantzli Pär Aron Borgs underdåniga ansökning om Eder Kongl. Majestts Nådiga tillstånd att få inrätta ett Magazin til handels idkande med musicalier, får Commerce Collegium i underdånighet anmäla, at som 1734 års allmänna Handelsordning icke är lämpelig til i fråga warande handels rörelse, hvilken är af den beskaffenhet at den egenteligen synes böra til Bokhandel hänföras, Collegium således, så widt frågan härom hörer til Collegii underdåniga utlåtande, icke finner något hinder i författningarne förekomma, at den rättighet, hvarom Sökanden anhållit, må honom i Nader beviljas. Collegium framhårdar etc.¹

²/8 föredrogs utlåtandet av M. Rosenblad, varvid det remitterades till hovkanslern för yttrande. Då kommerskollegium ansett, att en musikhandel närmast var av samma natur som bokhandel, var det naturligt, att Kongl. Maj:t ville inhämta hovkanslerns mening, eftersom denne hade högsta inseendet över bokhandlarna i riket. Hovkanslern C. B. Zibet utlät sig därpå ¹⁷/8 på följande sätt:

Vid Copistens uti Eders Maj:ts Cantzli Pär Aron Borgs återföljande underdåniga ansökning om nådigt privilegium till inrättande af ett musikalliskt Handels-Magazin, kan jag icke hafva något att i underdånighet ärindra, då exclusivt Privilegium af Borg icke begäres och ingen annan med uteslutande rätt denna slags handel förut idkar. Chartæ Sigillatæ afgiften föreslås i underdånighet till Tio Rdr utom den påbudne förhöjning.²

Resultatet blev, att Kongl. Maj:t den ²³/8 1803 avlät en bifalls-resolution, enligt vilken Borg erhöill privilegium att inrätta ett musikalliskt handelsmagasin. Hovkanslern underrättades härom i ett nådigt brev av samma datum, i vilket det hette:

Uppå Edert underdåniga utlåtande af den 17 i denna månad angående Copistens vid Inrikes Civile Expeditionen af Wårt och Rikets Cantzli, Pär Aron Borgs underdåniga ansökning, at få inrätta ett Magazin till Handels idkande med Musikalier, vid hvilken begäran I icke haft något att i underdånighet ärinra, lärer Eder härmed till nådigt svar, det WI

¹ Finnes i nyssnämnda akt!

² Hovkanslerns skriv. till K. M., vol. 1803—1805 (RA). Jfr Underd. utlåtande öfver Copisten Pär Aron Borgs underdåniga ansökning om nåd. Priv. att inrätta ett Musikalliskt Magazin: Hovkanslerns expeditioner 1803 (RA).

nu låtit för Borg utfärda Wårt Nådiga Privilegium, at ofvannämnde Musikalliska Handels Magazin inrätta; Och af hvilket Privilegium en afskrift Eder härhos tillsändes. WI befalle Eder Gud Alsmächtig Nådeligen.¹

Någon gång under september har Borg sannolikt fått utlösa sitt privilegiebrev, och från den första oktober lyckades han ordna ett första sorterat lager av musikallier. Musikalliska magazinets första lokal var Borgs hem. Sin musikhandel kallade han enligt sin ansökan för »Musikaliska Magazin» eller »Magazin de Musique», ett firmamamn, som han troligen bildat efter mönster av den stora samtida musikfirman »Bureau de Musique» i Leipzig. Om öppnandet av musikhandeln, Stockholms första i sitt slag, underrättade Borg allmänheten i ett par kungörelser i tidningspressen i november. Däri hette det:

Med Konungens nådigste Privilegium har undertecknad här i Stockholm inrättat ett Musikalliskt Magasin, hwarest finnas alla godkände Auktors äldre och nyare Arbeten, från flere större Nottryckerier i Europa, så wäl för instrumenter som röst. Magasinet hålles öppet emellan kl. 8 och 11 f. m. samt emellan kl. 3 och 6 e. m. alla hwardagar och finnes i gården N:o 4 wid Lilla Trägårdsgatan, en trappa opp i Stenhuset wid Sjön. Per Aron Borg. Kopist i Konungens Kansli (SP ⁵/11, ⁹/11 03).

Knappt hade Borg emellertid kommit i gång med sin musikhandel, förrän en konkurrent anmälde sig. Den ovan nämnde kornetten Ulrik Emanuel Mannerhjerta inkom nämligen ¹/12 1803 med en underdånig ansökan, att också han måtte få tillstånd att öppna en musikhandel i huvudstaden. Han anförde:

Stormäktigste Allernådigste Konung!

Någon tids wistande i Främmande Länder, har gifwit mig anledning, att ärhålla bekantskap och förtroende, hos flere af de störste Musikhandlare och således satt mig i stånd att sjelf kunna i ordning bringa en sådan handel.

För at kunna förena enskild nytta med det gagn, som en konstälskande Allmänhet här af kan hämta, wågar jag i djupaste underdånighet hos Eders Majstet bönfälla om Nådigst Privilegium på en Musik Handels inrättande här i Hufwudstaden förenad med de rättigheter och förmoner som dermed åtfölja.

Då jag förut under njo års tid som Cornett tjent wid Eders Kongl. Majstets Södra Skånska Cawallerie Regemente, med fullkomlig under-

¹ Hovkanslerns arkiv: Konungabrev 1801—1805 (RA). Resolutionen var i konungens frånvaro utfärdad av den tillf. regeringen, som utgjordes av hrr Wachtmeister, af Ugglas, Ramel, Zibet och von Vegesack.

såtelig trohet och nit, så vågar jag med desto mer trygghet nälkas Eders Kongl. Majjstets Tron, under hopp om Eders Majjstets Nådigaste Bifall.

Med djupaste undersåtelig trohet och nit framhårdar til dödsstunden

Eders Kongl. Majjstets
Allerunderdån tropligtigste Undersåte och Tjenare
Ul. Em. Mannerhjerta.¹

Då regeringen nu kände kommerskollegii mening, remitterade den Mannerhjertas skrivelse blott till hovkanslern för utlåtande. ²/₁₂ 1803 var Zibet klar med sitt yttrande, i vilket han anförde:

Den 22 sistl. Aug. har väl Eders Maj:t behagat för Copisten vid Inrikes Civil Expeditionen P. A. Borg utfärda nådigt Privilegium till inrättning af ett Musicaliskt Handels Magazin; men då icke härigenom någon Exclusiv rättighet blifvit honom tillagd och en täflan i samma yrke, så i anseende till urval af Musicalier, som till priset derå, icke annat kan än lända till Allmänhetens fördel; så vågar jag äfven i underdånighet tillstyrka nådigt bifall å Cornetten U. E. Mannerhjertas härjemte bifogade och i lika afsikt gjorde underdåniga ansökning, samt att han, lika med Borg, erlägger Chartae Sigillatae afgiften med Tio Rdr, utom den vanliga förhöjningen.²

¹³/₁₂ avgjordes ärendet av Kongl. Maj:t, som resolverade, att privilegium skulle utfärdas även åt Mannerhjerta. I skrivelsen härom till hovkanslern meddelade K. M.:

Som WI, i anledning af Eder uti Skrifvelse af den 2:dre i denne månad gjorde underdånige hemställan af Nådigt bifall å den ansökning, hvarmed Cornetten U. E. Mannerhjerta till Oss i underdånighet inkommit om Nådigt tillstånd, att här i Staden få inrätta ett Magazin till Handels idkande med Musicalier, i Nåder godt funnit att härtill samtycka; så hafve WI för Mannerhjerta låtit utfärda ett sådant Privilegium, som hosföljande Afskrift däraf utvisar; Hvilket WI velat Eder härmed till Nådigt Svar tillkännagifva. WI befalle etc.³

Både Borg och Mannerhjerta torde ha insett, att huvudstaden knappast kunde ge utrymme för tvenne musikmagasin, helst som saken var så alldeles ny och oprövd. I stället för att konkurrera med varandra kommo de då överens om att bilda kompanjonskap. Samtidigt — i slutet av 1803 — synes Borg också ha lyckats göra sig

¹ Bilaga till Zibets underd. skriv. nr 76 bland hovk:s skriv:r till K. M. 1803—1805 (RA).

² Hovk:s skriv:r till K. M. 1803—1805 (RA). Jfr koncept i hovkanslerns exp:r 1803 (RA).

³ Hovk:s arkiv: Konungabrev 1801—1805 (RA). Privilegieresolutionen var utfärdad av den tillförordnande regeringen, vilken utgjordes av Wachtmeister, af Ugglas, Cederström, Fersen, Zibet, v. Vegesack, Ehrenheim och Rajalin.

av med »Det fatale Puder Bruket», som hans fader uttrycker sig,¹ varför han kunde ägna musikmagasinet samt pensionärerna och deras undervisning alla de krafter, som voro till övers efter tjänstgöringen i kungl. kansliet. Lektor Borg var mycket misstänksam mot sonens kompanjon och hoppades, att hans Pär Aron denna gång sett sig bättre för, så att han icke ännu en gång bleve lurad². Inför allmänheten framträdde de bägge kompanjonerna bl. a. med en kungörelse ²⁷/₁ 1804, i vilken det hette:

Det Musikaliska Magasin, som förut varit i Gården N:o 4 wid lilla Trägårdsgatan, är nu flyttadt till Drottninggatan i Huset N:o 43, nära Mäster Samuels Gränd och innehåller, jemte det nya lager med hwilket detta blifwit förenadt, en fullständig samling af de äldsta och nyaste större och mindre Arbeten för alla instrumenter samt Engelsk, Tysk, Fransk, Italiensk Sångmusik både med och utan accompagnement, allt af de mest godkände Auktorer. Man får äfwen för resp. Köpare i Landsorterne, som åstunda korrespondans, gifwa tillkänna, att man antagit firma: Musikaliska Magasinet, undertecknad af Borg & Mannerhjerta (SP ²⁷/₁, ³¹/₁, ³/₂ 04).

Denna tämligen korta kungörelse, vilkens syfte väl närmast blott var att underrätta allmänheten om adressförändringen och kompanjonskapet, ersattes snart i tidningspressen av en vida utförligare, i vilken man redogjorde för Mus. mag:s sortering och resurser. Denna kungörelse löd:

Undertecknade hafwa äran härmed rekommendera sitt Musikaliska Magasin. Det innehåller ett fullkomligt lager af alla godkända, äldre och nyare Mästaresh Arbeten, så väl för Orchester, Harmonie- och Concerterande Musik som för Soloinstrumenter och Sång. Då wi stå i relationer med de mest ansedde Europas Musikhandlare, äro wi i stånd att göra Allmänheten bekant med alla nya utkommande Arbeten; hwilka hos oss alltid skola finnas, så snart årstiden tillåter kommunikation med Utrikes Orter. De af Landsorternas Inwånare, som ej hafwa Kommissionärer härstädes, kunna med trygghet wända sig till oss directe, och göra sig försäkrade om ett noggrant bemötande. — Man kan äfwen hos oss anteckna sig för de flesta utkommande Prenumerationswerk, och i synnerhet hafwa wi äran göra Allmänheten uppmärksam på följande Prakt-Upplagor:

Collection des Oeuvres pour le Piano Forte par W. A. Mozart; gravé et imprimé au Bureau de Musique chez Hoffmeister & Kuhnel à Leipzig. Denna Kollektion graverad på wackert Schweitzerpapper, utgifwes i häften från 11 till 13 ark hwarterdera. Prenumerationspriset är 1 R. 12 ss. Riksg. Sedlar för hwarje häfte. — Man är icke förbunden att prenumerera på hela Samlingen; utan erhålles särskilt, Solos, Duos och Trios.

¹ Br. fr. E. G. Borg ³⁰/₁ 1804, Ep. B 10: 1 (KB).

² Se nyssnämnda brev!

W. A. Mozarts Original und arrangierten Quartetten und Quintetten, für die Violin, Leipzig Bureau de Musique. I anseende till det ringa antal Quartetter, som Mozart i jernförelse med Klaver-musik komponerat, kan det ej fela, att ju Violinspelaren med nöje skall se de Sonater, hwari Mozarts höga snille i synnerhet utwicklas, arrangerade för Violin, och derigenom i likhet med Klaverspelaren, få tillfälle att närmare göra sig förtrodd med hans tankar. Herr Kapellmästaren J. A. Hoffmeister i Wien har företagit sig detta arbete. Hans namn är för mycket väl känt, för att lemna någon tvekan om förehafwandets framgång. — Denna Samling utkommer i Häftan från 25 till 30 Ark, utmärkt genom en wacker och korrekt gravure. Prenumerationspriset är för hwarje Häfte 3 R 6 ss. R:gs-sedlar.

Joseph Haydns sämtliche Quartetten für zwei Violinen, Alt und Bass, in einer neuen Pracht-Ausgabe, Leipzig — Bureau de Musique. De utkomma i Häftan, hwaraf hwarje har sin egen titel, och innehåller 3 Quartetter. Prenumeration för hwarje Häfte är R 1. 24 sk. Riksgäldssedlar. — Editionen äger samma egenskaper som de föregående. — Prenumerationstiden upphör med Mars månads slut; sedan betalas hwarje Häfte med dubbla priset. — De, som åstunda begagna tillfället, att till åfwanstående lindriga pris förskaffa sig dessa utmärkta Arbeten, behagade ju förr dess heldre inkomma med skriftliga Requisitioner jemte betalning för första Häftet. Wid undfåendet och likwidandet af de redan utkomna, erlägges betalning för det nästföljande.

Utom åfwanstående Werk kan man äfwen hos oss prenumerera på Suiterne af de hos Herrar Breitkopf och Härtel utkommande kände editioner af Mozarts, Haydns och Clementis samteliga Arbeten.

Magazin de Musique. Borg & Mannerhjerta. (SP $10\frac{1}{2}$, $14\frac{1}{2}$ 04.)

Samtidigt med att denna kungörelse publicerades hade Borg skrivit till sin fader och redogjort för verksamheten och framtidsplanerna. Den gamle Borg svarade omedelbart och uttryckte sina farhågor för att sonen utarbetade sig i förtid. I stället för de sex timmar varje eftermiddag, som det föll på sonens lott att vistas på »Not-Magazinet», ansåg han, att tre timmar kunde räcka, ty, säger han, »om din Compagnon wore 3 timmar för Midd. — och du 3 tim. efter Midd. så tyckes det wara altför tillräckligt till Noters försäljande. Och detta kunde ju annonseras i Tidningarne, så att alla wiste hwad timmar på dagen Magazinet wore öppet». För övrigt var gamle Borg fortfarande mycket misstänksam mot sonens kompanjon och tillrådde grundlig inventering varje halvår och ansåg, att influtna medel borde delas varje vecka mellan de två delägarna.¹

I mars utsände Mus. mag. nya kungörelser om verksamheten. Närmaste orsaken till de nya meddelandena var att påminna om utgången av prenumerationstiden för Mozarts och Haydns arbeten, vilka

¹ Br. fr. E. G. Borg $20\frac{1}{2}$ 1804, Ep. B 10: 1 (KB).

omnämns i den tidigare kungörelsen. Kungörelsen lydde denna gång:

De af resp. Allmänheten, som ännu skulle åstunda att begagna den förut i N:o 34 af detta Blad annonserade prenumeration å Haydns och Mozarts Arbeten, erinras att prenumerationstiden med denna månad upphörer, då hwarje Häfte sedermera kommer att kosta dubbelt. — Bland nyligen inkomna Werk finnas följande: Skapelsen och Årstiderna i Claversutdrag, jemte detacherade Arier ur desse Arbeten. Årstiderna i Quattuor. Te Deum laudamus af Knecht. Hymne för dubbla Chorer, i anledning af sista allmänna Freden. Wranitzky Simphonie Caractéristique, komponerad af samma anledning. Haydns Simphonie Militaire. Beethoven grände Simphonie. Gli Amori marinari i Clavers utdrag, jemte Ouverture för stor Orchester. Don Juan för Claver och Violin, samt Ouverture till nämde Opera i Partitur. En fullständig Samling af Viottis Arbeten. Större delen af Rodes, Kreutzers och Fraenzels Kompositioner, jemte många andra värderade Arbeten, som Rummet ej tillåter omnämna. — Man finner äfwen hos oss en Samling större och mindre Estamper, så väl i Landskaps- som i Historiemålningen, af godkände Mästares Arbeten.

Magazin de Musique på Drottninggatan Huset N:o 41 (SP $14\frac{1}{3}$ 04).¹

Vid denna tid överenskommo de båda kompanjonerna, att Mannerhjerta under sommaren skulle göra en utrikes resa och knyta personliga förbindelser med musikförläggare och musikhandlare utomlands samt anskaffa en allsidigare sortering musikalier för Musikaliska magasinets räkning. Den gamle Borg i Västerås, som önskat få hem sonen med familj på besök och som fått höra talas om Mannerhjertas utländska resa, greps av onda aningar. Han förstod, att svårigheter skulle uppstå, som kunde hindra sonens besök i hemmet, och att den utländska resan skulle komma att kosta bolaget avsevärda belopp. Han undrade därför om resan verkligen vore nödvändig. »Någon har berättat mig», säger han i ett brev till sonen, »at Mannerhjerta skall resa ut i sommar för at skaffa Noter. Men om detta skall ske för Compagniets Räkning sätter det ett djupt hol i Not Magazinet Cassa. Se dig därför väl före med honom och war intet för godtrogen. Du har redan blifwit nog bränd af dina wänner.»² I ett senare brev upptager lektor Borg samma ämne till behandling i det han beklagar, att sonen med familj blifvit hindrad att komma hem till Västerås under sommaren: »Både jag och Jeanette äro ganska ledsne däröfwer at Ni intet kunna komma hem i sommar. Det skulle hafwa blifwit för oss mycket tillfridsställande. Din Compagnons utrikes resa lär

¹ Adr. nr 41 är tryckfel. Den skall vara nr 43. Tryckfelet är rättat i de följ. tidningsnr, i vilka kung. infördes, nämligen för $17\frac{1}{3}$, $27\frac{1}{3}$ 04.

² Br. fr. E. G. Borg $23\frac{1}{3}$ 1804, Ep. B 10: 1 (KB).

för dig wåra det förnämsta hindret at komma hem. Men denna resa synes icke wåra särdeles fördelagtig för dig; ty 1:mo faller hela wården och upsigten öfwer Not-Magazinet på dig och 2:do torde resan upswälja hela winsten af handeln på 1 år, hwilket wore för dig nog kämbart. Jag tycker at sedan Ni har fått Correspondance och kunder på så många ställen i Europa, så kunde wäl Noter erhållas, utan en så kåstsam resa.»¹

Även under april utfärdade Mus. mag. en kung. om sin verksamhet. Denna gång underrättades allmänheten om följande:

I Musikaliska Magazinet N:o 43 på Drottninggatan finnes, jemte ett ansenligt assortiment af goda och nya Musikalier, äfwen en utwald samling HarmonieMusik, bestående af Serenader, Sextetter, Quintetter etc. passande så wäl för stor Orkester, som för Amatörer, samt Divertissementer, Marcher, Dansar och arrangerade Operetter, tjenlige för Regements HarmoniMusik. Bland de sednare nämnes i synnerhet: Recueil de Pieces d'Harmonie, par Stumpf, tiré de Operas du Zauberflöte, l'Opera Comique, les Visitandines, Oberon, Talisman, la Molinare, Axur, la Capriciosa Coretta, Camilla, il Morto vivo, das unterbrochene Opferfest, der lustige Schuster. Hwarje af dessa Häften kostar från Rd 1.12 till Rd 1.32 Riksgäldssedlar. Af Herr L. Vogels Kompositioner för Flöjt finnas så wäl konserter som Quartetter och Duetter. Uti wår Kollektion af Estamper finnes: Naufrage af Vernet. Le Soir & le Matin af Loutherbourg. La Bergere des Alpes af Grandat. Erigone af Vallin. Vüer af Le Brun, Olivier, Ozane. Historie-Målningar af Angelica Kauffmann, Wowerman, le Brun, Boixot etc. alla graverade af berömda Mästare. Magazin de Musique. (SP ⁴/₄, ¹¹/₄ 04.)²

Inför sommarens musiksåsong hade Mus. mag. utarbetat nya planer. Man skulle på eget förlag utge ett serieverk i musik, som motsvarade tidens smak. Ett prospekt trycktes och utsändes till ombud i landsorten samtidigt som det även infördes i dagspressen. Prospektet var av följande innehåll:

¹ Br. fr. E. G. Borg ²⁰/₄ 1804, Ep. B 10: 1 (KB).

² Förutom åt Mus. mag., sina pensionärers undervisning och tidtals tjänstgöring i K. M:s kansli ägnade sig Borg också åt andra uppgifter. Här om talar bl. a. en notis i SP nr 107, ¹¹/₅ 1804, införd också i nr 119 o. 123, i vilken det heter: »En Akademisk Lärare uti Upsala, som uti några och tjugu år gjort till sitt yrke att underwisa ungdom, åstundar, att antingen uti half pension, eller ock under blott inspektion, emottaga hederliga Mäns Söner, hwilka ännu ej på egen hand kunna skickas till Akademien. Om wilkoren lemnas närmare underrättelse af Sekreteraren Borg, som träffas alla eftermiddagar uti Musikaliska Magazinet på Drottninggatan, Huset N:o 43». Notisen tyder på fortsatta förbindelser med Upsala, förbindelser, som sedermera förde till att Borg sökte bli kanslerssekreterare åt Uppsala univ:s kansler och vid ett annat tillfälle borgmästare i lärdoms-staden.

I Sverige äger man redan Arbeten i Musiken för Sång och Klaver, hwars framgång och begärlighet äro en borgen för deras godhet; man menar: *Musikaliska Tidsfördrifwen* och *Skaldestycken satte i Musik*.

Dessa skulle redan kunna anses tillräckliga för att roa och gagna, och ett försök att utgifwa något mera, onödigt; men då wi sett huru smaken för detta roande yrke tilltagit, och huru fort godkända Mästares Arbeten från wårt Musikaliska Magasin gått ut, hafwa wi wågat föresätta oss att åtminstone göra försök till ett dylikt Musikaliskt Werk.

Härtill kommer, att då man hitintills alldeles saknat lämplig Musik för Harpa, ett Instrument hwars anspråk på uppmärksamhet nu blifwit starkare än tillföre, hafwe wi trott oss göra detta Instruments älskare en tjenst, då wi äfwen utgifwe lycklige Kompositörers Arbeten, dels satte, dels öfwersatte derföre. — Man får likwäl härwid anmärka att de saker, som äro för Harpa, alltid blifwa så arrangerade att de ej förlora sitt värde för Klaveret.

Af den blifwande Titeln: *Collection pour le Piano Forte et la Harpe, contenant Ouvertures, Ariettes, Rondeaux et petites Pieces choisies*, kan man sluta till Werkets innehåll; wi få endast tillägga, det wårt bemödande skall blifwa att af Solosaker införa de mest godkända Auktorers kompositioner, och för Sängen, Scener, Arietter och Rondeaux ur de nyaste och mest omtyckte så wäl Swenske som Franske Operetter.

Smärre Romancer och Wisor blifwa öfwersatte på Swenska; större Arier och Sångstycken komma, utom en dylik öfwersättning, att behålla sin grundtext.

Werket utgifwes i Häften, innehållande hwart och ett tolf ark, i folio format; kommandes hwart Häfte att, tid efter annan, styckewis, i numror utgörande 1 a 2 ark hwardera, utlemnas.

Första och andra arken äro redan lagde under pressen och innehålla Ouverture du Calif de Bagdad par Boieldieu.

Till att befordra detta Arbetes skyndesammare utgifwande, torde de, som wilja gynna detta företagande, hos undertecknade Utgifware prenumerera på första cahiern här af med 2 R:d R:g:mynt. — Prenumerationstiden på denna första cahier är öppen till den 1 Augusti nästkommande, hwarefter Häftet kommer att betalas med 3 R:d och hwarje Nummer särskilt efter 14 ss. arket. — Fullkomlig frihet är öfwerlåten Prenumeranten att sluta sin prenumeration när han behagar; i annat fall kan wid tolfte Nummerns erhållande af det slutande häftet, prenumeration erläggas för det nästföljande.

Hwarje utkommande Nummer med dess innehåll skall i Allmänna Tidningarne, så snart den blir färdig, tillkännagifwas.

Man hoppas att innan September månads slut kunna utlemna första Häftet helt och hållet. Stockholm d. 28 Maj 1804. Magazin de Musique. Borg & Mannerhjerta. (SP ²⁹/₅ 04.)

Bland de ombud i landsorten, som fingo mottaga prospektet, var naturligtvis också Borgs fader. I ett brev lovade även denne att göra allt vad han kunde göra: »Den öfwersända prospectus har jag riktig undfått och skall så mycket hos mig står befordra dess afsättning.

Et Eksemplar lemnade jag till Dahlman, som i sommar reser till Hallqued, Hinsberg och flera Musicaliske ställen, det andra har jag behållit. Här i staden lär icke mycken afsättning kunna wäntas, men wid Sättra Brunn torde det wäl kunna gå något bättre.»¹ Lektor Borg ansåg sig därför behöwa ytterligare några exemplar. Musikintresset i Västerås var emellertid icke så ringa, som man skulle kunna tro av Borgs brev. Den här nämnde Dahlman och en annan framstående västeråsare, Arosenius, hade sålunda under vårvintern 1804 rest in till Stockholm för att höra »Skapelsen» sista gången den denna säsong uppfördes.²

Det reklamerade musikverket utkom i juni 1804. Detta framgår av en av Borg gjord anteckning, enligt vilken han vid denna tid utgivit Collection pour le Piano Forte et la Harpe, första häftet.³ Uppgiften bekräftas av en i början av juli månad publicerad kung., i vilken allmänheten underrättades, att prenumeration kunde göras å verket ända till september månads början och att de första arken redan utkommit. Det hette sålunda:

I Musikaliska Magasinet emottages, till September månads början prenumeration å det i detta blad förut annonserade Arbete, under titel Collection pour le Piano Forte et la Harpe etc. med 2 Rd. Riksg. — Första och andra arken deraf, innehållande Ouverturen till Califen i Bagdad, äro af trycket utkomne, och säljas utom prenumeration till 28 ss. N:o 3 och 4 äro äfwen lagde under pressen och komma att innehålla Aria och Rondos af Une Folie (Målaren och Modellerna) med Franska och Swenska ord. Då fem exemplar requireras medföljer det 6:te fritt. Efter Prenumerationstidens slut kommer Häftet att kosta 3 R. och hwarje Nummer särskildt 14 ss. De af resp. Subskribenterne på Haydns Oratorium La Creation, arrangerad i Quintuor af Wranitzky, som ej ännu uttagit sine exemplar, torde benäget detsamma fullgöra. Musikaliska Magasinet N:o 143 Drottninggatan. (SP ⁹/₇ 04.)⁴

Vid reklamerandet av sitt verk nöjde sig Mus. mag. icke blott med att skaffa ombud i landsorten. Man vände sig även till den stora

¹ Br. fr. E. G. Borg ¹⁵/₈ 1804, Ep. B 10: 1 (KB).

² Br. fr. E. G. Borg ³⁰/₄ 1804, sign. Ep. B 10: 1 (KB).

³ P. A. Borgs Concept Biografi: 1804 Juni »Utgaf på trycket Collection pour le Piano Forte et la Harpe». (Manilla dövtumskolas arkiv). Medd. av dövtumslärare Ernst Nylander, Manilla.

⁴ Det uppgivna husnumret är naturligtvis tryckfel. Det skall vara nr 43. Enligt medd. fr. bibliotekarien vid Mus. ak:s bibl., Gösta Morin, finnes den av Borg och Mannerhjerta utgivna kollektionen icke komplett i ak:s bibl. Det enda påträffade häftet är: Boieldieu, Ouverture de l'opera Le Calif de Bagdad. Rörande förlag och tryckort finnes å häftet angivet. *Au Magazin de Musique de Borg et Mannerhjerta Editeurs de la Collection. Stockholm de L'Imprimerie de Musique privilégiée du Roi.* Trots den franska texten var kollektionen sålunda ett Åhlström-tryck.

allmänheten genom landsortstidningarna. Ett exempel härpå erbjuder en notis, som var införd i Upsala Tidning:

På det Arbete som af Musikaliska Magazinet, Borg & Mannerhjerta, utgifwes, under Tittel: Collection pour le Piano-Forte et la Harpe, kan på första Cahiern till Början af Augusti Månad med 2 R:d Riksg. Pränumereras, på Magist. Wiborgs Boklåda, då 1:a och 2:a Arket deraf, som redan utkommit, får wid Pränumerationens ärläggande genast afhämtas, äfwen som de, hwilka redan på förenämnda Arbete Pränumererat, kunna när som helst uttaga de 2:ne första Arken deraf.¹

Då i början av augusti redan tre ark av Collection pour le Piano Forte et la Harpe utkommit, underrättades allmänheten omedelbart därom genom nya kung.:

Från trycket är utkommit 3:ne ark af Collection pour le Piano-Forte & la Harpe, innehållande följande Piecer: Air d'Une Folie, sans te connoitre etc. Rondeau, On ne sauroit etc. Entre Acte d'Une Folie. Gavotte de la Dansomanie. Under Augusti månad emottages ännu Prenumeration på första Häftet med 2 R:dr R.G.S. Utom Prenumeration säljes hwarje Ark särskildt till 14 ss. Musikaliska Magazinet N:o 43 Drottninggatan. (SP ²/₈, ¹¹/₈ 04.)

Vid höstens inträde kunde musikhandeln kungöra ankomsten av en stor mängd nya musikalien. Det var väl resultatet av Mannerhjärtas arbete på hans utlandsresa, som på detta sätt visade sig. Man kunde sålunda meddela:

I Musikaliska Magazinet på Drottninggatan N:o 43 finnes ett nyligen ankommit assortiment af Musikalien, som i år hos de bekantaste Förläggare utkommit. Därbland äro Haydns, Mozarts och Clementis samlade Arbeten. Respective Prenumeranterne å dessa Werk behagade derföre med det snaraste uttaga sina Exemplar. — Af Collection pour le Piano Forte etc. hafwa 5 ark utkommit, innehållande: »Ouverture du Calif de Bagdad; Air & Rondeau d'Une Folie; Entre Acte d'Une Folie; Gavotte de la Dansomanie». — Prenumeration å Första Cahiern af detta Arbete är med Augusti månads slut förfluten (SP ¹/₉ 04).

Om ankomsten av ytterligare musikalien underrättades kunderna i ett nytt meddelande ¹⁹/₉, då man även kungjorde, att sjätte arket av Collection pour le Piano Forte et la Harpe utkommit:

Af Trycket har utkommit och säljes i Musikaliska Magasinet: Sjätte Arket af Collection pour le Piano Forte et la Harpe, innehållande Aria ur Operetten Torparen af Hr Doktor Struwe. Derstädes finnes äfwen ett nyligen ankommit Assortiment af de nyaste Musikalien. (SP ¹⁹/₉, ²²/₉, ¹/₁₀ 04.)

¹ Upsala Tidning. 12 hft N:o 14, ¹⁴/₇ 1804.

Nästa ark i samlingsverket lät icke länge vänta på sig. Redan i slutet av oktober kunde Mus. mag. meddela, att sjunde arket utkommit och att man nu även kunde stå till tjänst med violinsträngar och violiner. Mus. mag. hade därmed utvecklat sig till att utöva också en instrumenthandels funktioner:

Af Trycket har utkommit och finnes i Musikaliska Magasinet 7:de Arket af Collection pour le Piano Forte & la Harpe, innehållande Romance ur Chateau de Montenero, samt Barcarole ur Michel Ange. Derstädes finnes äfwen Romanska Violinsträngar samt några goda Violiner. (SP ²⁶/₁₀ 04.)

Nästan samtidigt med denna kungörelse publicerade musikhandeln även en lång annons om nytkomna musikalier och om att man nu icke bara sålde violinsträngar och violiner utan även flöjter m. m. och att Mus. mag. således allt mer och mer kunde räknas som musikalie- och instrumenthandel:

Ibland Musikalier, som nyligen ankommit finnas följande: Partitioner och separerade partier till Operorne Une Folie af Mehul. Helena af Mehul. Aline af Berton. La Romance af Berton. Le Medicin Turc af Nicolo Isouard. La Jeune Prude af Daleyrac. L'Amant Statue af Daleyrac och La Raison l'Hymne & l'Amour af M:r Tair. — Klavers Utdrag af Clemenza de Tito; Il Flauto Magico; Idomeneo och Don Giovanni af Mozart. Les deux Journées (Wattendragaren) och Médea af Cherubini. Une Folie och Le Tresor supposé af Mehul. Le Prisonnier och l'Oncle Valet af Della Maria. La maison à Vendre af Daleyrac. Chapitre Seconde af Solié. Herman von Unna af Abbé Vogler. (Le Prisonnier och Le deux Journées äro äfwen arrangerade i Quintette). — Ouverturer och detacherade Arier, så wäl af desse, som af de fleste nyare Franska Piecer jemte de nyaste Franska Romancer med accompagnement af Harpa eller Piano Forte, af Berton, Pradere, Martin, Kreubé, Jadin, Plantade etc. — Ibland Etuder finnes: Clementi Introduction à l'art de toucher le Piano Forte. Pleyel Clavierschule. Dussek Clavierschule. Backhofen Anleitung zum Harfenspiel. Mozart (Leopold) Violinschule. Rode, Kreutzer och Baillot Violinschule. Schall Exercices de l'Archet et du doigter. Woldemar Exercices pour le Violon. Benda Etude de Violon. Pontneuf Etude pour 2 Violons à l'Usage des Commencans. Righini Exercices pour se perfectioner dans l'art de Chant. Solfege d'Italie par Leo, Durant, Scarlatti, Hasse; Porpora, Mazzoni, Caffaro, David, Pezes etc. Solfege ou nouvelle Methode de Musique par Rodolph. Das Wohltemperierte Clavier, oder Präludien und Fugen durch alle Töne von Joh. Seb. Bach. Dessutom äro wi försedde med ett anseeligt förråd af äldre och nyare kompositioner, så wäl för Orchester, konserterande och soloinstrumenter, som för sång; hwaröfwer Kataloger hos oss äro att tillgå. Äfwen finnes Romanska Violinsträngar samt några goda Violiner och Flöjter m. m. Musikaliska Magasinet N:o 44 Drottninggatan. (SP ²⁷/₁₀ 04.)¹

¹ Husnumret har som synes åter blivit utsatt för ett sprätt av tryckfelsniss.

Det åttonde arket av Mus. mag:s Collection utkom i början av november och härmed underättades allmänheten i ett nytt meddelande, varjämte påmindes om vad de föregående arken i serien innehållit. Åttonde arket innehöll Ouverture de l'Opera le Delire par Berton (SP ⁹/₁₁ 04). I december erinrade mag. för sista gången för året om sin Collection. Då hade nämligen ännu ett häfte utkommit, som det gällde att göra bekant till julkommersen. Man meddelade därför:

Af Collection pour le Piano Forte et la Harpe har från trycket utkommit: Air de Chateau de Montenero: »Je m'unis à ce que j'aime» etc. och säljes i Musikaliska Magasinet (utan prenumeration) för 20 ss. De förut utkomne Numror innehålla Ouverture du Calife de Bagdad. Air & Rondeau d'Une Folie (Målarn och Modellerne) »Sans te connoitre etc.» Aria ur Torparen: »I Bröder, som mig rädda kunnen». Romance du Chateau de Montenero: »Oui je dois encore esperer» etc. — Barcarole de Michel Ange: »A Venise jeune fillette etc.» Ouverture de l'Opera le Delire par H. Berton (SP ¹⁵/₁₂ 04).

Julen 1804 firade Pär Aron Borg med familj i Uppsala, dit även lektor Borg med dottern Jeanette kom. I julfirandet spelade musiken en mycket viktig roll. Den gamle Borg, som tydligen mycket glatt sig åt mötet, skrev sålunda strax före jul till sonen bland annat: »Tag då med dig de arken, som ytterligare äro utkomne af Collection du Magazin de Musique, samt några andra wackra noter, som ni kunna få roa Eder med i Upsala. Jeanette har spelt igenom de första 6 arken, så at hon mäst kan dem.»¹ Huruvida Musikaliska magasinet varit stängt under julen eller om det då föreståtts av kompanjonen Mannerhjerta, därom har ingen uppgift stått att få.

Det nya året inledde Mus. mag. med en lång kungörelse, som infördes i såväl DA som i SP: »Från Trycket har utkommit 10:de Arket af Collection pour le piano Forte et la Harpe, innehållande: Romance de l'Opera Michel Ange par Nicolo Isouard: En me jurant d'être fidele». Kungörelsen fortsätter därpå med att uppräknat de olika musikstycken, som ingått i de föregående arken, samt slutar med följande tillkännagivande: »Jemte de nyare Kompositörers fleste Arbeten finnas äfwen hos oss nedanstående Klassiska Werk: Haydn Collection des Quatuors origin. Cah. 1 à 8 R. 24 ss. Haydn Oeuvres Completttes pour le Piano Forte Cah. 1 à 9 à 3 R. 36 ss. Mozart Collection Complete de tous les Quartets & Quintets pour Violon Cah. 1 à 5 à 5 R. Mozart Collection des Oeuvres pour le Piano Forte, gravée etc. Cah. 1 à 7 à 2 R. 24 ss. Clementi Oeuvres Completttes pour le Piano Forte Cah. 1 à 4 à 3 R. 36 ss. R:gd.» Till sist meddelas,

¹ Br. fr. E. G. Borg ¹⁴/₁₂ 1804, sign. Ep. B 10: 1 (KB).

att »veritabla Italienska Violinsträngar, samt några goda och äkta Violiner» äro till salu (DA ¹¹/₁ 05).¹ Sedan elfte och tolfte arken av magasinets Collection utkommit i början av februari, utfärdades en ny kung., i vilken man bl. a. meddelade: »Af Collection pour le Piano Forte et la Harpe hafwa 11:te och 12:te Arken utkommit, innehållande Air de l'Opera l'Irato par Mehul; hwarmed första Cahieren af denna Collection är färdig. — Då den wördade Allmänheten behagat gynna vårt första företag härmed, hafwa wi trott oss kunna fortsätta detta Arbete, och emottaga derföre prenumeration å 2:dra Cahiern af nämde Collection med 2 R. R:g. Den kommer, äfwen som den första, att innehålla 12 Ark, och att likna denna i genren af de Piecer som blifwa införde. Prenumeration emottages ej längre än till April månads slut. Priset är sedan 3 R.» Sedan kungörelsen därefter upptagit en förteckning över innehållet i de förut utkomna arken av första bandet, meddelas att det nyutkomna häftets opera-air är »J'ai de la raison» och att det betingar ett separatpris av 20 skilling. Hela första bandet, häftat »och med kulört omslagspapper» kunde erhållas i »Magazin de Musique de Borg & Mannerhjerta» till ett pris av 3 rdr rgd (SP ⁹/₂, ¹²/₂; DA ¹⁹/₂ 05).

Att Borg och Mannerhjerta betraktade utgivandet av sin kollektion som en betydande framgång, synes därav, att de efter avslutandet av första delen omedelbart beslöto att utge ett nytt band. Den i första bandet ingående musiken för harpa hade dock uppenbarligen icke blivit särdeles efterfrågad, och kompanjonerna beslöto därför att i andra bandet utesluta harpomusiken. Om prenumerationen på det nya bandet och om den förändrade utgivningsplanen underrättades allmänheten i en utförlig kungörelse i mitten av mars, i vilken kungörelse bl. a. anfördes:

Undertecknade emottaga, till Aprill månads slut, Prenumeration med 2 R:d Rgds å Andra Cahiern af Collection Pour le Piano Forte, contenant Overtures, Ariettes, Rondeaux et petites pieces choisies. Denna Samling, hwaraf hwarje Cahier eller Häfte består af 12 ark, är bestämd för att tid efter annan kunna lemna åt Allmänheten sådane Piecer ur de nyare Franska Operetter, som härstädes på Scenen blifwa uppförde och vinna bifall. — De respective Inwånare i Landsorterne, som befrämja framgången af detta Werk och till äfwentyr ej äga Kommissio-

¹ Kung. är undertecknad »Magazin de Musique de Borg & Mannerhjerta.» Dövtumblärare Ernst Nylander har fäst min uppmärksamhet på denna kung. och ett par andra i Alleh. Kung. finnes även införd i SP ²⁸/₁ 05. I det nämnda Allahanda-numret annonserar troligen vederbörande förläggare om »Musik till Korsfararne», komponerad och lämpad för klaver av C. A. Stieler, vilken musik kunde köpas bl. a. i Mus. mag. för 12 sk. ex.

närer härstädes, kunna med sina Requisitioner wända sig directe till Oss. Då fem Exempler requireras, erhålles det 6:te fritt. Första Cahiern af nämnde Kollektion kostar häftad 3 R. R:gd.

Sedan därefter innehållet i den första delen refererats, övergick kung. till att meddela den företagna ändringen av utgivningsplanen:

Ehuru första Planen till vår Kollektion war att äfwen lemna Musik för Harpa, så, sedan wi funnit antalet af Amatörer på detta Instrument wara ganska ringa emot ClaverSpelare, hafwa wi trott oss böra ändra detta för de följande Häftena, som endast komma att innehålla Piecer för Sång och Claver ensamt.

Magazin de Musique de Borg & Mannerhjerta (SP ¹⁰/₃ 05).

I april var man klar att utge det första arket av andra bandet, vilket nu på grund av den ändrade planen blott kallades »Collection pour Le Piano Forte». Att arket utkommit av trycket meddelades i en annons, i vilken det omtalades, att häftet innehöll »Ouverture de l'Opera Le Chateau de Montenero par Dalayrac». Vidare omtalades, att häftet såldes i Musikaliska magasinet till även icke prenumeranter, och att priset då var 28 skilling. Till sist meddelades att prenumeration på kollektionens andra del kunde fortsätta till april månads slut och att dessutom en mängd musikalisk litteratur fanns till salu. Om denna heter det: »Bland nyaste Franska Operetter finnas Partitionerne och Parties Separées till La Jeune Prude, af Dalayrac; Aline ou la Reine de Golconde, af Berton; La Romance, af Berton m. fl.» (SP ⁴/₄, ⁶/₄ 05).

För att allmänheten icke skulle glömma, att Mus. mag. också var instrumenthandel, infördes flera gånger under april och maj annonser, som klargjorde detta förhållande. Man hade sålunda bl. a. till salu italienska violinsträngar och alla sorters strängar för Harpa samt diverse violiner, flöjter, flagelotter och klarinetter. Mag. förklarade sig också vid denna handel gärna taga emot rekvisitioner från landsorten och utlovade att lämna rabatt, då större partier rekvirerades (SP ²⁶/₄, ²⁷/₄, ¹/₅ 05). Annonseringen fortsatte i maj, då man särskilt ville fästa allmänhetens uppmärksamhet på att att man kunde sälja »Partition, Parties séparées och detacherade Airer ur Operan La Romance af Berton» samt dessutom att man nyss fått in från utlandet en del musiknyheter, såsom »Don Iuan af Mozart och Das Opferfest af Winter, arrangerade i Quartett; Rode Violin Quartett; Trios och Duos af Viotti; Claver-Concert af Fodor, Op. 12; Sonater af Beethoven, Himmel och Dupuis, etc.» Till sist erinrades återigen om lagret av italienska violin- och harpsträngar samt om det lager av olika musikinstrument, som magasinet innehade (SP ¹⁰/₅, ¹⁴/₅ 05).

I juli hade ännu ett nytt häfte av Collection pour le Piano Forte

utkommit. Vad detta innehöll, meddelades i tidningsannonserna, av vilka det framgår, att häftet innehöll »Ouverture de l'Opera Le Chateau de Montenero par Dallayrac. La Romance et Vaudeville du meme Opera par H. Berton». Musikaliska magasinet meddelade vidare, att diverse ny musiklitteratur inkommit, över vilken en förteckning snart skulle utkomma. Till sist erinrades, att mag. tillsalu hade »Flöjter, Fioliner, Strängar, Conphonium i stänger och lådor, samt Fiolinstråkar efter nu brukliga façon» (SP ¹⁰/₇ 05).

Av allt att döma gick avsättningen icke lika bra av andra delen av mag:s »Collection» som den första. Man torde kunna utläsa detta av den betydligt långsammare utgivningstakten. Enligt en kungörelse i okt. hade man då, förutom de redan i juli omtalade verken av Dalayrac och Berton icke utgivit mera av andra »Cahiern» än »Melodrame d'Ariodant par Mehul: Plus de doute» etc. och »Air de ma Tante Aurore par Boieldieu: Je ne Vous vois jamais reveuse» etc. Fortfarande annonserade man däremot ivrigt om första delen, av vilken man tydligen lagt upp en mycket stor upplaga. Den såldes fortfarande för 3 Rdr Rgs eller också varje ark för sig. Till sist meddelades, att magasinets musiklager »wunnit en betydlig tillväxt af sådane Nyheter, som i år lemnat prässen hos de mest kände Utländske Editeurer», över vilken musik kataloger funnos att tillgå i musikhandeln. Som vanligt gjordes därefter en erinran om instrumenthandeln (SP ⁸/₁₀ 05).

Inemot jul annonserade man till salu en pedalharpa, zittor, violer samt romanska strängar både för harpa och violin (SP ³⁰/₁₁ 05). Dessutom kom man med en tämligen utförlig kungörelse, som visserligen icke erbjuder mer än ett par nyheter, nämligen ett verk av Beethoven och ett meddelande om musikkataloger, men som är av stort intresse, därför att den innehåller uppgifter på vad varje särskilt ark i Collection-serien kostade (SP ¹⁸/₁₂ 05).

Även detta år hade Pär Aron Borg för sitt mag:s räkning haft god hjälp av sin fader, lektor Borg i Västerås. Då Pär Arons broder, Herman, i början av maj skulle fara från Stockholm till Västerås, skrev fadern och rekvirerade 10 exemplar av alla de ark av andra Collection-Cahiern; som ditills utkommit. Visserligen hade han ditills i staden blott lyckats få fyra prenumeranter på denna andra del, men han hade »sändt bort» några prenumerationsedlar, tydligen till bekanta ute på landsbygden, och han hade sina förhoppningar, att sedlarna skulle behållas.¹ Under sommaren låg rektor Borg vid Sättra brunn, och även där sökte han verka för sonens sak, ehuru han i brev till sonen måste med beklagande konstatera, att han

¹ Br. fr. E. G. Borg ²⁸/₄ 1805, Ep. B 10: 1 (KB).

blivit av med blott en enda prenumerationsedel, vilket bevisade, menade han, »at nu warande Brunsgäster äro ganska omusikaliske». I samma brev ombads Pär Aron Borg, att vid sitt kommande besök i hemmet i Västerås hava med sig »några wackra sångstycken och nya Noter», som Jeanette antingen kunde köpa eller få låna »emot wissa procents afgift, som jag hört at Fru Conradi skall göra».¹ Sistnämnda uppgift är av utomordentligt intresse, emedan den visar, Mus. mag. redan vid denna tid börjat gå i det Berwaldska musiklånecollegiets fotspår att etablera sig såsom musiklånecollegium.² Offentligt erkänd blev denna verksamhetsgren emellertid först nära ett årtionde senare.³

I början av år 1806 gjorde sig Mus. mag. påmint hos allmänheten genom ett par kungörelser, som för ovanlighetens skull voro korta och icke gingo in på detaljer. Det hette sålunda: »Till Musikaliska Magasinet har i dessa dagar utkommit nya Musikalier af så wäl äldre som nyare Kompositörers mest värderade Arbeten. Då rummet ej tillåter att anmärka de många werk af utmärkt förtjenst, som deribland finnas, få wi hänwisa till de flere Cataloger som på stället äro att tillgå. — Af de förut kände Oeuvres Complettés af Haydn, Mozart och Clementi, hwarå wi emottagit prenumeration, hafwa fortsättningar inkommit. — Då hela Suiten af något af dessa Werk tages, lemnas derå betydlig rabatt» (SP ³/₁, ⁹/₁ 06).

Av åtskilligt att döma råkade Mus. mag. under första hälften av år 1806 in i en kris. Det hade icke längre som förut nyhetens behag för kundkretsen, tiderna hade blivit hårdare, och köplusten mindre, varför inkomsterna av musikhandeln minskade. Dessutom voro både Borg och Mannerhjerta män med hög musikalisk bildning och ambition, och de synas därför ha hållit den musikaliska nivån på en så hög ståndpunkt, att de icke kunde nå den stora massan musikamatörer. Situationen belyses på ett troligen träffande sätt av lektor Borg i ett brev till sonen, i vilket han yttrar: »Huru går det med afsättningen af dina Collectioner. Intet har jag fått sälja en Not, sedan du war hemma i höstas. Förmodel. ligger trögheten i sjelfwa Noternas beskaffenhet. Ählström har utan twifwel bättre studerat Nations smak, än

¹ Br. fr. E. G. Borg ²¹/₇ 1805, ibid. (KB).

² Jfr Wiberg, A., Mus. ak:s lånebibl. STM 1938, passim.

³ I förbigående kan här nämnas, att Pär Aron Borg var en framstående harpspelare. Hans kärlek till harpan framgår icke minst av att första delen av magasinets Collection även upptog stycken för harpa. I dec. 1805 hade han fått uppträda med sin harpa inför hovet och detta med stor framgång enligt hans egen mening. Jfr br. fr. E. G. Borg ²⁷/₁₂ 1805, Ep. B 10: 1 (KB).

Interessenterne i det Musikaliske Magazinet. Det är intet det widlyftiga, det konstiga och swåra, som allmänheten tycker om, utan det muntra, det glada och lätta. Swenskan är ock dessutom för Swenskar mycket läsbarare, än Franskan. Om några enda wis-stumpar, som woro nya och behagliga, infördes i Edra Collectioner, så tilltror jag mig innom Westerås TullPortar sälja åtminstone 20 Exemplar, ty då wille säkert alla Elever hafwa dem, som alltid utgjöra nästan på alla orter det största antalet; Men nu är det som de skulle gripa till Algebra eller Methaphysiquen. Det går ock långt ut med tryckningen, som man icke eller är nögd med.»¹ Pär Aron Borg har tydligen varit missnöjd med sin ställning. År 1806 blev han befordrad till kanslist i K. M:s kansli, och han torde härigenom ha fått en ökad arbetsbörda.² Den myckna tid, som Mus. mag. krävde av honom, torde han mer och mer ha ansett bortkastad ju mer inkomsterna från detta håll sinade. Han började därför underhandla med Mannerhjerta om att bli fri från bestyren med Mus. mag., vilket sålunda skulle övertagas av kompanjonen mot att denne årligen betalade Borg en summa av 50 Rdr banko. Dessa sina planer delgav Borg sin fader i ett brev $17\frac{1}{2}$, och genom faderns svar, som är bevarat, få vi en överblick av situationen. Fadern skriver: »Ditt bref af d. 17 sistl. har jag riktigt bekommet. Däraf finner jag at du är in procinctu at skiljas vid Not-Magazinet, emot 50 rdrs Banco årl. och at Mannerhjerta blifwer ansvarig för alla Compagniets skulder, Detta anser jag wara förmonligt för dig, så wida du då blifwer fri för all risque, som du eljest beständigt wore underkastad, då du af andra Sysslor öfwerhopad, alltid måste lita på en annans accuratesse eller redlighet. Men Mannerhjerta bör nödwändigt ställa Caution för de 50 Riksdalernes årl. utbetalande; ty eljest kan du få intet, och frågan är, om icke Contractet bör extenderas till din Fru, så at om du fölle snart ifrån, hon då kunde hafwa någon styfwer at winka på. Frågan

¹ Br. fr. E. G. Borg $\frac{3}{2}$ 1806, Ep. B 10: 1 (KB).

² Borg utförde sålunda kommissionärsarbete vid K. M:s kansli. I ett upprop Westerås Stifts-Tidningar (nr 72, $\frac{3}{12}$ 1805, sid. 295) erbjuder han sig att mot måttligt arvode ombestyrta handlingars inlämnande, författande och utlösande. Han säger bland annat: »Som ofta hänt, att åtskillige för Sak-egare magtpåliggande Documenter och i synnerhet Nådårs-Ansöknings ligger uti Konungens Cancellie outlöste, flere Månader, stundom ännu längre; Har Kongl. Secreteraren P. A. Borg benäget lofwat, att de som hos Kongl. Maj:t ega någon ansökning, få directe wända sig til honom, i händelse de icke hafwa någon annan bekant, som deras angelägenhet med accuratesse och skyndsamhet bewaka kan.» Det var sålunda närmast landsortsprästerskapet Borg erbjöd sina tjänster. I varje fall torde dylikt arbete ha krävt icke ringa andel av hans tid.

är ock om icke alla Utländska Not-Handlare böra averteras och du få Decharge, om du skall wara fri för deras kraf, äfwen som at Compagniets upplösning bör införas i allmänna Tidningarne. Jag wäntade at du skulle kunna få 100 Rdr årl. för ditt afträde. — Huru snart kommer de återstående arken ut af din 2:dra Collection. Alla Prænumeranterne här fråga mig därom. Huru länge blifwer Didron hos dig, och hwad skall han betala för Rum och kosthållning? äfwen Mannerhjerta?»¹ Lektor Borg ansåg sålunda icke oklokt, att sonen trädde ifrån affärsrörelsen, men han ville att det skulle ske så, att ingen risk kunde följa. Den i brevets slut nämnde Didron var troligen J. H. Didron, en kusin till Pär Aron Borg. Såväl Didron som Mannerhjerta synas vid denna tid ha bott helinackorderade hos Borg.²

Det blev emellertid först längre fram, som Borg skilde sig från bestyren med Mus. mag. Underhandlingarna med Mannerhjerta om mag:s övertagande uppsköts tills vidare. Orsaken härtill var, att man först ville göra ett försök att få magasinet mera vinstgivande genom att förvärva åt detsamma privilegium exclusivum på musikhandeln i huvudstaden, eller, om detta ej lyckades, skaffa detsamma bokhandelsrättigheter, så att det skulle bli en kombinerad bok- och musikhandel.

$\frac{1}{4}$ 1806 inkommo Borg och Mannerhjerta till hovkanslersämbetet med en ansökning i det nämnda syftet. De anförde härvid:

Då vi för omkring tvänne år sedan, försedde med Kongl. Maj:ts Allernådigste Privilegium inrättade en Musikalisk handel här i Hufvudstaden under namn af Musikaliskt Magazin, var vårt hopp, at jämte nyttan för det allmänna, vinna en önskad utkomst. Wi tyckte oss, med skäl kunna wänta detta, då härstädes förut saknats en sådan Inrättning, och då likväl smaken för denna delen af de Sköna Konsterna i sednare åren, ansenligen tiltagit. — Ehuru en del af härvarande Herrar Bokhandlare före vårt Etablissement handlat med Musikalier, inskränkte de sig hufvudsakeligen, til de mera allmänt kände Prænumerations Wärl af Haydns och Mozarts Arbeten, samt til det af Herr Krigs Rådet O. Åhlström utgifne Periodiska Wärl under namn af Musikaliska Tidsfördrifwet. Den mängd af nyare Auctorers Arbeten, som beständigt utkomma i Tyskland och Frankrike, voro antingen okände, eller måste de, af Musik älskare med mycken kostnad införskrifvas. — Då vi började vår handel var vårt Musikaliska Lager redan nog assorterat, för at afhjelpa denna brist och under loppet af dessa

¹ Br. fr. E. G. Borg $\frac{7}{3}$ 1806, Ep. B 10: 1 (KB).

² Sedan lektor Borg längre fram närmare fått reda på förhållandena, uttalade han i ett brev, daterat annandag påsk 1806, att han tyckte, att de båda inackorderingarna betalade »beskedligt» för sig, och att de sålunda erhållna inkomsterna vore ett gott bidrag till den dryga hyran, även om anordningen åsamkade Borgs unga hustru mycket hårt arbete.

tvänne årens handel, hafva våra bekantskaper och förbindelser med utländska Editeurer, så tiltagit, at intet felats å vår sida, för at uppfylla de fordringar allmänheten kan hafva på vårt Etablissement. Då vi endast omfattat denna handelsgren och dervid använt betydlig kostnad, smickrade vi oss, at ensamma få draga fördelen deraf, i synnerhet af det omnämde skäl, at Herrar Bokhandlare, förut idkat denna handel blott som en Bisak. — Vi finna likväl motsatsen, och ehuru en del af Herrar Bokhandlare mera sträcka sin omtanka åt vårt yrke, och nu införskrifva större förråder af Musikalier än förr.

Då kretsen för vår handel är så inskränkt, dels derföre, att vi sjelfve ej äga rättighet at trycka Musikalier förmedelst Kongl. Maj:ts nådigste Privilegium för Herr Krigsrådet O. Åhlström, som dertil äger utslutande rätt; — dels emedan vi ej kunna handla med Musikaliska Instrumenter, då Utrikes tilvärkade äro til införsel förbudne; och de hvilka här fabriceras, i anseende til dess ringa antal, alltid förut äro bestälte eller borttingade — så äro vi i betydlig saknad af de medel en musikhandlare kan använda til sin fördel.

Vårt hopp är derföre endast fästadt vid en önskad afsättning af de Musikalier vi införskrifva från Utrikes Orter, och med betydliga afgifter ärhålla.

Denna afsättning är ej nog betydlig här i Landet för at kunna delas på flera händer, om et ordenteligen inrättadt Musikaliskt Magazin skall äga bestånd. Öfvertygade härom associerade sig undertecknade (som hvardera enskildt äga Kongl. Maj:ts Nådigste Privilegium på Musikhandels idkande,) för at ej med lika interesse, arbete emot hvarannan, och derigenom förfela det åsyftade ändamålet.

Då vi likväl med bekymmer finna at vår försällning af Musikalier minskas derigenom at flera dela densamma med oss, tro vi oss med fullkomligt skäl våga hos Högvälborne Herr Baron, HofCantzlern, Riddaren och Commendeuren ödmjukast anhålla, at i et motsatt förhållande få njuta samma förmåner och rättigheter som Herrar Bokhandlare, och således jämte vår Musikaliska handel äfven få idka handel med Ut och Inländska Böcker. Skulle likväl dessa i ödmjukhet anförde skäl ej vara nog gällande, för bevilljandet af den önskan vi våga hysa, hoppas vi dock at til vår upmuntran vinna Högvälborne Herr Barons och HofCantzlerens ynnest i något afseende, och våga i denna händelse ödmjukast förändra vår begäran med anhållan, at til vid magt hållande af vårt Musikaliska Magazin, få mera utslutande begagna de privilegier, hvarmed vi genom Kongl. Maj:ts Nåd, förut äro försedde.

Med djup vördnad tramhärda Högvälborne Herr Barons, HofCantzlerens, Riddarens och Commendeurens ödmjukaste tjenare

Borg & Mannerhjerta.¹

Redan följande dag ²²/₄ remitterade hovkanslern denna ansökan till bokhandels societeten med befallning att »ofördröjligen med dess utlåtande häröfver till Hof Kanslers Ämbetet inkomma».² ²¹/₆ inkom societeten med sitt utlåtande, i vilket det bl. a. anfördes:

¹ Hovkanslerns arkiv: Inkomna skr:vr 1806 nr 20 (RA).

² Remissen var på befallning undert. av A. C. Kullberg.

I anseende til den första frågan, torde i höggunstigt öfvervägande komma: at Höglöfliga Kongl. HofCanzlers Ämbetet, redan år 1802 uppå Secréteraren Bryggers ansökning om Bokhandels rättighet, funnit, det antalet af Bokhandlare i Stockholm war så stort, at det, utan deras skada, icke kunde förökas: at detta antal sedan den tiden icke förminskats, men deremot Bokhandelen, genom de utfärdade Nådigste Författningar angående Fransyska och Danska Böcker, til en ganska stor del blifwit inskränkt: at Bokhandlarna i betydlig mån dela sin rörelse med Boktryckare och Bokbindare, af hvilka de förre äga rättighet at antingen sjelfve eller genom Commissionairer sälja sine förlager, och de sednare, at försälja de Böcker, som af dem bindas; oberäknadt, det Stadens Tobakshandlare, klädmäkleri-Idkare, med flere, som hafva Salu-bodar, efter sin förmåga, enligt hwad Dageliga Tidningarne utwisa, söka at Bokhandlarna förfördela: at man dessutom, under afwagtan af det i Nåder utlofwade Bokhandels-Reglementet, icke känner de wilkor och omständigheter, som wid ny Bokhandels inrättande hädanefter böra iagttagas; och sluteligen, at Bokhandels Societeten vågar göra sig den ödmjukaste förhoppning, at, däräst någon tilökning af Bokhandlare i framtiden skulle kunna pröfwars nyttig eller förenlig med de nu warande Boklådors bestånd, en slik förmån torde höggunstigt förunnas och förwaras dem, som af Bokhandlarna til biträde antagne, anwändt sin bästa tid wid ett yrke, deraf de wäntat sin framtida utkomst; hwadan Societen uppå desse skäl i djupaste ödmjukhet vågar anhålla, at den af Herrar Borg och Mannerhjerta nu sökte Bokhandels-rättighet icke måtte bewiljas.

Vidkommande åter den andra delen af ansökningen, eller så widt den rörer ett mera Exclusivt Priwilegium på Handel med Musicalier; så förekommer derwid å ena sidan, at ifrån de äldste tider tillbaka denna Handelsgren icke allenast warit ifrån Bokhandeln oskiljagtig och deraf utgjort en wäsentelig del, hwadan ock de Bokhandlare, som derom specielt anhållit, fått äfwen den rättigheten at handla med Musicalier sig uttryckeligen förwarad, (Bilaga A, B), utan ock at Städernes Handlande Borgerskap i allmänhet samma slags handel opåtaladt idka; men å andra sidan, at författningarne, hwaribland må nämnas Högstsallig Konung Gustaf den IIIdjes för Rikets Borgerskap och Städerna i allmänhet utfärdade Nådiga försäkran, af d. 23 Febr. 1789, § 2, bjuda, at *all sådan handel, som förut är känd, idkad och i allmänhet idkas kan, icke skall til någon särskildt uplåtas under Exclusiva Privilegier eller Monopolier*, m. m.; hwarföre ock Societeten vågar i djupaste ödmjukhet yrka, at äfwen denna del af Sökandernes anhållan såsom emot Höga Författningarne och förut gifne Privilegier stridande, måtte högrättwisligen afslås.¹

¹ Hovk:s arkiv. Inkomna skr:vr 1806 nr 20 (RA). Skriv. var undertecknad av bokhandlarna Fyrberg, Holmberg, Utter, Justander, Wikfors och kontrasignerad av Peter Joh. Lindelöf. Såsom bilagor till skrivelsen följde avskrifter av Borgs och Mannerhjertas priv:r samt av handelspriv:rna för Fyrberg och Justander, av vilka framgick, att dessa bokhandlare hade rättighet också till musikaliehandel.

Hovkanslern låg därefter på ärendet mer än ett år ända till i nov. 1807, innan vederbörlig resolution i ämnet utfärdades. Resolutionen var av följande lydelse:

Konungens Hof Cantzlers Ämbetes Resolution uppå den af Innehafvarne af Musicaliska Magazinet här i Staden Cornet Mannerhjerta och Cantzlisten Borg gjorda anhållan att på anförde skäl antingen jemte deras handel med Musicalier äfven få idka en sådan med ut- och inländska Böcker, eller i vidrigt fall erhålla en mera uteslutande rättighet uti begagnandet af de Privilegier på Musikhandel, som dem i nåder blifvit förundte. Gifven Stockholm d. 10 Nov. 1807.

I förra afseendet rörande tillstånd till bokhandels idkande förekommer att redan år 1802 en dylik ansökan på den grund blifvit afslagen, att Boklådornes antal i Stockholm vore så stort, att det icke, utan innehafvarens skada, kunde förökas, samt att detta yrke sedermera, genom utfärdade förbud emot vissa utländska böckers införande blifvit ännu mera inskränkt, och som hvad angår andra delen af ansökningen eller uteslutande rätt att till salu hålla Musicalier, det befinnes att handeln med dessa från äldre tider åtföljt den med Böcker, och rättigheten härå är flere Bokhandlare i deras Privilegier uttryckligen förvarad, samt dessutom Kongl. Maj:ts för Rikets Borgerskap utfärdade nåd. Försäkran af den 23 Febr. 1789, bjuder, *att all sådan handel, som förut är känd, idkad eller i allmenhet idkas kan, icke skall till någon särskilt uplåtas under exclusiva Privilegier eller Monopolier*, så finner jag icke skäl, att till hvarken den ena eller andra af Sökandene gjorda anhållan bifall lämna.¹

Resolutionen innebar alltså ett avslag, och förhoppningarna om ökade inkomster av Musikaliska magasinet voro därmed grusade. Resultatet blev, att Borg gjorde allvar av sina planer att frånträda de dagliga bestyren på magasinet. Däremot synes han icke i överensstämmelse med faderns råd ha gjort sig ansvarsfri gentemot magasinet, ett förhållande, vilket sedermera fick konsekvenser för honom, som vi skola se.

Verksamheten vid Mus. mag. fortsatte emellertid som förut under den tid privilegieansökan behandlades av myndigheterna. Under juli och augusti 1806 meddelades genom annonser i tidningarna, att »nya Musikalier ankommit, så väl för SoloInstrumenter och Sång, som för Harmoni, flerstämmiga Instrumenter och Orchestre, hvaraf större delen sedan sistlidne år blifvit af de bäst kände Musik Editeurer utgifne». Jämte Haydns, Mozarts och Clementis kompositioner funnos även sådana av Beethoven, Cherubini, Pär, Mehul, Dussek, Steibelt, Cramer, Himmel, Romberg, Eberl, m. fl., varöver en särskild förteckning snart skulle utkomma av trycket. Vidare försäkrades som van-

¹ Hovk:s arkiv: Exp:r 1807 (RA).

ligt, att rekvisitioner även från landsorten skulle behandlas med största redlighet, och rabatt lämnas, då större partier uttogos (SP ²³/₇, ²⁶/₇; DA ⁵/₈ 06). I oktober kommo ett par ytterligare meddelanden. Just då hade »ett betydande förråd af nya musicalier ankommit». Mag. kungjorde därför, att bl. a. följande musik fanns till salu: »Trios, Duetter och Sonater för Claver, af Louis Prince de Prusse, Himmel, Reichardt, Romberg, Stryck, M:me Westenholz, Cramer, Lauska, m. fl. Potpourri för Claver af Jadin, Wiederkehr och Woetz. Harpmusik af Pollet, Plane, Desargus, Demar, Dalvimar och M:me de Genlis. Sång-Musik, hwaribland så väl mindre Franska Romancer af Cherubini, Boieldieu, Dalayrac, Himmel, Jadin, m. fl., som större Italienska Scener och Arier af Pär, Guglielmi, Cimarosa. Mayr, Azioli och Fiocchi. — Simphonier, Concerter och öfrig Instrumentalmusik af bekante och mest värderade Auctorer. — Dessutom, mindre Piecer, såsom Rondos, Variationer, Walzer, Ecossaiser och Angloiser i modern smak, för olika Instrumenter». Även i detta fall utlovades, att tryckt förteckning snart skulle utkomma (SP ¹⁴/₁₀, ¹⁷/₁₀ 06). I nov. trycktes en ny påminnelse i tidningarna för allmänhetens räkning. Nu hade Mus. mag. fått in flera musikalska verk av Louis Ferdinand, Prince de Prusse, och bland dessa uppräknades: Quintetto pour le Piano Forte avec accompagnement de 2 Violons Alto & Violoncelle, dédié à M. Himmel; Trio pour Piano Forte, Violon & Violoncelle N:o 1, 2, 3; Quatuor pour Piano Forte, Violon Alto & Violoncelle Op. 5; Quatuor pour Piano Forte, Violon Alto & Violoncelle, Op. 6, dédié à Mr Rode (SP ²⁹/₁₁ 06).

I mitten av dec. publicerades ett flertal kung. rörande Mus. mag:s musiklär, kungörelser, som tydligen avsågo att påverka den julklappsköpande allmänheten. Först kom en kung. om musikundervisningslitteratur, enligt vilken kung. följande musikverk rekommenderades: »Piano Forte Schule des Conservatorium der Musik in Paris, in 3 Abtheilungen. Edition af Breitkopf och Härtel i Leipzig». Om detta verk heter det, att det begagnades vid undervisningen i musik-konservatorium och att det var utgivet under inseende och medverkan av Gossec, Mehul, Cherubini, Adam, Catel, Gobert, Jadin och Eler. 1. avd. om klaviaturens kännedom avhandlade kroppens och händernas ställning, fingersättningen i skalorna, allmänna grundsatser för applikaturen med förekommande exempel. 2. avd. omfattade behandlingen och sättet att få en god ton ur instrumentet, tonernas bindning, och de tre olika slagen staccato, drillar och förslag, takt, tempo och uttryck, pedalernas bruk och ackompanjemang ur partitur. 3. avd. innehöll ett urval av större övningsstycken av Bach,

Clementi, Händel, Mozart, Scarlatti, alla med utförd fingersättning (SP ¹²/₁₂, ¹³/₁₂ 06). Nästa kungörelse rörde också musikalien för undervisning, nämligen sångundervisning. Det verk man erbjöd allmänheten att få köpa var »Methode de Chant du Conservatoire de Musique à Paris, en 3 parties, contenant: 1. Les principes du Chant et des Exercices pour la voix, 2. Des Solfeiges tirés des meilleurs Ouvrages anciens et modernes, 3. Airs dans tous les mouvements et les differens caracteres». Om detta undervisningsverk, vars pris var 8 rdr rgd, meddelades, att en kommitté, bestående av herrar Richer, Garat, Gossec, Mehul, Guinguené, Langlé, Plantade, Guichard och Cherubini, utarbetat denna »Methode» och att den blivit antagen vid musik-konservatorium såsom grund för undervisningen vid sången. Det vore överflödigt, säges det i kung., att säga något vidare till beröm för detta arbete, då de här anförda namn voro en så säker borgen för dess utmärkta värde. Såsom bihang till sångskolan såldes bland annat: »Solfeiges pour servir à l'Etude dans le Conservatoire de Musique à Paris par Mr Agus, Catel, Cherubini, Gossec, Langlé, Lesueur, Martini, Mehul. Arbetet bestod av 4 delar: 1 & 2 Solfeiges pour Le Soprano, 3. Solfeiges pour Le Tenor, och 4. Solfeiges pour le Concordant et la Basse (SP ¹⁵/₁₂ 06).

Till julen 1806 utgav Mus. mag. äntligen den katalog över de viktigaste arbetena i musiklagret, vilken i ett flertal av de ovan anförda kungörelserna omnämns och utlovats. Förteckningen är utomordentligt intressant, då den oförtydbart visar, vilka kompositörer och vilken musik, som vid denna tid var bekant och mest efterfrågad i vår huvudstad. Katalogen, som upptager verken med pris i riksdaler riksgälds, var av följande utseende:

Nya Musikalier, hvilka finnas i Musikaliska Magasinet, N:o 43 vid Drottninggatan hos Borg & Mannérhjerta, Stockholm, tryckt hos C. F. Marquard, 1806.

Mozart, Oeuvres Complettées pour le Piano forte, Cah. 1 à 17.	
Hvarje Häfte	3: 36
Haydn, Oeuvres Complettées pour le Piano forte, Cah. 1 à 11.	
Hvarje Häfte	3: 36
Clementi, Oeuvres Complettées pour le Piano forte, Cah. 1 à 6.	
Hvarje Häfte	3: 36
(Då hela sviten af något af de här anförde verk köpes, lemnas derå en betydlig rabatt.)	
Haydn, La Creation, klaversutdrag af A. E. Müller, italiensk text	4: —
— Les Saisons, klaversutdrag af A. E. Müller, fransk text	6: 24

Operor i klavers-utdrag.

Musik af Mozart.

Clemenza de Tito, Italiensk text	2: 32
Don Giovanni	d:o 4: —
Così Fan tutte	d:o 6: 24
Idomeneo	d:o 6: —
Flauto Magico	d:o 3: —
Schauspiel-Director, Tysk text	1: 16
Hochzeit des Figaro	d:o 1: 32
Entführung aus den Serail	d:o 5: —

Reghini.

Armida	Italiensk text 6: 24
La Selva incantata	d:o 2: 32
Gerusalemme liberata	d:o 2: 32

Pär.

Sargino	Italiensk text 6: 24
I Fuoruscitti	d:o 6: 24
Camilla,	Fransk och Italiensk text 6: 24
Griselda	d:o 6: 24

Cherubini.

Faniska	Italiensk text 3: 16
Les Deux Journées (Vattendragaren)	Fransk text 4: —
Medea	d:o 1: 16
Eliza ou le Voyage aux Glaciers	d:o 4: —
Der Portugisische Gasthof	Tysk text 1: 16
Lodoiska	9: —

Mehul.

Une Folie (Målaren och Modellerna)	Fransk text 6: —
Le Tresor supposé (Föregifna Skatten)	d:o 2: —
Irato	d:o 1: 40

Cimarosa.

Il Matrimonio per Raggio	4: 36
Olimpiade	6: 24

Della Maria.

Oncle Valet	3: —
Le Prisonnier (Unge Arrestanten)	3: 12

Berton.

Aline	Fransk text (Pertition) 10: —
La Romance	d:o d:o 9: —
(Alla Arier af dess Piecer finnas äfven detacherade)	
Le Grand Deuil	Fransk text 2: 40

Paësiello.

Proserpine. Fransk text	6: —
-------------------------------	------

	<i>Gluck.</i>	
Armide Fransk text		2: 32
	<i>Himmel.</i>	
Fanchon. Tysk text		2: 32
Die Sylphen d:o		3: 36

Utom de här anförda *Musikalier*, finnes hos oss et stort assorterat Lager af så väl äldre berömda arbeten, som af de modernaste och senast utkomne Kompositioner, hvaröfver Kataloger hos oss äro at tilgå.

Stockholm den 23 December 1806.¹

I början av år 1807 umgicks Pär Aron Borg med stora plåner. Han hade förhoppningar på att erhålla platsen som kanslerssekreterare hos Uppsala univ:s kansler, och såsom reserv, i händelse han skulle misslyckas i detta, sökte han borgmästartjänsten i Uppsala. Borgs fader, som tyckte, att det låg för litet målmedvetenhet och allvar över sonens arbete — han ville, att sonen helt skulle gå in för att göra karriär inom kansliet, där han redan var anställd — förutspådde honom redan på förhand, att han icke skulle få någon av de eftertraktade tjänsterna. »Sannolikt lär det icke mera lyckas för dig», skrev han, »at föra spiran i den Borgeliga än i den lärda werlden och du lär lika så litet blifwa Borgmästare, som Cancellers Sieter i Upsala».² Fadern fick också rätt. Sekreteraretjänsten gick honom förbi, och vid borgmästarevalet i Uppsala våren 1807 fick han blott 6 röster.³ Härtill kom under hösten den avslagna privilegieansökan.

Efter misslyckandena vände Borg icke tillbaka till Mus. mag., utan han kastade sig med så mycket större iver in på sin undervisningsverksamhet. Under årets senare hälft började han sin blindundervisning, under 1808 tog han därpå även upp undervisning av dövstumma, och därmed kom han in på det område, där han skulle göra sin stora insats och nå europeisk ryktbarhet. Mus. mag. lämnade han dock icke helt åt sitt öde. Han understödde dess verksamhet i flera avseenden, och synes särskilt ha hjälpt till att hålla den labila ekonomiska ställningen i jämvikt.⁴ Ännu länge sedan han lämnat

¹ Katalogen, som utgöres av ett ett-blads-tryck, finnes icke på K. B. annat än såsom bil. till DA ²⁴/₁₂ 06.

² Br. fr. E. G. Borg ³¹/₃ 1807, Ep. B 10: 1 (KB).

³ Jfr Upsala Tidning. 15. hft ⁴/₄ o. ¹¹/₄ 1807.

⁴ Just 1807, då Borg började intressera sig för blindundervisning, innehöllo tidningarna flera artiklar i det ämnet, vilka kunna ha fäst hans uppmärksamhet just då på saken. Se artiklarna »Twenne Märkwärdige Blinde» i Stockholms Posten 1807 N:o 17 (²²/₁₁) och »Försök att undervisa en Blind» SP ⁴/₄ 07. Såsom jag på annat

mag. synes han ha stått bakom Mannerhjerta såsom dennes ekonomiske garant.¹

Att Pär Aron Borgs intressen riktade sig åt annat håll, innebar icke som nämnt, att han helt lämnade de till Mus. mag. knutna intressena. Så riktar lektor Borg i Västerås sina klagomål fortfarande till honom, då musikalieleveranserna från mag. icke ske punktligt efter avtal, och dylikt synes ha inträffat mer än eljest år 1807.² Även en del enskilda uppdrag fick Borg fortfarande utföra åt sina musikvänner. Sålunda hade han mottagit en zittra av fru Ribbing till försäljning,³ men då ingen köpare anmälde sig, lät Borg hyra ut den mot en avgift, som tillställdes ägarinnan.⁴ Även denna notis är av icke ringa intresse, då den visar, att man vid Mus. mag. icke blott lånade ut noter utan även instrument och således utvidgat låneverksamheten utöver föregångarens, det Berwaldska musiklånebibliotekets exempel.

De många och befogade klagomålen våren och sommaren 1807 över skötseln av Mus. mag. torde ha övertygat de bägge kompanjonerna omatt Mannerhjerta icke lämpligen kunde förestå de dagliga praktiska göromålen i musikhandeln. Man var därför nödsakad att skaffa en medhjälpare, som ombesörjde det löpande arbetet med expediering, orderupptagning etc. på magasinet. Ehuru inga direkta bevis påträffats därför, så framgår det dock indirekt med stor sannolikhet, att man som medhjälpare från ¹/₁₀ 1807 lyckats anställa ynglingen Gustaf Adolf Östergren. Främsta beviset härför är, att klagomålen tystna under årets sista del, vilket tyder på anställande av ett dugligt biträde. Det framgår vidare av det förhållandet, att Östergren följande år 1808 var så inne i mag:s affärer och så ombetrodd, att han fick i uppdrag att sköta växelomsättningar o. d., vilket tyder på att han då varit i firmans tjänst ganska lång tid.

Mus. mag. fortsatte under 1807 sin verksamhet efter samma plan som tidigare. Under förra hälften av februari publicerade man sålunda ett par kung. om nyutkomna noter. Bland annat ville man sälja: Duo de l'Opera le Tresor Supposé de Mehul, arrangé en Rondeau pour le Piano Forte par J. Liparsky; Deux Romances avec accompagnement de Piano Forte par Cherubini; Romance ou Andante

ställe utvecklat, sysslade Borg under sommaren och hösten detta år även med att framställa sina pedagogiska idéer i programmatisk form. Jfr Wiberg, A., Till skolslöjdens förhistoria, Lund 1939, kommentaren sid. 74.

¹ Se i det följande! Mannerhjerta synes under hela sitt liv ha hytt stark vänskap för Borg. Se t. ex. hans brev till Borg ¹²/₁₀ 1829, Ep. B 10: 2 (KB).

² Se br. fr. E. G. Borg ²¹/₃, ⁸/₆, ⁴/₉ o. ¹¹/₉.

³ Jfr br. fr. E. G. Borg ²³/₁₀ 1807, Ep. B 10: 1 (KB).

⁴ Jfr br. fr. E. G. Borg ⁵/₁₁ 1807.

pour le Piano Forte par J. Liparsky. Dessa uppräknade verk angivas vara sluthäftena av 2:dra Cahiern av Collection pour le Piano Forte. I samband med detta meddelande passade magasinet på att göra reklam för en del förut utkomna verk, såsom Overture de Chateau de Montenero; Romance & Vaudeville de l'Opera la Romance; Melodrame de l'Opera Ariodant: »Plus de doute»; Polonaise Favorite de Beethoven etc. (SP ⁹/₂, ¹⁴/₂ 07).

Under mars och april underrättade magasinet allmänheten om försäljning av bl. a. en del musikalien från Ählströms nottryckeri. Man sålde sålunda Musikaliskt Tidsfördrif, årgångarna från 1800 till och med de senast utkomna numren för 6 skilling riksgäld för varje nummer, samt vidare Skaldestycken satte i Musik N:ris 1 till 14 för 36 sk. för varje häfte. Till salu hade man ytterligare »Skapelsen», Sargines, De begge Crispinerne och Herman von Unna i klaversutdrag, Arior ur Tanddoktor, Coupletter ur Hemligheten, Intermeder till Amfitrion av Kraus samt Helena, Elegie, och »de flera från härvarande Kongl. Privilegierade NotTryckeri utkomne arbeten» (SP ¹¹/₃, ¹⁷/₄, ²¹/₄ 07). I maj hade Musikaliska magasinet mottagit en större laddning musikalien från utlandet, innehållande bland annat sådana verk som Louis Ferdinand, Quintette pour le Piano Forte avec accompagnement de 2 Viol. Alto & Violoncelle, d:o, Quatuor pour le Piano Forte avec Viol. Alto & Violoncelle, d:o, Trio pour le Piano Forte Viol. & Violoncelle, d:o, Larghetto varié pour le Piano Forte avec accompagnement; Romberg, 3 Sonates avec accompagnement de Violon Op. 9; Beethoven, 6 Grands Sonates avec Violon & Violoncelle ad lib. Op. 60 nr 1 & 2, d:o, 2:me grande Simphonie arrangée en Trio pour le Piano Forte Violon & Violoncelle; Steibelt, 3 Sonates avec Viol. Op. 56, d:o, Sonates avec Violon Op. 59, d:o 6 Bacchanales pour le Piano Forte; Lauska, Sonate pour le Piano Forte Op. 20, d:o Sonate Op. 21; Westenholz, Sonate à Quatre Mains, d:o, Rondo pour le Piano Forte; Reichardt, Rondeau pour le Piano Forte; Kreutzer, Etudes ou divers Positions et démanchés pour le Violon; Barman, 3 Duos pour 2 Violons formés des idées de M:r Rodé; Olivier Aubert, 4 Duos pour 2 Violons sur differents cris de Paris; Himmel, Les Sylphes Opera en 3 Actes arrangé en Quatuor pour 2 Viol. Alto & Violoncelle; Romberg, Nouveau Melange d'airs choisis des Operas François & Italiens arrangés pour 2 Violons, nr 1 & 2; Barman, 3 Quat. pour Flute, Violon, Viola & Violoncelle Op. 13; Adam, 12 Var. pour 2 flutes; Fürstenau, 12 pieces pour 2 flutes, nr 1 & 2; Schneider, Airs favorites de l'Opera les Sylphes par Himmel arrangés pour 2 flutes, nr 1 & 2 (SP ²⁶/₅, ⁵/₆ 07).

Efter publicerandet av denna långa förteckning höll sig Mus. mag. tyst borta från tidningsspalterna ända till i september, då ett kort meddelande underrättade allmänheten om att ett nytt förråd av strängar för violin, harpa och zittra inkommit (SP ¹⁸/₉ 07). Först i slutet av oktober började kampanjen för vintersäsongen med en kungörelse om nyinkomna musikalien. Bland »de flera nyheter af värde», som man nu hade att bjuda på, uppräknades »Simfonier och Ouverturner för Orchestre af Cherubini, Nicolo, Isouard, Fleischmann, Mayr, Witt och Elsner; Concerter, Quartetter, Trios och Duetter af Haydn, Beethoven, Viotti, Rode, Kreutzer och Fränzel». Vidare hade man klavermusik, med och utan ackompanjemang, av Beethoven, Dussek, Woelfle, Eberl, Hummel och flera andra kompositörer. Utförligare förteckningar över tillgänglig musik funnos att tillgå på magasinet (SP ²⁷/₁₀ 07).

Under de följande två månaderna fram till årsskiftet publicerades ett flertal korta annonser, i vilka meddelades, att man hade till salu »Claver-Utdrag af Sargines, Opera i 2 Acter, Musiken af Pär (Edition af Breitkopf & Härtel) à 6 R. 24 ss. R:gds» (SP ⁴/₁₁, ⁵/₁₁, ¹³/₁₁, ⁴/₁₂, ⁷/₁₂ 07).

År 1808 möter man icke så ofta meddelanden i tidningspressen om Mus. mag. Detta kan bero på att ynglingen Östergren, som nu helt visst i huvudsak skött det praktiska arbetet i magasinet, skötte också reklamen i staden med löpsedlar enligt tidens sed och personlig orderupptagning, varför man kunde uraktlåta att annonsera så mycket som förut. Dessutom synes man nu ha låtit trycka musikalienförteckningar, vilka i viss mån gjorde utförligare kungörelser i tidningarna överflödiga. Betecknande är, att de annonser i tidningspressen, vilka publicerades i jan. och febr. 1808, blott innehålla en kort hänvisning till de tryckta förteckningar över i november månad inkommen musiklitteratur, som voro att tillgå i Mus. mag. (SP ²²/₁ 08).¹ Av ett par bevarade brev från Pär Aron Borg i september få vi veta, att denne då befann sig i Hallkved i Uppland och att »Gustaf Östergren på Magazinet», till vilken breven voro riktade, hade Borgs hela förtroende. Östergren fick nämligen i uppdrag att taga emot en växel från lektor Borg i Västerås; då den ankom, samt att överbringa den till den andre borgensmannen, Hedman, för påskrift. Östergren skulle därefter ombestyra växelns omsättning med de 11 rdr b., som Borg

¹ Magasinets tryckta förteckningar synas vara förlorade, om man undantager den ovan nämnda från julen 1806.

sände i brevet.¹ Det lån, det var fråga om, synes ha varit förlagskapital för Mus. mag:s räkning.

Under år 1809, då Borg började få full sysselsättning med sitt blind- och dövstuminstitut, torde han ha frånträtt all befattning med Mus. mag., om man undantager, att han av allt att döma fortfarande stod som ekonomisk garant åt Mannerhjerta.² Denne, som var en man med vittsvävande idéer, gjorde detta år en ny framstöt för att få utvidga mag:s verksamhetsområde. Det var sålunda planerna från 1806, fast i ny avfattning, som han ånyo sökte bringa i verkställighet. Han inlämnade nämligen till Mus. akad. en skrivelse, i vilken han meddelade, att han ämnade hos K. M. anhålla om tillstånd till införande och användande av de förbättringar och uppfinningar, som vid noters tryckning på flera utrikes orter voro gjorda, men här okända och obegagnade. Han ville därför ha en avskrift av Mus. ak:s utlåtande över den ovan nämnde Mahnkes ansökan år 1799 för att bifoga det såsom bilaga till sin underdåniga ansökning om tillstånd att få anlägga ett litografiskt nottryckeri.³ Mannerhjertas ansökan väckte ett visst uppseende. Yttranden infördrades från olika myndigheter samt från den priv. nottryckeri-innehavaren Olof Åhlström. Med all tydlighet framgick det av utlåtandena, att vägande anmärkningar kunde riktas mot Åhlströms nottryckeri och att ett stort behov av ett sådant tryckeri, som Mannerhjerta planerade, förelåg. Trots detta stod sig givetvis Åhlströms privilegium exclusivum, och Mannerhjertas ansökan ledde till intet.

På grund av de oroliga förhållandena under kriget fick Mus. mag. vara i »saknad af Utländska nya Musikalier» under hela förra delen av år 1809. Först under höstens lopp ankommo rekvirerade notsändningar. Om de nya musikaliernas ankomst underrättades allmänheten genom ett flertal kungörelser i tidningarna. Man kunde nu stå till tjänst med symfonier och ouvertyrer för orkester av Beethoven, Woelfl, Paer, Winter, Sterkel m. fl. Vidare hade man fått in konserter för violin av Kreutzer och Viotti, för blåsinstrument av Dietter, Hugot, Backhofen, Krummer, Lefevre och Fischer. Kvar-

¹ Br. fr. P. A. Borg ⁵/₉ och ¹³/₉, 1808: Ep. B 11 (KB). Gustaf Adolf Östergren var född 1791 och alltså blott en 16-års yngling, då han 1807 kom i Borgs och Mannerhjertas tjänst. Om Östergren i övrigt se Hånell, Aug., a. a. sid. 92 ff. Hånell vet dock ingenting om Östergrens anställning hos Borg och Musikaliska magasinet.

² Huruvida Borg också i juridisk mening frånträtt all befattning med magasinet så att verklig överlåtelse till Mannerhjerta skett, har ej undersökts.

³ Mus. ak. prot. ²³/₁₀ 1809, § 3 (MAA). Jfr Björkbom, C., a. a. sid. 62 f. Walin, S., a. a. sid. 191.

tetter och kvintetter för violin hade man av Romberg, Kreutzer, Viotti och Eberwein liksom duetter för violin av Rode, Romberg, Demar, Jerome Duval, Dotzauer, Bonnet, Martin m. fl. Trios och duetter för flöjt hade man av Dietter, Duval, Gebauer, Krasinsky och Vogel. För fortepiano bjöd man på trios, duetter och solostycken av Beethoven, Romberg, Eberl, Prins Louis Ferdinand, Dussek, Steibelt och Cramer. Slutligen fanns även sångmusik av kända italienska och franska kompositörer, ouvertyrer ur bekanta och nya operor, arrangerade för fortepiano, etuder och klaverstycken för elever av goda mästare samt smärre arrangerade arior, romanser, valser och marscher för olika instrument (SP ¹³/₁₀, ¹³/₁₀ 09).¹

I ett par kung. i nov. fick Mus. mag. ytterligare tillfälle att betona musikförrådets omfattning. I den ena av kung. uppräknades de musikstycken av prins Louis Ferdinand av Preussen, som man hade till salu. Till dessa kompositioner hörde bland annat Quintuor pour le Piano Forte avec accomp. de 2 Violons, Alto & Violoncelle; Quatuor pour le Piano Forte, Violon Alto & Violoncelle Op. 5; Trio pour le Piano Forte, Violon & Violoncelle; Larghetto varié pour le Piano Forte avec accomp. de Violon, Alto, Violoncelle & Basse; Notturmo pour le Piano Forte, Flute, Violon, Viola Violoncelle obligé & 2 Cors ad libitum Op. 8; Rondeau pour le Piano Forte, 2 Violons; Flute, 2 Clarinettes, 2 Cors, Viola, Violoncelle & Basse Op. 9; Ottotto pour le Piano Forte, 1 Clarinette, 2 Cors, 2 Violes & 2 Violoncelles, m. fl. (SP ⁶/₁₁, ⁷/₁₁ 09). Prins Louis Ferdinand synes ha hört till en av de musikalska modeförfattarna vid denna tid. Samtidigt som man propagerade för dylik underhållningsmusik reklamerade man även för musikallier för övning och undervisning. Hit hörde t. ex. Etude pour le Piano Forte en quarante deux Exercices, doigtés dans les differents tons, calculés pour faciliter les progrès de ceux qui se proposent d'étudier cet instrument à fond, par J. B. Cramer, Livre 1 & 2 chaque 2 Rdr 12 ss. Dessutom sålde man Etude pour le Piano Forte contenant 50 Exercices de differents genres par D. Steibelt, Livre 1 & 2 för 3 Rdr och Six Sonates doigtés d'une difficulté graduée pour le Piano Forte par D. Steibelt, Livre 1 & 2. Sistnämnda verks första häfte kostade 1 rdr 24 ss. men andra häftet 2 rdr 12 ss., allt i riksgäldsmynt (SP ⁸/₁₁, ⁹/₁₁ 09).

Ungefär samtidigt med att Mus. mag. publicerade dessa kungörelser meddelade också Olof Åhlström, att han från sitt tryckeri utgivit ett musikarbete med titel »Swensk National-Melodie med Variationer för

¹ I en annons i SP ¹⁴/₁₀ 1809 meddelade Musikaliska mag. att där fanns till salu »en efter Engelska sättet väl arbetad och god Flygel-Fortepiano».

Claver eller Fortepiano af Askergrøn» och att detta verk kunde köpas bl. a. i Mus. mag. (SP ¹⁶/₁₁ 09).¹ Uppgiften tyder på att ett visst samarbete ägt rum mellan Ählström och mag. trots de angrepp Mannerhjerta gjort mot Ählströms tryckeri och privilegium.

I december publicerades ett flertal musikalieförteckningar i tidningarna, i vilka Mus. mag. lämnade en översikt över vad som kunde fås i musikaliaväg till julen. Den första förteckningen upptog konserter för fortepiano med ackompanjemang av orkester, av vilken musik mag. då nyligen fått hem sådana verk som Beethoven, Concerto Op. 19, Concerto Op. 37, Grand Concerto Concertant pour Piano-forte, Violon & Violoncelle Op. 56; Danz, Concerto Op. 4; Dussek, Concerto Op. 26, Grand Concerto militaire Op. 40, Concerto pour 2 Piano-Fortes Op. 63; Maschek, Concertino à quatre mains; Mozart, Concertos nr 1 à 20, Mozart, Concerto à quatre mains Op. 83; Steibelt, Premier Concerto, Steibelt, 5:me Concerto; Wilms, Concerto Op. 3; Woelfl, 3:me Concerto Op. 32 m. fl. (SP ⁹/₁₂, ¹²/₁₂ 09). Den andra musikförteckningen upptog tysk sångmusik med ackompanjemang av fortepiano, varvid bl. a. även följande verk uppräknades: Beethoven, Sechs Lieder von Gellert; Bergt, Terzette für drei Singstimmen; Bornhardt, 12 Lieder; Brandt, Drei Gedichte von Franz Schüff; Haeuser, 6 Gedichte Op. 18; Himmel, Die Sylphen, Eine Zauber Oper in drei Akten; Himmel, Fanchon, Oper in drei Akten; Himmel, Weihnachts Geschenk bestehend in drei Liedern; Hoffmeister, Das Mädchen am Gestade; Kanne, Die Erwarnung, Gedicht von Schiller; Kanne, Die stille Geist; Kauer, Die Sternen-Königin, Oper in drei Akten; Müller, Die Teufelsmühle, Oper in ein Akt; Naumann, Cantalina an die Tonkunst; Riel, Drei Gesänge; Romberg, Selmar und Selma, Elegie von Klopstock; Sterkel, Sechs Gesänge; Weber, Die Wette, Singspiel in ein Akt; Weber, Gesänge 1:te & 2:te Sammlung; Westenholz, Zwölf Lieder; Zelter, Die Gunst des Augenblickes von Schiller (SP ¹⁸/₁₂, ¹⁹/₁₂ 09). Dagen före julafton meddelade Mus. mag., att det »i dessa dagar» fått hem nya musikalier, varibland det särskilt ville erinra om följande: »Simfonier och Ouverturer för Orchester af Beethoven, Romberg, Kunzen och Neukomm. — Quartetter, Trios och Duetter för Violin af Romberg, Spohr, Baillot, Viotti, Kreutzer; jemte fortsättning af den förut kände Editionen af Haydns Quartetter. — Concerter för Clarinette, af Backhoven, Lefevre och Beer. Dubbel Concerter för Clarinette och Basson, af Bergt, Fischer och Schubert. — Concerter för Flöjt af Fürstenau och Müller, jemte Quartetter, Duetter och Variationer för samma Instru-

¹ Nationalmelodien kunde också köpas i Utters & Companis boklåda.

ment af Schubert, Schneider, Kreith och Köhler. — Musik för Fortepiano med accomp. af Eberl, Himmel, Wilms, Fredr. Schneider, jemte Sonater, Fantaisier och Rondeaux af Eberl, Field, A. E. Müller, Romberg, Woelfl och Riem. Italiensk Sångmusik af Ferrari, Pär, Righini, Sterkel och Zumsteeg. — Tysk Sång-Musik af de mest godkände Författare. — Åtskillige Methoder och Exercicer för Violin, Fortepiano, Guitarre etc.» (SP ²³/₁₂, ²⁷/₁₂ 09). Det är att förmoda, att den påpassliga annonseringen mitt under julkommersen fick goda kassaresultat.

Följande år 1810 började Mus. mag. en stor reklamkampanj i juli månad. Nya musikalier hade då inkommit, och man kunde därför stå allmänheten till tjänst med »Simphonier och Ouverturer för Orchester». Vidare hade man till salu kvintetter, kvartetter, trios och duetter för violiner och blåsinstrumenter, konserter för violin, fortepiano, flöjt m. fl. instrument. Dessutom fanns musikalier för fortepiano med och utan ackompanjemang, varibland flera av de mest omtyckta fantasier, de nyaste kompositionerna för harpa, italienska scener, arior och canzonetter, franska romanser m. m. För musikundervisningen erbjöd man franska musikkonservatoriets »metoder» och »skolor» samt lätta musikstycken för yngre elever. Till salu fanns även »graverade Portraiter af berömde Compositeurer» (SP ¹⁷/₇, ¹⁸/₇, ²⁰/₇ 10). En mera specificerad uppräknin följde sedermera. Sålunda kunde man bl. a. få köpa följande kompositioner för klaver: La Grande Bataille d'Austerlitz par Jadin, Fantaisie sur la Fete de S. M. I. Napoleon après son retour de Tilsit par Steibelt, Fantaisie Militaire avec un Marche Triomphale de Haydn par Steibelt, Fantaisie avec Variations sur la Romance de Richard Coeur de Lion, dédié à Grétry par Steibelt (SP ²³/₇, ²⁴/₇ 10).

Vid årets slut kom en ny reklamkampanj. Först offentliggjordes därvid en kungörelse, som upptog en mängd verk för musikundervisning, varvid varje verk försetts med prisuppgift. Då det har ett icke ringa intresse att veta, vilken undervisningslitteratur som då var aktuell, skola vi här uppräknat de viktigaste verken. De voro: Etude pour le Piano Forte, contenant 50 Exercices de differens genres par D. Steibelt; Variations Instructives, servant à apprendre d'une manière facile la valeur des Notes & Pauses et Agréments du Chant; Petits Etudes de difficulté progressive par Riem; Vierhändige Uebungs Stücke, oder Elementar-Cursus für das Fortepiano von Hering; Nouvelle Méthode de Harpe par M:me de Genlis; Etudes pour la Harpe sur les Folies d'Espagne par Desargues; Méthode de Chant du Conservatoire de Musique 3 parties; Solfege pour le Soprano,

servant à l'étude dans le Conservatoire de Musique, d:o pour le Tenor, d:o pour le Concordant & la Basse; Exercices pour se perfectionner dans l'art du Chant par Righini; Méthode de Violon par A. André; Violin Schule von Leopold Mozart; Etudes ou Caprices pour le Violin par Kreutzer; Méthode de Violon par Rode; Supplement de la Méthode de Violon; Etude de Violon par Rodolph; Etude en tous les differens tons pour la Flute par Pettersen; Méthode pour le Cor, suivie de Duos & Trios pour cet Instrument par F. Duvernoy; Etudes pour le Cor faisant suite a la Méthode, suivies de trois Sonates par Duvernoy; Fagot-Schule von Ozi, Méthode pour le Flageolet par Demar; Vollständige Anleitung die Guitarre zu erlernen; Anweisung für die Mandoline von Bertolozzi. Jämte dessa »metoder» och »skolor», vilka alla ansågos vara av ett erkänt värde, funnos övningsstycken, som för unga elever voro av särskilt stor nytta, emedan de med en progressiv lärogång förenade många vackra melodier. Ett flertal av dessa lätta övningsstycken uppräknades därefter till ledning för musklärare och deras elever (SP ³⁰/₁₀, ¹/₁₁ 10).

Samtidigt med att denna undervisningslitteratur inkommit, hade Mus. mag. även fått hem en mängd värdefulla musikalier för piano och andra instrument. Hit hörde sådana verk som Cramer, Quatrieme grand Concerto Op. 38; Eberl, Grand Concerto Op. 32; Himmel, Concerto Op. 25; Riotte, Grand Concerto Op. 8; Schneider, Grande Fantaisie avec Orchestre Op. 2; Steibelt, Premier Concerto; Wilms, Concerto Op. 12; Woelfl, Troisieme Concerto Op. 32; Cantzler, Quatuor pour Piano avec Violon, Alto & Violoncelle; Cramer, Quatuor pour Piano avec Violon, Alto & Violoncelle; Dahlberg, Quatuor pour Piano avec Oboe, Cor & Basson; Ebers, Neuf Variations pour Piano avec 2 Clarinettes, 2 Bassons et 2 Cors Op. 14; Louis, Prince du Prusse, Andante avec Variations pour Piano avec Violon, Alto & Violoncelle Op. 4; Triebensee, Grand Quintuor pour Piano, Violon, 2 Altos & Violoncelle; Witt, Grand Quintuor pour Piano, Hautbois, Clarinette, Cor & Basson Op. 6; Amon, Trois Sonates avec Flute & Violoncelle Op. 48; Beethoven, Six grandes Sonates avec Violon & Violoncelle Op. 60; Cramer, Notturmo avec Violon et Violoncelle Op. 32; Danzi, Sonate avec Cor ou Violoncelle Op. 28; Dumoncheau, Trois Sonates avec Flute ou Violon Op. 3; Eberl, Grand Trio pour Piano, Clarinette ou Violon & Violoncelle Op. 36; Hoffmeister, Trois Sonates avec Violon Op. 11; Jadin, Trois Fantaisies pour Piano & Cor ou Violon nr 1, 2; Müller, Grandes Sonates avec Violon & Violoncelle Op. 17; Schmid, Polonaise avec Cor ou Viola; Schneider, Trio pour Piano, Clarinette, Basson ou Violon & Violoncelle Op. 10; Steibelt, Trois

Sonètes avec Violon Op. 68; Widerkehr, Sonates avec Violon Op. 3; Wilms, Sonate avec Violon Op. 11; Woelfl, Trois Sonates avec Flute Op. 35 m. fl. (SP ¹⁴/₁₁, ¹⁹/₁₁ 10).

För harpa, ett instrument åt vilket Mus. mag. ända från sin tillkomst ägnat stor uppmärksamhet, hade man även fått hem en mängd musikalier, vilka uppräknades i en kung. i början av dec. Bland den uppräknade musiklitteraturen funnos sådana verk som Bedard, Deuxième Sonate avec 2 Violons Op. 43; Bochsa, Fantaisie avec 6 Variations; Casimir, Rondeau Op. 2; Clementi, Sonate Op. 22, arrangé pour la Harpe avec Violon & Violoncelle par Guillaume; Clery, Premier & Seconde Potpourri; Clery, Air Allemand varié; Air Varié; Desargues, Grand Sonate avec Violon & Basse Op. 5; Desargues, Troisième Potpourri Op. 7; Desargues, La Tempête, potpourri avec Violon & Basse Op. 8 m. fl. av samme kompositör, Dumoncheau, Trois Sonates avec Flute ou Violon & Basse ad libitum Op. 22; Giorgis, Grand Duo pour Harpe & Cor Op. 2; Guillaume, Ouverture delle Cantatrice Villane avec Violon; Gyrovetz, Trio ou Nocturne, arrangé pour Harpe avec Violon & Basse par Clery; Haydn, Le soixante-dixseptième Quatuor, arrangé & varié pour Harpe avec Violon par Guillaume; Mozart, Sonate, arrangé pour la Harpe par Desargues; Plane & Papillon, Air des Misteres d'Isis, varié en Duo pour Harpe & Piano Op. 29; Zenner, Variations, arrangés pour la Harpe par Desargues (SP ⁵/₁₂, ⁶/₁₂, ¹⁰/₁₂ 10).

Mus. mag. intresserade sig emellertid icke blott för instrumental-musik. Stor uppmärksamhet ägnades även åt sången. Till julen 1810 hade man sålunda anskaffat också en mängd nya sångstycken. En förteckning över dessa, vilka tydligen ansågos såsom högst lämpliga julgåvor, publicerades den 22 december samt på julafton. Sångmusik-listan upptog bland annat: »Italienska Arier ur Operorna Prova d'un Opera Seria, Moglie coretta, Erede di Belprato, Due Gemelli, La Locandiera, Podesta di Chioggia, Credulo, Nemici Generosi, Matrimonio per Raggiro, Poeta Calculista, Nozze di Figaro etc. — Canzonetter, jemte mindre Arier och Duetter af Isabel Colbran, Dussek, Cherubini, Pär, Righini, Reichardt, Sterkel, Nicolo Isouard, Winter. — Franska Arier ur Operorna Maris Garçons, Ponce de Leon, Delia et Verdikan, Ecole de la Jeunesse, Isabelle & Gertrude, Françoise de Foix, Ninon chez M.me de Sevigné, Tancrede, Foret de Nicobar, Noces de Dorine. — Romancer, dels i häften, dels detacherade, af Boieldieu, Cherubini, Jadin, Lamparelli, Pradere, Berton, Herman, Balochi, Kreubé». I slutet av kungörelsen påminde Mus. mag. om att det innehade »nyare Musik af bekanta Auctorer för Forte Piano,

Harpa, Violin och Blås Instrumenter (SP $^{22}/_{12}$, $^{24}/_{12}$ 10). Kungörelsen upprepades sedermera i början av år 1811 flera gånger (SP $^{24}/_{11}$, $^{26}/_{11}$ 11).

För övrigt inleddes reklamkampanjen 1811 av ett meddelande om att Mus. mag. kunde stå till tjänst med ett musikarbete för undervisningsbruk, benämnt »Etude pour le Piano Forte, contenant 50 Exercices de differens genres, divisé en 2 Livraisons, par D. Steibelt». Arbetet, som kostade 6 Rdr riksgäldsmynt per häfte, rekommenderades i höga tonarter såsom ett i allo utomordentligt verk i sitt slag. »Dessa Etuder», heter det, »kunna med all rätt jämföras med de så berömda af Cramer och Müller. Då de ej ensamt hafva konstrika fingeröfningar till föremål, utan i sig sjelfwe äro behaglige och interessante Claverstycken, hafwa de i det sångbara ett utmärkt företräde. Den instructiva delen är öfwerallt berömmvärd, och wisar genom applicaturens sorgfälliga och rätta bestämmande den erfarne Läraren och berömda Executorn. Den Poetiska Delen är rikare än hwad man wanligen finner den i Steibelts Compositioner, och man blir ej sällan öfverraskad af Satser i en Styl, hwari denne Mästare ej förut varit känd. I afseende på Harmonien innehålla dessa Etuder mycket godt, och till en del förträffligt. I öfrigt skall man i dem finna allt, som leder till ett säkert bildande af en brillant och angenäm Claver-spelare» (SP $^{25}/_{11}$, $^{28}/_{11}$ 11).

Under sommarsäsongen samma år propagerade Musikaliska magasinets för en del violon- och pianomusikalier och hade dessutom till salu även musik för harpa, guitarr, horn och sång. Kung. upptog bl. a. följande verk: Rode, Methode de Violon; André, Methode de Violon; Mozart, Violin-Schule; Rodolphe, Etude de Violon; Fiorillo, Etude de Violon; Steibelt, Etude pour le Piano Forte Op. 78. Livraison premier & seconde; J. Seb. Bach, Grandes Suites pour le Clavecin; Solféges pour le Soprano pour servir à l'étude dans le Conservatoire de Musique à Paris. Livraison premier & seconde; Solféges pour le Tenor etc. Livr. troisième; Solféges pour le Concertant et la Basse etc. Livr. 4me; Solféges d'Italie avec la Basse chiffrée composés par Leo, Durante, Scarlatti, Hasse, Porpora, Mazzoni, Caffaro, D. Perez etc.; Righini, Exercices pour le Chant; Mme de Genlis, Nouvelle Methode pour la Harpe; Guitarre-Schule; Ozi, Fagott-Schule; Duvernoy, Methode pour le Cor; Duvernoy, Etudes pour le Cor (SP $^{19}/_{7}$, $^{22}/_{7}$ 11).

Inför höstsäsongen 1811 hade ett nytt verk dansmusik inkommit till Mus. mag. Om försäljningen av detta arbete, Recueil de différentes Danses pour le Pianoforte par Charlotte Carlblom, née Lithander (à S:t Petersbourg N:o 1, 2, 3 till en Rdr riksgälds för varje häfte),

underrättades allmänheten i ett par kungörelser i slutet av september (SP $^{26}/_{9}$, $^{28}/_{9}$ 11). Ett par månader senare reklamerade mag. för inkommen italiensk sångmusik, varibland befann sig sådana verk som Colbran, Canzonette; Dussek, Canzonette; Jadin, Canzonette; Lamparelli, Scena; Mozart, Aria: No che non sei capace etc.; Mozart, Scena: Ma, che vi fece, o Stelle etc.; Paer, L'amor Timido, Cantata; Reichardt, Canzonette; Sterkel, Arietta; Sterkel, Canzonette; Winter, Cantatine; Winter, Canzonette. Därjämte funnos arior, duetter och trior ur operorna La Prova d'une Opera Seria, La Moglie Coretta, L'Erede di Belprato, I Due Gemelli, La Locandiera, Il Podesta di Chioggia, Il Credulo, I Nemeci Generosi, Il Matrimonio per Raggio, Il Poeta Calculista, Le Nozze di Figaro etc. (SP $^{19}/_{11}$, $^{21}/_{11}$ 11). I slutet av nov. annonserades om försäljning av detacherade arior, duos och trios ur de franska operorna Le Ponce de Leon, Delia et Verdikan, L'école de la Jeunesse, Isabelle et Gertrude, Françoise de Foix, Ninon chez Mme Sevigné, Tancrede, Le Foret de Nicobar, Les Noces de Dorine etc. Dessutom funnos till salu »Romancer, dels i Häften, dels detacherade, af Boieldieu, Cherubini, Jadin, Lamparelli, Pradere, Berton, Herman, Balochi, Kreubé etc.» (SP $^{27}/_{11}$ 11).

I dec., då julen närmade sig, började Mus. mag. en mycket intensiv annonsering. Först erbjöds den musikalskande allmänheten en serie konserter, bland vilka uppräknades Beethoven, Concerto Op. 19 och Concerto Op. 37; Dussek, Grand Concerto Op. 18 och Concerto pour 2 Pianofortes Op. 63; Ebert, Grand Concerto Op. 32; Himmel, Concerto Op. 25; Louis, Prince de Prusse, Larghetto varié; Mozart, Collection de Concertos N:o 1 à 20; Riotte, Grand Concerto Op. 8; Schneider, Grande Fantaisie Op. 2; Steibelt, Nouvelle Concerto Op. 35 samt Woelfl, Troisième Concerto Op. 32 (SP $^{5}/_{12}$, $^{9}/_{12}$). Något längre fram under månaden erbjöds allmänheten att få köpa studieverket »Methode de Violon, par Rode» (SP $^{14}/_{12}$ 11). I juldagarne annonserades om nyinkomna symfonier och ouverturer för orkster, varvid uppräknades sådana som Beethoven, Ouverture Op. 43, samt Sinfonie Op. 21; Cherubini, Ouverture de l'Opera Faniska samt Ouverture de l'Opera Anacreon; Danzi, Sinfonie Op. 19 et 20; Eberl, Grande Sinfonie Op. 33 samt Sinfonie Op. 34; Heine, Sinfonie Op. 10 och Ouverture Op. 12; Himmel, Ouverture de l'Opera Les Sylphes; Neukomm, Fantaisie Op. 9; Paer, Ouverture de Sargine; Romberg, Sinfonie Op. 6; Reicha, Sinfonie Op. 41; Schneider, Sinfonie Op. 6; Sterkel, Sinfonie N:o 6; Weber, Ouverture de Guillaume Tell; Wilms, Sinfonie Op. 9; Witt, Sinfonie N:o 4 etc. (SP $^{17}/_{12}$, $^{21}/_{12}$, $^{27}/_{12}$ 11). I en särskild tilläggs-

kungörelse upptogs en del operor och liknande musik, såsom Cherubini, *Medée* opera en trois Actes, arrangé en Quintuor pour 2 Violons, 2 Violes et Violoncelle par Spengel, samt av samme kompositör Faniska opera en 2 Actes, arrangé en Quatuor pour 2 Violons Alto & Violoncelle par Fischer; Haydn, *Les Saisons*, arrangé en Quatuors pour 2 Violons, Alto et Basse par Neukomm; Mozart, *Dom Giovanni* grand Opera, arrangé pour le Pianoforte avec un Violon obligé par Charles Zulehner, Livr. 1:er & 2:de, samt slutligen Cherubini, *Achille à Scyros*, Ballet Pantomime en trois Actes, arrangé pour le Piano avec accompagnement de Violon ad libitum par l'Auteur, 1:er, 2:de & 3:me Acte (SP ²⁰/₁₂ 11).

Ulrik Emanuel Mannerhjerta utarbetade under senare delen av 1811 ett större musikärbete, som utkom i början av 1812 under titel »Om Violinens Ursprung, jemte Biographiska Anteckningar öfver Corelli, Tartini, Gaviniés, Pugnani och Viotti med (deras i Crayon manière graverade) Portraiter». Verket kostade 2 rdr 24 ss. banko, och i annonserna framhölls, att man, om man så ville, kunde få porträtten separat för 24 skilling banko stycket (SP ¹¹/₃, ⁴/₄, ⁷/₄ 12). Sedan man därpå i mars fått in nya musikalien, framhölls i en särskild annons, att de verk, som man framför allt ville fästa allmänhetens uppmärksamhet på, voro: »En ny correct samling af Haydns Symfonier. Ouverturer för Orchester af Mozart, Beethoven och Spohr. Flere såsom Violin Quartette arrangerade Operor af Mozart, Cimarosa, Paer, Salieri; jemte Originale Quartetter af Beethoven, Krommer, Spohr och Titz. Violin Trior och Duetter af godkände Auctorer dels Concertante dels tjenlige till öfning för Elever. Flere bekante Operor arrangerade för Flöjt, jemte Duetter för detta Instrument af godkände Auctorer. Partitioner för Pianoforte eller Claversutdrag af Operorna Matrimonio Segreto, Achilles, Gli Amori Marinari, Idomenes, Die Schweizer Familie, Adrian von Ostade; jemte annan Sång Musik i detacherade Häften. Quartetter, Trior, Duetter och Solo Sonater för Pianoforte af Beethoven, Ferdinand Ries, Weber, Steibelt, Eberl, Gyrovetz, Köhler, Struck. Ouverturer ur bekanta Operor, arrangerade dels för 2:ne dels för 4 händer. En komplett Collection af Mozarts Arbeten för Pianoforte. Smärre Sonater för Nybegynnare och Elever af Clementi, Dussek, Köhler, Ries och Wanhall, dels Solo dels med accompagnement af Violin» (SP ²⁶/₃, ²⁸/₃, ³/₄ 12).

I maj hade åter nya musikalien inkommit och även härom under rättades de intresserade genom en utförlig redogörelse i Stockholms Posten. Denna gång hade man bl. a. fått in en hel mängd verk av Beethoven samt dessutom musikalien av Dussek, Fränzel, Haensel,

Krommer, Spohr m. fl. (SP ¹²/₅, ¹⁹/₅ 12). I dec. förekom även detta år liksom tidigare särskild julreklam av Mus. mag. Annonseringen började i SP ⁹/₁₂, då man kungjorde att »i dessa dagar inkommit nya Musikalien», varibland man särskilt ville fästa uppmärksamheten på »nya saker för Sång och Piano Forte». Bland dessa nya saker anfördes: »Claversutdrag till Operorna La Vestale & Fernand Cortez, af Spontini. Telemaque & Rien de trop ou Dix Jours de Mariage, af Boieldieu. Partition till Tragedien Fingal, med Ryska Original Texten och Franska Öfversättningen, af Dalmas. Detacherade Arier, Duetter och Trios af Operorna Condillon, Les Deux Journées, Mee-decin Turc, La Maison à Vendre, Ma Tante Aurore, Maris Garçons, Outhal, Vaisseau Amiral, Le Petit Page, Romeo & Juliette etc. En Journal af Italiensk Sångmusik, innehållande Arier och Duetter af Nassolini, Farinelli, Pavesi, Generali, Ruggi, Mayr, Federici, Nicolini och Cimarosa. En Journal af Franska Romancer med Musik af Gretry, Blangini, Pacini, Plantade, Spontini, Paer, Dalvimar Garat etc. Cantate i Clavers Utdrag af Giuliani. Cantique de la St. Jean de la Palestine, af Boieldieu. Derjemte Ouverturer för Piano Forte af förutnämnde och flere andre bekante Operor. Rondos och Polonoiser af Steibelt, Nottturner af Field, flera af Herr Louis Bergers compositioner; en Journal innehållande Ryska militairiska Marcher af Doerfeld. Flera Häften Polonoiser af Koslowsky (SP ⁹/₁₂, ¹¹/₁₂ 12).

Sedan ytterligare musik inkommit strax före jul, publicerades nya kungörelser om nyheterna. Denna gång hade man att bjuda på följande klaversutdrag eller partitioner för fortepiano: Telemaque, grand Opera en trois Actes par Boieldieu; Rien de Trop ou Dix-Jours de Mariage, Opera en un Acte par Boieldieu; Il Matrimonio Segreto par Cimarosa; Achilles, Opera en 2 Actes par Paer; La Vestale, Opera en trois Actes par Spontini; Fernand Cortez, Opera en trois Actes par Spontini; därjämte funnos till salu arior och duetter av de mest omtyckta franska operetter ävensom romanser av Blangini, Boieldieu, Pacini, Garat, Lafont, Raderman etc. samt italienska arior, cavatiner, duetter och trios av Guglielmi, Mayr, Paer, Zingarelli, Nassolini, Trento, Antolini, Leon, Jerome Bravoura m. fl. (SP ¹⁷/₁₂, ¹⁹/₁₂ 12). I en särskild tilläggskungörelse dagen före julafton meddelades, att man även ville sälja Journal de Musique Italienne pour le Chant avec accompagnement de Piano. Denna journal utgjordes av 25 nummer eller omkring 70 ark, innehållande arior, cavatiner, scener, duetter och terzetter av de nyaste och mest omtyckta kompositörer och författare, varibland särskilt nämndes Nassolini, Farinelli, Mayr, Generali, Pavesi, Nicolini, Cimarosa. Förutom för journalen reklamera-

des även för Etude pour le Piano Forte en Quarante deux Exercices dans les differents Tons calculés pour faciliter les progrès de ceux qui se proposent d'étudier cet Instrument à fond, par J. B. Cramer (SP ²³/₁₂, ²⁴/₁₂, ³¹/₁₂ 12).

Under 1813 fortsatte Mus. mag:s verksamhet på samma sätt som förut. Sedan en laddning musikalier inkommit, publicerades i början av mars följande tillkännagivande: »I Musikaliska Magasinet wid Drottninggatan finnes bland de i dessa dagar inkomne Nya Musikalier: Sonater, Variationer, Duetter och Trios för Fortepiano af Beethoven, Ries, Eberl, Steibelt, Gelineck, Koehler m. fl. — Haydns Symfonier arrangerade för Fortepiano, äfwensom Ouverturer ur bekante Operor. — Mozart, Oeuvres Complètes pour Pianoforte, 24 Cah. Sonater, Rondos och Ouverturer à Quatre Mains, af Beethoven, Clementi, Mozart, Koehler. — Lätta Sonater för unga Elever af Clementi, Ries, Weber, Wanhall etc. — Musik för Sång af Paer, Righini, Winter, äfwen som Ariar, Duetter m. m. ur bekanta Franska Operetter. En ny Collection af Haydns Symfonier för Orchester. Concerter för Violin af Fränzel, Spohr, Romberg, Hennig. Quintetter och Quartetter för Violin af Beethoven, Krommer, Spohr. Trios för Violin af Fränzel, Haydn, Hoffmeister. Duetter för 2 Violiner af Krommer, Romberg, Pleyel m. fl.» (SP ⁴/₃, ⁶/₃ 13). Utförligare och mera detaljerade kungörelser följde senare under samma månad. Därvid uppräknades kompositörerna och deras verk och gavs prisuppgifter (SP ⁹/₃, ¹⁵/₃ 13). Bland verk, som tidigare icke omnämnts, men nu erbjödös till salu, kan nämnas: Journal de Romances Choisies 50 N:o, Detacherade Duetter, Ariar och Romancer ur följande Operor: Adolphe & Clara, Les Amazones, Les Amans Prothées, Atalä, Les Confidences, Le Calif de Bagdad, La Dame invisible, Les deux Aveugles, La Jeune Femme Colere, La Jeune Mere, La Maison à Vendre, Le Petit Page, Romeo & Juliette, La Ruse inutile, Taliäna, Le Trésor Supposé och Les Voitures Versées (SP ¹⁸/₃, ²³/₃ 13).

I sept. hade än mera ny musiklitteratur inkommit, och resultatet härav blev nya kungörelser i tidningarna. Emedan kung. äro mycket detaljerade, kan man se vad för slags musik, som vid denna tid ansågs säljbar, och man får av förteckningarna en uppfattning om den samtida musiksmaken och musikintresset. Denna gång förekommer också bl. a. en del religiös musik såsom Beethoven, Christus am Oelberge, Oratorium i Partition och Jenisch, Das Gebet Christi i Partition (SP ⁹/₃, ¹³/₃ 13). Av förteckningarna framgår, att den erbjudna musiken utgjordes icke blott av nya saker utan även av en del, som åter-

funnits på de förut publicerade förteckningarna (SP ¹⁸/₃, ²²/₃ 13 m. fl.).

Även detta år utsände Mus. mag. till julen särskilda meddelanden om sina musikalier. Denna gång underlät man emellertid att detaljerat angiva verk och priser. I stället gav man en översikt av de främsta representerade kompositörerna och nöjde sig med att angiva de olika arter av musik, som fanns i musikförrådet. Man sålde sålunda bland annat: »Sinfonier och Ouverturer för Orchester af Beethoven, Paer, Winter, Mehul, Cherubini, Woelfl. — Concerter för Violin af Rode, Kreutzer, Baillot, Fränzel, Lafont, Campagnoli. — Quintetter och Quartetter för Violiner af Krommer, Rode, Kreutzer, Romberg, Beethoven, Boccherini, Riem, Eberwein, Benincori, Schneider. — Trios och Duetter för Violin af Viotti, Krommer, Rode, Eberwein, Lacroix, Martin och Campagnoli. — Concerter för Piano af Beethoven, Cramer, Dussek, Steibelt, Woelfl, Mozart. — Quartetter, Trios och Duetter för Fortepiano af Eberl, Himmel, Beethoven, Louis, Prince de Prusse, Steibelt, Cramer, Dussek, Romberg, Paer, Sterkel, Hässler, Danzi, Weber, Woelfl, Dumonchau. — Solo Sonater för Fortepiano af Cramer, Dussek, Beethoven, Steibelt, Kuhlau, Woelfl, Hässler, Lauska, Dumonchau, Riotte. — Sonater för 4 Händer af Dussek, Cramer, Beethoven, Pollini, Riotté, Wiedebain m. fl. — Steibelts nyaste Fantaisier för Forte Piano. — Militairiska Marcher arrangerade för Fortepiano. — Methoder och Etuder för Fortepiano af Steibelt, Cramer och Dussek. — Oeuvres Complètes för Pianoforte af Haydn, Mozart och Clementi. — Partitioner för Fortepiano och Sång af Boieldieu, Spontini, Paer, Mozart, Righini, Winter, Cherubini, Cimarosa. Sångmusik af Farinelli, Nazolini, Nicolini, Mayr, Cimarosa, Ruggi, Pavesi, Federici, Generali m. fl. — derjemte detacherade Ariar, Duetter och Trios af de nyaste Franska Operetter. — Franska Romancer af Boieldieu, Garat, Paer, Lafont, Léon, Gontscharow, Princesse Kourakin, Prince Galizin etc. — Musik för Blås-Instrumenter af Müller, Devienne, Dietter, Stumpf, Hugot, Danzi, Witt, Fürstenau, Schneider, Hoffmeister, Ozi, Fischer, Amon, André, Duvernoy m. fl.» (SP ²²/₁₂, ²⁴/₁₂ 13).

Året 1814 blev ett betydelsefullt år i Mus. mag:s historia. Verksamheten utvidgades nämligen detta år med en musikalielånerörelse, i vilken såväl böcker som musikalier förmedlades. En »Anmälan» om det nya lånbiblioteket publicerades i tidningarna i maj månad, och bok- och musikaliutlåningen synes då i huvudsak ha tagit sin början, även om utlåning, såsom vi i det föregående sett, förekommit redan långt tidigare, ehuru då i tämligen ringa omfattning. Det i maj 1814

startade lånbiblioteket för böcker och musikalier torde emellertid få anses såsom ett resultat och en konsekvens av den tidigare förekommande utlåningsverksamheten. Om lånbibliotekets organisation ger oss den nyssnämnda i tidningarna publicerade »Anmälan» en god föreställning. Däri hette det:

Anmälan.

I Musicaliska Magazine wid Drottninggatan är inrättadt ett Bibliothek af Litterära och Musicaliska Arbeten, som, enligt deröfwer utkommen Plan, hwilken på ofwannämnde ställe erhålles, är till Allmänhetens begagnande upplåtet.

Den Musicaliska Afdelningen utgöres af de mest godkända Compositeursers arbeten, och bildar en Samling i Häften eller Cahier af Symfonier för Orchester; af Concerter, Septuors, Sextuors, Quintuors, Quatuors, Trios och Duos för Violiner, Blås Instrumenter, Piano Forte m. m.; af Sonater, Variationer, Rondeaux, Ouverturer, Marcher och Dans Musik för Piano Forte, med och utan accompagnement; af Partiturer för Piano Forte med Sång, eller Clavers Utdrag till Oratorier, Operor och Operetter; af detacherade Scener, Arier, Canzonetter, Romancer och Sånger. Derjemte af Etuder, Methoder, Öfningsstycken, och lätare Musik, tjenlig för Elever och mindre avancerade Diletanter.

Flera Werk av olika Författare utgöra ett Häfte. Anordningen af hwarje sådant har man sökt träffa på det sätt, att Musikälskare, af olika smak och framsteg i konsten, kunna blifwa tillfredsställda. — Då Arbeten för Instrumental Musiken af Haydn, Mozart, Clementi, Beethoven, Krommer, Romberg, Kreutzer, Rode, Dussek, Cramer, Steibelt, Woelfle, och för Sången af Cimarosa, Pär, Winter, Cherubini, Spontini och Boieldieu utgöra största delen af Musicaliska Samlingen, tror man det wara en tillräcklig borgen för densammas godhet, och för den nytta man af dess begagnande kan hämta. Man hoppas äfwen, att genom nya utkommande arbeten årligen kunna gifwa den ett ökad intresse och gagn.

Bibliothekets Litterära Afdelning innehåller goda Auctorers arbeten på Swenska, Franska, Tyska och Engelska Språken, i Filosofi och Moral, Theologi, Wetenskapliga Ämnen, Statistik och Geographi, Historien, Witterheten och i de Sköna konsterna; äfwensom producter tillhörande Dagens Lectur, hwilka äfwen framgent skola finnas i förhållande som denna Inrättning af Allmänhetens Bifall emottages.

Gränsorna af en Anmälan tillåta ej att anmärka de flera nyttiga och erkända goda arbeten, som äfwen denna Bibliothekets Afdelning innehåller. Man tror sig likwäl ej böra förbigå att i Franska Litteraturen icke saknas namnen af en Corneille, Racine, Moliere, Regnard, Pompidan, Voltaire, Rousseau, Desforges, Pallisot, Marmontel etc. I den Tyska icke en Göthe, Schiller, Wieland, Schlegel, Joh. von Müller, Kosegarten m. fl., och att man i Swenska Litteraturen äger så wäl de arbeten, som sedan en längre tid pryda densamma, som de hwilka nu utmärka sig; Äfwensom större delen af det, hwilket i Öfversättning utkommit i

Witterheten eller i Statistiska och Wetenskapliga Ämnen (SP ^{18/}/₅, ^{20/}/₅ 14).¹

Den här i »Anmälan» omtalade Plan, enligt vilken biblioteket skulle arbeta och vilken enligt kungörelsens ordalydelse blifvit tryckt redan före tidningsmeddelandena, utkom på A. Gadelius' tryckeri och innehöll ett blott i stilistiskt avseende översett avtryck av nyssnämnda anmälan i tidningarna, samt dessutom Plan för verksamheten. Då den sistnämnda även är av ett mycket stort intresse, återge vi den här:

Plan

för begagnandet af Litterära och Musicaliska Lån-Bibliotheket.

1:mo

Man subscriberar för att till Lån erhålla Musik och Litteratur, på et År, ett halft år, och 3 Månader; äfwensom man för samma terminer kan ensamt subscribera på Bibliothekets Litterära Afdelning. I förra fallet erhålles, 2, 3 à 4 Volumer af Litteratur eller Cahier Musicalier, hvilka få ombytas så ofta man det behagar, i senare fallet endast detta Antal Böcker.

2:do

Betalningsvilkoren äro följande:

Ett Års Subscription för Musik och Litteratur	B:co	R:d	15: —
Ett halft Års	d:o	d:o	9: —
Ett Quartal ell. 3 Månad. för	d:o	d:o	5: —
Eller			
Ett Års Subscription för Ensamt Lecture	B:co	R:d	10: —
Ett halft Års	d:o	d:o	6: —
Ett Quartal eller 3 Månader	d:o		3: 16

3:o

Afgiften erlägges vid Subscriptionens tecknande, och i början af hvarje ny termin om fortsättning göres.

4:o

Subscribenten, sedan han uppgifvit sin adresse, erhåller ett Kort, som bevisar Rättigheten till Bibliothekets begagnande. Om så skulle fordras, bör han ej neka att deponera värdet i penningar af de låntagne böckerna.

5:o

Om någon Bok eller något Musikaliskt Werk ostridigt blifvit skadadt, ersättes detsamma med det pris, som Cataloguen innehåller eller som i Verket finnes annoterad.

¹ Anmälan är undertecknad »Litterära och Musicaliska Bibliotheket». Anmälan infördes sedermera också ^{21/}/₅ 1814, men denna sistnämnda var till skillnad från de föregående icke undertecknad.

6:o

Om någon Bok eller något Verk Musikalier qvarhålles längre än 6 Veckor efter Subscriptiontidens slut, anses tiden prolongerad för ett Qvartal, och blifver Subscribenten derföre debiterad.

7:o

Bibliotheket är öppet från kl. 10 f. m. till half till 2 e. m., samt från kl. 4 till 6 e. m.

Litterära och Musikaliska Bibliotheket.¹

Litterära och Musikaliska Bibliotheket stod trots de gemensamma lokalerna icke i juridiskt avseende i något närmare förhållande till Mus. mag. Det sistnämnda ägdes fortfarande av Mannerhjerta ensam, under det att det nystartade biblioteket ägdes av honom och Gustaf Adolf Östergren gemensamt. Förhållandet torde ha varit, att Mannerhjerta hade för litet ro och uthållighet för att deltaga i det vardagliga krävande arbetet på mag.,² och att detta därför helt och hållet utfördes av Östergren. Denne torde i viss utsträckning ha låtit sin lön inestå i företaget, varför han snart blev en av dess fordringsägare. Då Mannerhjerta icke haft medel att gottgöra honom, fick han med sina fordringar såsom kapitalinsats ingå såsom delägare i det upprättade Litterära och musikalska biblioteket.

Att mag. och biblioteket icke voro ett och samma företag, framgår med all önskvärd tydlighet av den skrivelse till magistraten, i vilken bolagsmännen anmälde sitt företag till registrering. Skrivelsen, som inlämnades den 10 augusti 1814, var av följande lydelse:

Ödmjukt Memorial!

Enligt föregången Anmälan så väl hos Kongl. ÖfverStåthållare Embetet som Kongl. HofCanzlers Expeditionen, om inrättandet af ett Litterärt och Musikaliskt LånBibliothek, har undertecknad derom ingådt Bolag med Herr Gust. Ad. Östergren, och till Allmänhetens begagnande öppnadt detsamma, enligt i Tidningarne derom införd annonce i medio af Maji månad detta år, som utvisar at detta Bolag hvilket antagit Firma af Litterärt och Musikalisk(t) Bibliothek ej ingår i den handel af Musikalier, som jag under Firma Musikaliska Magazinet sedan längre tid ensam idkat, ehuru båda dessa Etablissementer för det närvarande hafva en gemensam Locale, hvilket allt jag enligt Författningarne har äran hos Herr Justitie Borg. Mästaren och Högädle Rådhusrätten ödmjukeligen anmäla. Stockholm den 10 Aug. 1814.

G. A. Östergren

U. Em. Mannerhjerta.³

¹ Anmälan med Plan utkommo 1814 sep. på A. Gadelius tr. med fyra opag. sidor. Införd även i DA ²⁷/₅, ²/₆ och ¹⁴/₁₂ 1814.

² Jfr vad ovan sägts om klagemålen mot mag. under den tid, som föregick Östergrens anställning.

³ Bil. i Prot. och Handl:r ang. Bolag och Firmor, vol. 1811—1825 (SSA). Jfr Östergrens och Mannerhjertas kung. i DA ¹⁸/₅, ²⁶/₅ och ¹/₆ 1814.

Skrivelsen behandlades den 15 augusti 1814, då beslut fattades, att bolagsmännen skulle genom protokollsutdrag erhålla bevis om firmans inregistrering.¹

Sedan verksamheten utvidgats med lånebiblioteksrörelse, fingo kung. i pressen ett något olika utseende mot förut. Såsom exempel på vad man nu hade att erbjuda den musikintresserade allmänheten, kan man taga de kungörelser, som offentliggjordes i slutet av december 1814:

I Musikaliska Magazinet wid Drottninggatan finnes till salu, utom äldre och kända Musicalier, ett nyligen ankommet Lager af de senast i Leipzig utkomna Musikaliska Arbeten, hwaröfwer tryckte Cataloguer på stället äro att tillgå.

Derjemte, en Samling Gravurer efter berömda Mästare, innehållande Figurer efter Antiken, Historiska Ämnen, Paysager, Architecture- och Ornament Ritningar, Principer och Etuder, Militaire Costumer samt nya Portraiter af nu lefwande namnkunniga personer.

Derjemte är i ofwännämnde Locale ett Litterärt och Musikaliskt Lån Bibliothek, hwilket genom Subscription kan begagnas, enligt i Tidningarna tillkännagifna willkor; utgörande den Musicaliska Afdelningen en i Häften eller Cahiéer anbragt Samling Compositioner af olika Författare, i alla brukliga genrer, för Violiner, Blåsinstrumenter PianoForte, Harpa och Sång; och innehåller den Litterära Afdelningen; som uppgår till 3000 Volumer, goda och berömda Werk på flera Språk i Philosophie och Moral, Theologi, Scientifika Ämnen, Statistik och Geographi, Historien, Witterheten och de fria Konsterna (SP ²¹/₁₂, ²³/₁₂, ²⁹/₁₂ 14).

Märkligt är, att biblioteket redan vid denna tid så snart efter starten uppnått en så stor omfattning som 3 000 volymer. Läger man här till den musikalska avdelningen, som tydligen också varit högst betydande, så finner man att Litterära och musikalska biblioteket redan vid starten varit en mycket omfattande institution.

Under 1815 avtrycktes lånevillkoren och utlåningsplanen ett par gånger i pressen, tydligen i syfte att nå och intressera även sådana, som ännu icke gjort besök på Mus. mag. och där erhållit den ovan nämnda tryckta planen. Den i stilistiskt avseende omarbetade utlåningsplanen ger en del roande upplysningar om utlåningens organisation, men erbjuder för öfrigt icke några egentliga nyheter utöver den ovan återgivna »Anmälan» med Plan (SP ²²/₆, ¹³/₁₂ 15).

Vad Mus. mag. verksamhet under år 1815 beträffar, så fortsatte den efter ungefär samma plan som de föregående åren. I början av året kunde Mannerhjerta inkassera ett större belopp för en leverans till Mus. ak:s bibliotek. Enligt ak:s protokoll utanordnades nämligen

¹ Prot. i nyssnämnda vol. av ¹⁵/₈ 1814 (SSA).

till Männerhjerta en likvid på 34 Rdr 36 skilling banko för under föregående år av akad. rekvirerade musikalier, vilka införskrivits från Leipzig.¹ I okt. publicerades i pressen ett par förteckningar över nyinkommen musiklitteratur. I den första kung. gjordes reklam för några Concerter för violin, såsom Bohrer, Second Concerto; Fränzel, Le neuvième Concerto; Kreutzer, Le dix-septième Concerto; Krommer, Concerto Op. 64; Rode, Le neuvième Concerto; Rode, Air Varié Op. 19; Spohr, Second Concerto; Spohr, Troisième Concerto; Viotti, Le Vingt-cinquième Concerto samt Le Vingt-sixième Concerto (SP ²⁴/₁₀ 15).² I den andra kungörelsen reklamerades för sådana violinsaker som Beethoven: Grand Trio Op. 3 samt Quintetto Op. 4; Bohrer, Theme Varié en Quatuor Op. 7; Della Maria, Le Prisonnier arrangée en Quintets; Haydn, Collection des Quatuors, Cah. 1 à 15; Dotzauer, 3 Quatuors Op. 19; Gyrovetz, 3 Quatuors Op. 21; Fauvel, 3 Quatuors Op. 6; Mathæi, Quatuor brillant; Maucourt, Quatuor brillant; Mozart, Quintuo N:o 1 à 7; Romberg, Quatuor brillant, och Airs Variés en Quatuor Op. 17 N:o 1 à 3; Schneider, 3 Quatuors Op. 14; Spohr, Quatuors Op. 4, 8, 15; Wilms, 2 Quatuors Op. 25 (SP ³¹/₁₀ 15).

Dagarna före jul publicerades en kung. rörande en samling symfonier. Samlingen, som bestod av fem nummer vart och ett till ett pris av 4 Rdr, hade titeln »Collection de Sinfonies de divers Auteurs, arrangées pour 2 Violons, 2 Altos, Basse, 2 Clarinettes & 2 Cors, par C. J. Ebers». Om innehållet heter det, att N:o 1 utgöres av Haydn Ess Dur, N:o 2 Haydn D Dur, N:o 3 Mozart G Moll, N:o 4 Beethoven C Dur och N:o 5 Beethoven D Dur (SP ²¹/₁₂ 15; ¹⁸/₁ 16).

Under hela förra hälften av år 1816 annonserade Mus. mag. mycket livligt, under det att Litterära och musikaliska biblioteket icke lät sig avhöra i pressen. Detta var så till vida naturligt, som biblioteket med sin tryckta »Plan» snart torde ha haft sin trogna publik, medan musikhandeln tid efter annan måste underrätta allmänheten om nyinkomna nyheter. Annonseringen började i mitten av jan. med ett meddelande, att man hade nya musikalier, »hwilka i medio af sistl. December inkommit, bestående så wäl af förut kända eftersökta Auctors Arbeten; som af de nyaste och mest interessanta artiklar; som i Leipzig woro utgifne wid derwarande Messan i sistl. October månad». Dessutom meddelades, att det närmare innehållet i den nyanskaffade musikliesamlingen kunde »inhämtas» av kataloger, som voro

¹ Mus. ak. prot. ¹⁴/₁ 1815, § 6 (MAA).

² Kung. fanns införd också ⁷/₁₁ o. ²/₁₂ 1815. I sistn. fall dock med den ändring, att man av Viotti hade till salu 25:me och 26:me Concerto, chaqu'un 5 Rdr. Jfr ¹⁹/₁₂ 1815.

att tillgå på mag. (SP ¹⁷/₁, ²⁰/₁, ²⁶/₁ 16). Trots detta infördes i tidningarna i slutet av januari en detaljerad förteckning över den viktigaste musiken i samlingen för flöjt. På förteckningen upptagas sådana kompositörer som Danzi, Dressler, Du-Puy, Hugot, Müller, Riotte, Schneider, Dietter, Barman, Berbiguier, Fürstenau, Koehler, Schwegler, Gebauer, Seydler, Wunderlich (SP ²⁷/₁ 16).

I nära sammanhang med de här nämnda kung. kom även en förteckning etuder och metoder, som inkommit, alltså undervisningslitteratur. Av sådan musik hade man anskaffat: Méthode de Chant du Conservatoire de Musique, 3 Parties; Solféges pour servir à l'Etude dans le Conservatoire de Musique à Paris, Livr. 1 & 2; Crescentine, Recueil d'Exercices pour la Vocalisation Musicale; Righini, Exercices pour le Chant; Piano-Forte-Schule des Conservatorium der Musik in Paris; Cramer, Piano-Forte-Schule; Molino, Méthode pour la Guitarre; Carulli, Guitarre-Schule; Rode-Kreutzer-Baillet, Violin-Schule; Kreutzer, 40 Etudes pour le Violon; Campagnoli, L'Art d'inventer à l'improviste des Fantaisies et Cadences pour le Violon Op. 17; Baillet-Levasseur-Catel-Baudiot, Méthode de Viloncelle, samt Exercices pour le Violoncelle; Hugot, 25 Grandes Etudes pour la Flute Op. 13; Seydler, 24 Grands Caprices pour une Flute; Dressler, Caprices ou Etudes pour la Flute; Duvernoy, Méthode pour le Cor, samt Etudes pour le Cor; Ozi, Fagott Schule; m. m. (SP ³¹/₁, ⁶/₂ 16).

Februari kung. voro betydligt kortare. Den första av dem reklamerade för violinkonserter av Bohrer, Gerke, Kreutzer, Krommer, Polledro, Rode och Viotti (SP ¹⁵/₂, ¹⁶/₂, ¹⁶/₄, ¹⁸/₄ 16). I den därpå publicerade kung. meddelades försäljning av Oeuvres Complettées de J. L. Dussek Pour le Piano Forte, ett verk, som utkommit i åtta band, och vilket betingade ett pris av 5 Rdr bandet. Innehållet i de olika banden angavs utförligt (SP ¹⁷/₂ 16). Denna kungörelse följdes i slutet av febr. av en förteckning, upptagande religiös musik och verk för orgel. Sålunda sålde man: Danzi, Missa für vier Singstimmen mit Orchester-Begleitung (Partitur); Dahlberg, Jesus auf Golgata, eine Declamation aus Klopstocks Messias (Claver Utdrag); Haydn, Dreystimmige Gesänge mit Begleitung des Pianoforte; Hermann, 12 Præludien für die Orgel, och Kittel, 24 Choralé mit acht verschiedenen Bässen über eine Melodie (SP ²⁴/₂ 16).

I mars annonserade musikhandeln om försäljning till växlande priser av en del framstående personers portrait (SP ⁸/₃ 16)¹ samt av

¹ Porträtten hade utgivits av firman Schiaponetti i Berlin. Bland porträtten märktes preussiska konungen, Österrikiske kejsaren, kejsaren och kejsarinnan av Ryssland samt generalerna Schwartzberg, Blücher, Wellington, Bennigsen, Bülow m. fl.

»Claver Utdraget till Operan Don Juan med Italiensk och Tysk Text» till ett pris av 8 Rdr b. (SP ³⁰/₃ 16). Även denna månad kom dock en utförligare musikalielörelse, upptagande nyinkomna sonater för piano. Bland dessa sonater märktes Beethoven, Sonate & Fantaisie Op. 27, samt Les Adieux, l'Absence et le Retour, Sonate Op. 81; Dussek, Sonate & trois Airs Variés Op. 23, Grande Sonate Op. 35 N:o 1, 2, 3, Trois Sonates Op. 39, Grand Sonate Op. 44, Trois Grandes Sonates Op. 45 N:o 1, 2, 3, Grande Sonate Op. 75; Ferrari, Trois Sonates Op. 31; Kuhlau, Sonate; Steibelt, Sonate Op. 60 samt dessutom ett flertal sonater av Cramer (SP ¹⁴/₃ 16).

Även i april kom ett utförligare meddelande från Mus. mag., denna gång rörande konserter för flöjt. Dylika musikverk hade man av Danzi, Dressler, Du Puy, Hugot, Müller och Schneider (SP ⁸/₄ 16). Förutom denna musikförteckning införde mag. också ett par kortare meddelanden rörande försäljning av enstaka musikverk. Det gällde Steibelt, Méthode de Piano ou l'art d'enseigner cet Instrument, vilket verk såldes för 6 Rdr 24 skilling banko (SP ¹³/₄ 16), samt »Claver Utdraget till Musikens Wälde, Cantate af Winter» med italiensk och tysk text, vilken komposition såldes för 5 Rdr (SP ¹⁰/₄ 16).

I slutet av maj kommo åter ett par utförligare meddelanden om notförsäljning från Mus. mag. Vad man nu hade att erbjuda var: Dussek, Sonate pour Piano Forte & Violon Op. 69; Steibelt, Sonates pour Piano & Violon Op. 27, N:o 4, Trois Sonates pour Piano & Violon Op. 74 N:o 1, 2, 3, Grande Sonate pour Piano & Violon Op. 80, Trois Sonates pour Piano & Flute Op. 73; Cramer, Trois Sonates pour Piano & Flute Op. 28; Ferrari, Sonate pour Piano & Flute Op. 32; Woelfl, Trois Sonates pour Piano & Flute Op. 34; Dussek, Grande Sonate à 4 mains Op. 48, Grande Sonate à 4 mains Op. 72, Grande Sonate à 4 mains Op. 73, Grande Sonate à 4 mains Op. 74; Gabler, Variations sur un Air Russe à 4 mains; Steibelt, Sonate à 4 mains N:o 6; Riem, Trois Polonoises à 4 mains och Danzi, Sonate pour 2 Piano-Fortes et Violon obligé (SP ²⁹/₅ 16). Några dagar senare annonserade magasinet ånyo om sonater för piano. Vad man nu hade att stå till tjänst med var: Dussek, Grande Sonate Op. 44, Trois Grandes Sonates Op. 45 N:o 1, 2, 3, Sonate Op. 61, Grande Sonate Op. 75; Cramer, Trois Sonates Op. 23, Trois Sonates Op. 34, Trois Sonates Op. 37, Grande Sonate Op. 42; Steibelt, Sonate Op. 60; Kuhlau, Sonate och Dumonchau, Six Bagatelles Op. 36 (SP ³¹/₅ 16).

Under hösten 1816 kommo Mus. mag:s sista meddelanden. Den 9 augusti underrättades allmänheten sålunda om att magasinet hade musikalien för piano av Cramer, Dumonchau, Dussek, Gabler, Stei-

belt och Woelfl, varvid utförliga upplysningar lämnades rörande vad som fanns av var och en av dessa kompositörer (SP ⁹/₈ 16).

¹/₁₀ 1816 flyttade musikhandeln och lånbiblioteket från de gamla lokalerna vid Drottninggatan och till Stora Nygatan »6:te huset till höger från Riddarhustorget». I samband därmed pågingo förhandlingar mellan Mannerhjerta och Östergren om den sistnämndes övertagande av hela rörelsen. Av allt att döma har Mannerhjertas ekonomi varit högst tilltrasslad, under det att den sparsamme och skötsamme Östergren haft resurser, som gjorde det möjligt för honom att utlösa sin kompanjon ur lånbiblioteket och att köpa musikhandeln. I april månad 1816 hade Mannerhjerta blivit krävd på en skuld av 500 Rdr banko, och då han icke kunde betala, blev hans borgensman Pär Aron Borg instämd att betala skulden inom en tid av fyra veckor.¹ Borg betalade visserligen, men då han var i trängande behov av medel för sin versamhet som dövstumpeagog, måste Mannerhjerta tydligen sälja Mus. mag. för att åtminstone till någon del gottgöra Borg.² Huru tilltrasslade Mannerhjertas affärer voro, framgår även därav, att Borg följ. år återigen blev krävd av en av Mannerhjertas fordringsägare. Det belopp, som Borg denna gång fick punga ut med, utgjorde 1 000 Rdr.³ I varje fall blev resultatet av underhandlingarna mellan Mannerhjerta och Östergren, att den sistnämnde övertog hela affärsrörelsen den 18 oktober 1816.⁴ Samtidigt därmed bortlade Östergren också det gamla firmanamnet och kallade sin rörelse för *Östergrens bokhandel*, ehuru handeln med musikalien alltför synes ha varit ganska omfattande.⁵

¹ Borg, P. A., Min Lefnads Fatosophie: ÅSU 54—55, sid. 323.

² För att betala skulden måste Borg taga i bruk en donation till dövstum-institutet på 750 Rdr. Institutets styrelse synes ha betraktat detta egenmäktiga förfarande som ett slags förskingring. Borg däremot ansåg, att institutet var hans och att han drev detsamma med hjälp av understöd från olika håll, och att han därför hade full frihet att sköta ekonomin såsom han ansåg bäst vara. En schism uppstod vid institutet, varav resultatet blev, att Borg avgick som föreståndare och lärare. Borg krävdes därpå på de 750 rdr, vilka han följande år tydligen återbetalat. Jfr Borg, P. A., a. a. sid. 323 f.

³ Borg, P. A., a. a. sid. 324.

⁴ Jfr Hånell, Aug., Anteckningar om sv. bokhandlare, Sthlm 1935, sid. 92. Carlander, C. M., Sv. Bibliotek bd I, Sthlm 1904, sid. 373.

⁵ Sedan Mannerhjerta lämnat ledningen för musikhandeln, bröts icke alldeles allt samarbete med Östergren. År 1817 upptog t. ex. Östergrens bokhandel samt Uppers och Wiborgs boklädor prenumeration på ett verk rörande en riksdagsfråga, vilket verk utgavs av Mannerhjerta. Se kung. utfärdad av Mannerhjerta i SP ²⁰/₁₂ 1817. Även i fortsättningen verkade Mannerhjerta ivrigt för utbredande av musikintresset. Några exempel på hans ofta vittsvävande verksamhet må här

Om Östergrens verksamhet på de nya lokalerna upplyser oss fortfarande tidningspressen. I en kungörelse under hösten meddelade Östergren sålunda, att han öppnat ett lånbibliotek »af musikalier och böcker» förenat med bokhandel vid Stora Nygatan »6:te huset till höger från Riddarhustorget» (SP ¹⁹/₁₁, ²¹/₁₁ 16). Handeln med musikalier beröres titt och tätt i annonserna, även om det är den egentliga bokhandeln, som oftast gör sig påmint i tidningsspalterna.¹ I början av december 1816 infördes i pressen en musikalieannons av den från Mus. mag:s tid så vanliga typen. Däri hette det, att i G. A. Östergrens bokhandel vid Stora Nygatan såldes bland annat: Viotti, 25:me Concerto pour le Violon, samt 26:me Concerto; Kreutzer, 17:me Concerto; Bohrer, Second Concerto Op. 12; Rode, 9:me Concerto; Du Puy, Une Folie, arrangée pour 2 Violons; Wanhall, 3 Duos faciles et chantant pour 2 Violons (SP ⁶/₁₂, ¹¹/₁₂ 16). Samtidigt var även en annan annons införd, i vilken omtalades, att »Premier Concerto pour la Flute par Du Puy» och »Deux Duos pour 2 Flutes par Braun» funnos till salu i G. A. Östergrens bokhandel vid Stora Nygatan (SP ⁷/₁₂, ¹⁶/₁₂ 16). Liknande meddelanden om musikalier till salu fortsatte att flöda i tidningarnas annonsavdelningar också under den följande tiden.²

Förutom bokhandel och musikhandel hade Östergren, som vi sett, också det 1814 grundade lånbiblioteket att styra med. Biblioteket ordnades och katalogiserades under höstmånaderna 1816, och i slutet av året var man färdig att utlämna katalogerna till allmänheten. Detta framgår av ett kort meddelande strax före jul, i vilket det hette: »Förteckning öfver Musikalier och Böcker, hwilka utlånas uti G. A. Östergrens Bibliothek wid Stora Nygatan, 6:te huset till höger från Riddarhustorget, säljes h. för 16 ss. B:co» (SP ²⁰/₁₂, ²⁷/₁₂ 16; ²/₁, ⁸/₁ 17). Den nämnda förteckningen är en tämligen omfattande katalog på

anföras. I SP 1819 nr 147 införde han en skildring om Haydn. År 1821 anmälde han till hovkanslern, att han ämnade upprätta ett litografiskt tryckeri. Några år senare (1824) anmälde han hos samma ämbete, att han ämnade utge en tidskrift med titel »Konstvännen eller Blandade ämnen i de vackra Konsterna» Jfr Hånell, Aug., a. a. sid. 92. Från 1824 var Mannerhjerta kostymmästare vid Kongl. teatern. Till ledamot av Mus. ak. kallades han 1844, fem år före sin död, vilken inträffade 1849. Jfr Morales—Norlind, K. Mus. ak. 1771—1921, Sthlm 1921, sid. 218.

¹ Se t. ex. bokannonser i SP 1816 nr 271, 273, 276, 277, 279, 283, 284, 287, 288, 291 (Eng. litt.), 292, 295, 298.

² Se t. ex. SP 1817 nr 2, 4, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 15 (musikalier för harpa), 19, 25, 35, 40, 62, 64, 107 etc.

88 sidor.¹ Katalogen, som sålunda fick köpas av dem, som tänkte bli låntagare, inleddes av en redogörelse för bibliotekets och lånerörelsens organisation, vilken redogörelse är av stort intresse. Den var av följande innehåll:

Plan.

1:o

De som Subskribera å Musikalier och Böcker, erhålla hvarje gång 2 å 3 Cahieer Musikalier och 1 å 2 Böcker. — Då Böcker ensamt tages, erhålles vid Dubbel Läsning 4, och vid Enkel Läsning 2:ne Volumer för hvarje gång.

2:o

För Musikalier och Böcker betalas i Subskription för Ett år 15 R:d för 6 månader 9 R:d, för 3 månader 5 R:d och för En månad 2 R:d Banko.

3:o

För Böcker ensamt, då 2:ne Volumer erhålles hvarje gång, betalas för Ett år, 4 R:d, för 6 månader 2 R:d, för 3 månader 1 R:d 16 sk. och för en månad 24 sk. B:ko. För dubbelt antal Volumer betalas Dubbelt emot sistnämnde priser.

4:o

Afgiften erlägges vid Subskriptionens tecknande och i början af hvarje ny Termin, om fortsättning göres.

5:o

Om några Böcker eller Musikalier behållas öfver Subskriptions-tiden, betalas för detta dröjsmål i förhållande till den öfverskjutna tiden.

6:o

Då någon Bok eller Musikaliskt Verk ostridigt blifvit skadadt, ersättes detsamma efter då gällande pris; den tid som åtgår innan detta villkor uppfylles, beräknas lika som vanlig Subskriptions-tid.

7:o

Till säkerhet, då Musikalier och Böcker lånas, deponeras 6 R:d 32 sk. Banko. För Böcker ensamt, då 2:ne erhålles hvarje gång, 3 R:d, då 4:ra Volumer erhållas deponeras 6 R:d. — Guld och Silfver af samma värde emottages äfven såsom säkerhet i ställe för penningar.

8:o

De som önska att bekomma större antal Böcker eller Musikalier, kunna äfven erhålla det samma, då priserne skola blifva modererade i proportion efter antalet af de lånte Verken.

¹ Fört. öfver Musikalier och Böcker, hvilka Utlånas uti G. A. Östergrens Bibliothek, i Stockholm vid Stora Nygatan, 6:te huset till höger från Riddarhus-Torget, Sthlm (Elméns och Granbergs tr.) 1816.

9:o

Då 6 månader öfverskridit Subscriptions-tiden, och Musikalierne eller Böckerne ännu qvarhållas, tillfaller den deponerade panten Biblioteket.

10:o

Ombyte äger Rum alla dagar från kl. 10 f. m. till 1 e. m., samt från kl. 4 till 6 e. m.¹

Ehuru här icke är platsen att närmare ingå på saken, så bör dock erinras därom, att man får mycket belysande paralleller till denna biblioteksplan, om man jämför den med utlåningsplanen av år 1814 och med Georg Johan Abraham Berwalds utlåningsplan av år 1788.²

Förutom utlåningsplanen upptog »Förteckningen» å sidorna 6—29 en avdelning, benämnd *Catalogue de Musique*, ordnad under 18 särskilda rubriker, av vilka man får en tämligen god uppfattning om den musikaliska avdelningens omfattning och innehåll.³ I slutet av katalogens musikaliska avdelning meddelades, att en handskriven förteckning över musikalier för flöjt, alt-viola och violoncelle funnes att tillgå på biblioteket för den, som särskilt intresserade sig för dessa musikalier.⁴

Efter musikavdelningen kom i katalogen lånbibliotekets bokavdelning på sidorna 30—87. Nummeri 1—1548 upptogo svenska böcker, 1549—2064 franska, 2065—2313 tyska samt 2314—2356 de svenska böcker, som kommit till biblioteket, sedan katalogen börjat tryckas. Hela boksamlingen, som således bestod av 2 356 nummer, var uppställd i alfabetisk ordning.⁵

¹ »Förteckning» sid. 3 f. Planen avtrycktes sedermera sep. i SP ²¹/₃ o. ²³/₃ 1817.

² Jfr Wiberg, a. a. passim.

³ Rubrikerna voro: I. Symphonies & Ouvertures pour l'Orchestre (26 nummer), II. Concertos pour le Violin (20 nummer), III. Septuors, Sextuors & Quintuors (13 nummer), IV. Quatuors pour 2 Violons, Alto & Violoncelle (17 nummer), V. Trios pour 2 Violons & Basse (6 nummer), VI. Duos pour 2 Violons (11 nummer), VII. Concertos pour le Piano Forte (4 nummer), VIII. Quintuors & Quatuors pour le Piano Forte (9 nummer), IX. Trios pour le Piano Forte (23 nummer), X. Duos pour le Piano Forte et Violon ou Flute (25 nummer), XI. Sonates pour le Piano Forte (17 nummer), XII. Sonates à Quatres Mains (12 nummer), XIII. Rondeaux & Variations pour le Piano Forte (19 nummer), XIV. Ouvertures arrangées pour le Piano Forte (12 nummer), XV. Marches & Danses pour le Piano Forte (11 nummer), XVI. Sonates pour le Piano Forte à l'Usage des Commencans (6 nummer), XVII. Musique pour la Harpe (7 nummer), XVIII. Musique pour le Chant (57 nummer).

⁴ »Förteckning», sid. 29.

⁵ Bokförteckningen avslutades med följ. medd. av Östergren: »Utom de här anförda Musikalier och Böcker som till Låns bekommas, finnas äfven till Salu de nyaste och modernaste Musikalier, Böcker och Skrifter i åtskilliga Ämnen, Not-papper m. m. enligt Förteckningar».

Det skulle föra för långt att här närmare ingå på Östergrens verksamhet inom lånbiblioteks-, musikhandels- och bokhandelsbranscherna under de följande åren. Det är också så till vida mindre nödvändigt, som denna verksamhet redan är känd till sina huvudkonturer. Affären uppdrevs, så att den av samtiden ansågs vara en av de mest betydande.

Sedan Östergren den 3 september 1825 avlidit, drevs verksamheten av hans änka Johanna Lovisa Östergren, född Enholm, intill år 1829, då den övertogs av Abraham Salmonson. Salmonson drev rörelsen under firmanamnet Östergrenska Bok- och Musikhandeln intill den 2 maj 1837, då den överlämnades till den unge Abraham Hirsch, som alltsedan 1830 varit anställd i firman.¹ Hirsch började sålunda hos Salmonson på ungefär samma sätt som Östergren tidigare börjat hos Borg och Mannerhjerta. Hirsch drev därefter firman i eget namn i huset nr 12 Stora Nygatan och utvidgade den med musikförlag och instrumenthandel, till vilka verksamhetsgrenar ansatser dock, som vi sett, funnits redan på Borgs och Mannerhertas tid. Liksom sin föregångare Mannerhjerta belönades också Hirsch för sina insatser på musikens område med ledamotskap i Musikaliska akademien (1864). På gamla dagar avvecklade Hirsch så småningom sin omfattande verksamhet. Musikhandeln och musiklänbiblioteket överlämnades till Julius Bagge den 1 augusti 1874.² Instrumenthandeln övertogs med 1880 års ingång av sonen Ivar Hirsch och musikförlaget den 1 december 1884 av sonen Otto Hirsch.³ I sina skilda grenar består den hirschska av Pär Aron Borg grundade firman ännu den dag i dag är.

Den här givna framställningen har icke blott åsyftat att visa, att den hirschska firman, en av vårt lands mest betydande inom musikbranschen, räknar sina anor redan från år 1802, och icke som man hittills trott från år 1814, utan även att den har ingen mindre än den

¹ Abraham Hirsch ¹⁵/₈ 1815—²³/₂ 1900.

² Lånbiblioteksverksamheten stimulerade till dylikt arbete också på andra håll. Musikhandlaren Carl Wilhelm Albrecht (1839—1897), som gått i lära hos Hirsch 1863—1865, organiserade sedermera musiklånerörelse, då han blivit delägare i Albrecht & Dahls bokhandel i Jönköping. Se t. ex. annons i Jönköpings Tidning ³/₂ 1866. Andra bokhandlare tvingades härigenom att följa exemplet. Sålunda upprättade även firman J. H. Nordström & Sons bokhandel i Jönköpings musiklänbibliotek. Se t. ex. Jönköpings Tidning ³/₁ o. ²²/₁ 1868. Jönköpingsfallen äro ej ensamstående. Musiklänbiblioteket i Stockholm synes ha inspirerat till anläggande av liknande litet varstades i vårt land.

³ Se härom Hånell, Aug., a. a. sid. 131 f.

banbrytande och berömde dövstumpedagogen Pär Aron Borg till initiativtagare och grundare. Denna musikhandel är Stockholms första och även av allt att döma hela vårt lands första egentliga musikhandel. Den av docent Stig Walin förfäktade meningen, att denna ära skulle tillkomma Björnståhls vis- och bokhandel är fullkomligt grundlös. Framställningen har vidare velat visa musikintressets omfång och inriktning i det begynnande 1800-talets Sverige. En analys av det dåtida musikintresset kan icke utgå blott från en undersökning av konsertliv, operaverksamhet och memoarlitteratur, om man vill nå det i dess yttersta konturer, analysen måste omfatta uppfostran, sällskapsliv, skolundervisning etc. Under sådana förhållanden ge de här refererade kungörelserna från vårt lands första musikhandel en god spegelbild av det samtida musikintresset i dess olika skiftningar. Vi göra bekantskap med musikundervisningslitteraturen, den gångbara dansmusiken, hemmens musik för gitarr, violin, harpa o. s. v.; vi göra bekantskap med konsert- och operamusiken i dess skilda arter. Att bidraga till ökad klarhet på dessa områden har varit vår framställnings huvudsyfte, då vi spårat och följt Musikaliska magasinets utvecklingshistoria.¹

¹ Det bör kanske betonas, att då i det föregående kungörelser av Mus. mag. citerats från huvudsakligen Stockholms Posten, så innebär detta icke, att kungörelserna skulle saknas i den övriga pressen. Kungörelserna finnas införda i största utsträckning också i åtminstone Dagligt Allehanda.